

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Мочаліна З.М

ТЕОРІЯ ЕКОНОМІЧНОГО
АНАЛІЗУ

(МОДУЛЬНИЙ ВАРІАНТ):

Навчальний посібник

Харків – ХНАМГ - 2008

Мочаліна З.М., «Теорія економічного аналізу». Модульний варіант: навч. посіб. – Харків: ХНАМГ, 2008 - 173 с. .

Автор: Мочаліна З.М.

Рецензент: доцент, д.е.н. Т. В. Момот

Рішення вченої ради.....

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	5
1. МЕТОДИЧНІ ПОЯСНЕННЯ ДО ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ І СИТУАЦІЙ ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	7
<i>Змістовий модуль 1. Наукові основи, принципи й завдання економічного аналізу.....</i>	9
Тема 1. Наукові основи економічного аналізу.....	9
Тема 2. Основні принципи економічного аналізу і завдання в управлінні ринковою економікою.....	15
Тема 3. Метод і методика економічного аналізу.....	19
<i>Змістовий модуль 2. Види й найважливіші показники аналізу виробничо-фінансової діяльності.....</i>	29
Тема 1. Інформаційне забезпечення та організація аналізу господарської діяльності.....	29
Тема 2. Методичні основи аналізу найважливіших показників виробничо-фінансової діяльності підприємства.....	32
Тема 3. Типологія видів і напрямків економічного аналізу, їх зміст та роль в управлінні господарською діяльністю.....	45
<i>Змістовий модуль 3. Аналітичні способи обробки економічної інформації.....</i>	60
Тема 1. Економіко-логічні способи обробки економічної інформації....	60
Тема 2. Економіко-математичні методи в економічному аналізі.....	91
Тема 3. Комплексна система економічного аналізу.....	100
2. КОМПЛЕКСИ КОНТРОЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗА- ОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ.....	105

3. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ЩОДО ЗМІСТУ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ, ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ	111
3.1. Тестові завдання для експрес-контролю.....	111
3.2. Самостійна робота студентів і її види.....	130
3.2.1 Індивідуально-консультативна робота.....	131
3.2.2. Методичні вказівки щодо виконання та оформлення самостійної роботи	131
3.2.3. Тематика рефератів.....	135
3.3. Приклади завдань поточних модулів.....	138
3.4. Приклади типових завдань, що виносяться на залік	141
 4. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ВИКОРИСТАННЯМ ПЕОМ.....	146
 СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	148
 ДОДАТКИ.....	149

ВСТУП

Перехід до ринкової економіки, перебудова господарського механізму та системи управління можливі за умов максимальної мобілізації резервів підвищення продуктивності праці, високої якості продукції, повного використання виробничих потужностей, всебічної економіки матеріальних та паливно-енергетичних ресурсів за рахунок впровадження ресурсозберігаючої та безвідхідної технологій, залучення у виробництво вторинних ресурсів, підвищення ритмічності та повного виконання договірних поставок.

За цих умов для прийняття обґрунтованих управлінських рішень необхідний аналіз господарської діяльності. Тому значно зростають вимоги до аналітичної грамотності працівників апарату управління, бо стиль їх праці та рівень підготовлених рішень багато в чому визначають успіх праці всього колективу підприємства чи організації.

Вивчення дисципліни «Теорія економічного аналізу» базується на знанні макроекономіки, економічної теорії, мікроекономіки, статистики, економіко-математичних методів, що дозволяє об'єктивно оцінювати виконання виробничих завдань; визначати вплив окремих факторів та тенденцію розвитку виробництва, розкривати резерви; правильно обґрунтовувати рішення в процесі управління.

Мета і завдання вивчення змістовного модулю «Теорія економічного аналізу» – оволодіти науковими основами аналізу господарської діяльності; засвоїти його зміст, задачі, предмет та метод; з'ясувати джерела інформації та взаємозв'язок аналізу з іншими економічними дисциплінами; оволодіти спеціальними способами аналізу конкретних показників; навчитися виявляти фактори, які впливають на виконання виробничих завдань, та об'єктивно оцінювати кінцеві результати, зрозуміти суть комплексного аналізу господарської діяльності, спрямованого на визначення резервів підвищення ефективності виробництва.

Без знання теоретичних основ аналізу господарської діяльності неможливо оволодіти практичною методикою використання економічного аналізу в розробці й обґрунтуванні управлінських рішень.

Предмет змістовного модуля «Теорія економічного аналізу» - система методів і способів аналізу найважливіших показників виробничо-фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

Студент повинен вміти застосувати отримані теоретичні знання й практичні навички аналітичної роботи для подальшого вивчення і розуміння економічних явищ і процесів, а також у практичній діяльності. Цьому сприятиме виконання студентами практичних завдань і самостійних робіт, що, в свою чергу, допоможе відпрацювати навички вибору показників, напрямків і методів економічного аналізу, побудови аналітичних моделей і розрахунку впливу чинників, вміння на основі одержаних даних зробити кваліфіковані пояснення і відповідні висновки щодо розвитку суб'єктів господарювання.

Грунтовне засвоєння теоретичного матеріалу, викладене у частині 1 «Дидактичних рекомендацій» гарантує успіх на практичних заняттях. У другій частині посібника визначено обов'язкові питання для вивчення під час аудиторних занять і самостійних робіт, ставиться наголос на методичному забезпеченні проведення аналітичних розрахунків і надається ряд ситуацій, індивідуальних завдань і завдань для самостійного опрацювання, що дасть певний запас знань для розвитку наукової діяльності студентів.

Завдання для аудиторних практичних занять і самостійної роботи складені відповідно до програми курсу «Теорія економічного аналізу» з намаганням диференціювати їх за спеціалізацією майбутніх фахівців, дати ґрунтовні аналітичні навички для розвитку наукового підходу в освоєнні обраної спеціальності.

Метою практичних занять є засвоєння теоретичних основ курсу, набуття практичних навичок аналітичної обробки інформативних матеріалів (документації), подолання її в таблицях і графіках, аналітичного опрацювання результатів виробничо-фінансової діяльності господарських суб'єктів та ін., відпрацювання вміння розробки обґрунтування управлінських рішень.

З метою найбільш ефективного використання часу, відведеного навчальним планом для аудиторної і самостійної аналітичної роботи надається максимально спрощена вихідна інформація, необхідна для аналізу.

Приклади вирішення ситуацій та завдань забезпечені методиками, в деяких випадках аналітичні таблиці подаються заповненими — студентам треба тільки проаналізувати економічне явище або процес, розрахувати вплив факторів, визначитися з можливими резервами.

Метою самостійної роботи є закріплення, поглиблення і узагальнення знань та навичок, одержаних студентами при вивченні курсу, й відпрацювання наукового підходу до використання результатів аналізу.

У процесі самопідготовки студент виконує завдання для самостійної роботи, індивідуальні завдання, отримує консультації викладача. До кожної теми розроблені тестові завдання, які дозволять закріпити одержані теоретичні знання з предмета.

Для поточного контролю рівня засвоєння нормативного матеріалу у посібнику наводяться контрольні запитання, завдання для перевірки знань за всіма темами курсу, зразки тестів для експрес – опитування в аудиторії, приклади поточних модульних завдань.

Для вибіркової самостійної роботи студентів пропонуються рекомендації щодо розробки і оформлення.

Засобом контролю поточних знань студентів заочної форми навчання є виконання контрольних робіт. Посібник містить методичні рекомендації щодо виконання контрольних робіт, методичні рекомендації щодо порядку їх оформлення.

Способом підсумкового контролю знань студентів є залік, завдання якого формуються на основі вивченого теоретичного матеріалу й досвіду, набутого студентами під час виконання практичних і самостійних завдань.

Наведена в посібнику методика вирішення практичних завдань і ситуацій дає можливість практичного застосування одержаних знань щодо аналітичного обґрунтування і контролю виконання управлінських рішень у сфері готельного, курортного і туристського бізнесу.

КАРТА ОЦІНКИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю і звітності	Максимальна кількість балів за модуль
<i>Денна форма навчання - 6-й семестр</i>			
<i>I. Обов'язкові</i>			
1.1. Підготовка до практичних занять	2 – 6 міс.	Активна участь у практичних заняттях	10
1.2. Успішне вивчення програмного матеріалу протягом навчального семестру	-“-	Опитування студентів, проведення експрес-контролю під час практичних занять	10
1.3. Виконання практичних завдань, призначених для самостійної роботи студентів		Перевірка правильності виконання самостійних робіт	50
Разом балів за обов'язкові види СРС			70
<i>II. Вибіркові</i>			
2.1. Написання реферату (есе) за заданою проблематикою	2 – 6 міс	Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе) під час аудиторних занять або ІКР	10
2.2. Виконання індивідуальних завдань з використанням програмного забезпечення	-“-	Перевірка правильності виконання завдань	10
2.3. Аналітичний (критичний) огляд наукових публікацій	-“-	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять або ІКР	5
2.4. Участь в наукових студентських конференціях	-“-	Доповідь на наукових студентських конференціях	5
<i>Разом балів за вибіркові види СРС</i>			30
Разом балів за СРС			100

1. МЕТОДИЧНІ ПОЯСНЕННЯ ДО ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ І СИТУАЦІЙ ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль 1

Наукові основи, принципи й завдання економічного аналізу

Тема 1. Наукові основи економічного аналізу

Питання для розгляду:

---

1. Історичні джерела економічного аналізу.
2. Економічний аналіз у системі наукових знань.
3. Принципи і завдання економічного аналізу.
4. Особливості макро- та мікроекономічного аналізу в умовах ринкових відносин.
5. Проблеми й перспективи розвитку економічного аналізу.

Робота в аудиторії

На практичному занятті закріплюють лекційний матеріал з теоретичних основ змістового модуля і нових завдань економічної науки, в тому числі економічного аналізу, в світлі формування і розвитку ринкових відносин.

Розвиток наук вимагає здійснення наукового дослідження, розуміння основних понять і положень теорії науки, що вивчається.

Дослідження – це акт пізнання, який вимагає розкриття його змісту, особливостей і напрямків досягнення нових результатів у науці, здійснюється цілеспрямовано, виходячи з потреб практики. Наукове пізнання – це пізнання, спрямоване на досягнення нових, ще не існуючих знань.

Вирішення нових проблем вимагає наукового пошуку для отримання нових знань. Наукова проблема вирішується у формі оптимальної системи знань – наукової теорії.

Теорія економічного аналізу визначає поняття:

- об'єкта: об'єктивна діяльність, матеріальна діяльність людини, тобто реальні процеси матеріального виробництва суб'єктів господарювання різних форм власності;
- суб'єкта: людина або спільнота людей.

Методи пізнання:

- аналіз: розщеплення цілого на складові частини;
- синтез: поєднання розщеплених елементів у єдине ціле;
- індукція: судження від часткового до загального;
- дедукція: судження від загального до часткового.

Діалектика пізнання визначається:

- спогляданням (збір фактів про реальну дійсність);
- абстрактним мисленням (розкриття значущості явищ і процесів, які вивчаються, прояву закономірностей їх розвитку і формування пропозицій щодо поліпшення об'єкта дослідження);
- практикою (трансформація теоретичних принципів у практичні справи).

Економічний аналіз, ґрунтуючись на теорії пізнання, забезпечує практичну корисність, позитивно впливає на зростання економічної ефективності практичної діяльності людей. За його допомогою вивчаються економічна, технічна, соціальна сторони суб'єктів господарювання.

Використання економічного аналізу дозволяє описувати за допомогою моделей господарські операції і процеси, надавати багатоваріантність у прийнятті управлінських рішень.

Економічний аналіз як наукова дисципліна — це система спеціальних знань, пов'язана з дослідженням існуючих економічних процесів і господарських комплексів, темпів, пропорцій, а також тенденцій розвитку, з виявленням глибинної їх суті й причин, що зумовлюють різні відхилення від запланованих показників, договірних зобов'язань, виробничих потужностей, та об'єктивною оцінкою їх виконання.

Правильне визначення предмета економічного аналізу допомагає всебічному розкриттю основних напрямків дослідження об'єкта аналізу.

У вузькому розумінні предметом економічного аналізу є діяльність підприємств, спрямована на досягнення максимальних результатів при мінімальних витратах, у широкому розумінні – економіка об'єктів дослідження усіх форм власності як сукупність продуктивних сил і виробничих відносин, яка відображена в категоріях комерційного розрахунку, складається під впливом об'єктивних економічних законів ринкової економіки і отримує відображення через систему економічної інформації.

Систематизований перелік об'єктів чи питань аналізу, що вивчаються в курсі, утворюють його *зміст*.

Економічний аналіз досліджує економіку підприємства як в динаміці, так і в статичі.

Мета економічного аналізу: сприяння дотриманню норм і нормативів суб'єктів господарювання, виконанню їх виробничих програм і розвитку; надання об'єктивної оцінки фінансово-господарському стану суб'єкта господарювання, виявлення можливостей і шляхів переведення підприємства з фактичного стану в бажаний, підготовка і прийняття оптимальних управлінських рішень; контроль їх виконання.

Контрольні запитання

---

1. Розкрийте сутність поняття «наука» й опишіть джерела її виникнення.
2. Назвіть основні етапи розвитку економічного аналізу
3. Обґрунтуйте різницю дослідження і наукового дослідження.
4. Обґрунтуйте сутність понять, які вивчає теорія економічного аналізу.
5. Поясніть сутність методів і діалектику пізнання.
6. Обґрунтуйте об'єкт економічного аналізу?
7. Обґрунтуйте основний зміст економічного аналізу як науки.
8. На Вашу думку, до якої системи наукових знань належить економічний аналіз?
9. Які питання вирішуються шляхом використання на практиці економічного аналізу?

10. Поясніть, які процеси і явища аналізують на макрорівні.

11. Які явища і процеси характерні для управління суб'єктами господарювання?

12. Обґрунтуйте предмет економічного аналізу, його мету і завдання в аналізі ринкової економіки.

13. Вмотивуйте зв'язок економічного аналізу з іншими науками і навчальними дисциплінами.

Самостійна робота

---

1. Вивчення теоретичного матеріалу теми 1.

2. Вирішення завдань:

Завдання 1.

1. Дати характеристику методів пізнання в економічному аналізі.

2. Розкрити зв'язок аналізу і синтезу як логічних прийомів мислення з іншими розумовими операціями: абстрагуванням, узагальненням, формуванням висновків.

3. Висловити своє розуміння логіки аналітичного дослідження як методу сходження від абстрактного до конкретного.

4. Навести приклади використання методу сходження від абстрактного до конкретного в аналізі господарської діяльності.

5. Навести приклади використання методу індукції і дедукції у вивченні діяльності суб'єкта господарювання.

Завдання 2. У вигляді схеми зобразити взаємозв'язки економічного аналізу з менеджментом.

Рекомендована форма виконання завдання (на прикладі взаємозв'язку економічного аналізу з економічною теорією):

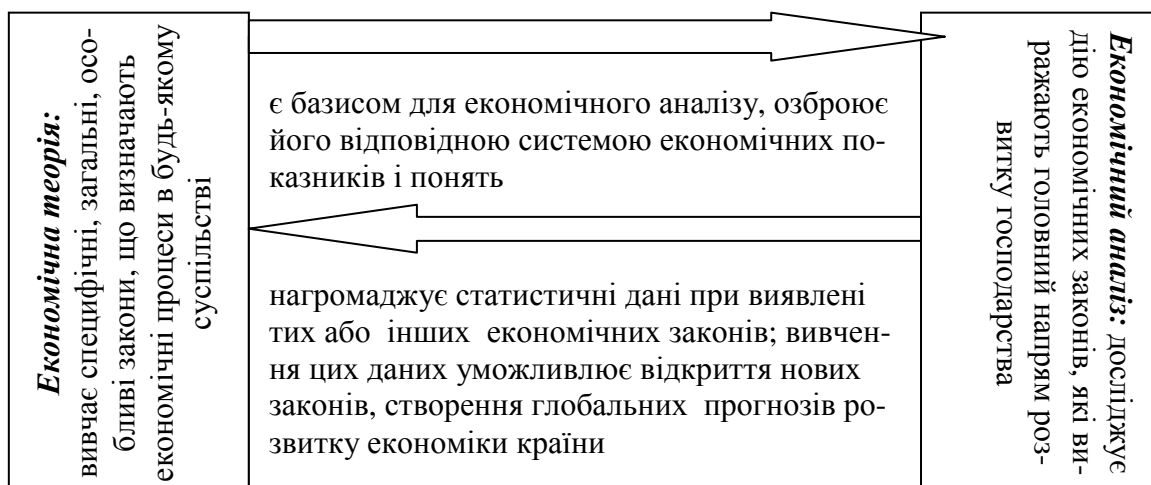

Рис. 1.1.1

Завдання 3. Дати стислу характеристику історичним етапам (періодам) розвитку економічного аналізу у зв'язку з об'єктивними вимогами і умовами, які властиві тому часу. Відповідь оформити у вигляді таблиці:

Таблиця 1.1.1

Історичні періоди розвитку економічного аналізу	Об'єктивні вимоги і умови для розвитку економічного аналізу	Стисла характеристика історичного періоду розвитку економічного аналізу

Завдання 4. Дати характеристику наведених визначень змісту економічного аналізу, використовуючи дані таблиці, висловити свій погляд з цього питання.

Таблиця 1. 1.2

Визначення змісту економічного аналізу	Автор	Повнота визначення змісту, характерні відмінності від інших визначень
1	2	3
1. Економічний аналіз - це система способів вивчення (на підставі даних обліку, звітності, планів та інших джерел) досягнутих результатів і стану господарської діяльності, можливих варіантів її поліпшення з метою контролю за виробництвом та обґрунтуванням управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності господарювання	Каліна А.В., Конєва М.І., Ященко В.О.	
2. Економічний аналіз - комплексне вивчення роботи підприємств, їх структурних підрозділів з метою об'єктивної оцінки її результатів та виявлення можливостей подальшого підвищення ефективності господарювання	С.Б. Барнгольц	
3. Економічний аналіз - виведення економічних закономірностей з відповідних фактів економічної діяльності, розкладання економіки на окремі частини, які називають економічними категоріями, та їх аналіз	Райзберг Б. А., Лозовський Л.Ш., Стародубцева Є.Б.	
4. Економічний аналіз - дослідницький процес, головною метою якого є розробка найбільш обґрунтованих пропозицій та прогнозів зміни економічних умов функціонування об'єкта господарювання	Русак Н.А., Русак В.А.	
5. Власне розуміння визначення змісту економічного аналізу		

Тема 2. Основні принципи економічного аналізу і завдання в управлінні ринковою економікою

Питання для розгляду:

---

1. Економічний аналіз як функція управління і елемент керуючої системи.
2. Сутність економічного аналізу як засобу дослідження економічних явищ і обґрунтування управлінських рішень.
3. Основні принципи економічного аналізу і їх сутність.
4. Роль економічного аналізу в розвитку ринкових відносин.

Робота в аудиторії

На практичному занятті обговорюють питання про принципи економічного аналізу та особливості його проведення на сучасному етапі господарювання. Студентам слід запам'ятати, що використання економічного аналізу на мікрорівні включає:

- аналіз науково-економічної обґрунтованості та виконання планів і дотримання нормативів;
  - аналіз можливостей виробництва і збуту;
  - маркетинговий аналіз,
  - оцінку якості продукції,
  - аналіз зовнішніх і внутрішніх факторів (чинників), що впливають на виробництво і збут продукції;
  - аналіз використання матеріальних, трудових, технічних і фінансових ресурсів;
  - аналіз фінансового стану і платоспроможності суб'єкту господарювання.
- У процесі управління виділяють такі етапи:
- збір і обробка інформації;
  - економічний аналіз стану об'єкта управління, обґрунтування і пошук можливостей поліпшення його діяльності;
  - прийняття управлінських рішень;
  - контроль за виконанням прийнятого управлінського рішення.

Таким чином, можна зробити висновок, що економічний аналіз у системі управління займає проміжне місце між збором інформації і прийняттям управлінських рішень для регулювання діяльності підприємства.

Завдання економічного аналізу впливають з вимог, що ставляться до економіки на певному етапі розвитку. До основних завдань економічного аналізу в умовах формування ринкової економіки належать:

- організація аналітичної роботи суб'єктів господарювання з використанням усіх видів аналізу;
- зростання науково-економічної обґрунтованості планів і нормативів та об'єктивна оцінка їх виконання;
- визначення ефективності використання всіх видів ресурсів, виявлення і вимірювання резервів на всіх етапах виробничого процесу;
- контроль за дотриманням вимог комерційного розрахунку і оцінка фінансових результатів;
- дослідження комерційного ризику ;
- підготовка оптимальних управлінських рішень, їх апробація і втілення їх у практичні дії;
- використання в економічному аналізі комп'ютерних технологій;
- створення уніфікованої бази та інтегральної обліково-аналітичної і прогнозової інформації оцінка ефективності прийнятих управлінських рішень.

Контрольні запитання

---

1. Які складові господарської діяльності Ви можете назвати?
2. Охарактеризуйте господарські операції і процеси.
3. Обґрунтуйте сутність основних принципів економічного аналізу.
4. З яких етапів складається процес управління, яке значення економічного аналізу на кожному з етапів?
5. Обґрунтуйте відмінність аналізу макро- і мікросередовища і їх зв'язок.
6. Які завдання стоять перед економічним аналізом в умовах ринкової економіки?
7. Яка роль економічного аналізу в управлінні суб'єктами готельного, курортного і туристського бізнесу на сучасному етапі розвитку цієї галузі в Україні?

1. Вивчення теоретичного матеріалу теми 2 ЗМ.1.

2. Вирішення завдань:

Завдання 1. Висловити своє розуміння особливостей сучасних змін економічного аналізу порівняно з традиційними його формами у зв'язку з об'єктивними вимогами ринкової економіки згідно з таблицею:

Таблиця 1.2.1

Особливості сучасних змін економічного аналізу	Об'єктивні вимоги ринкової економіки, що обумовлюють особливості сучасних змін економічного аналізу	Власне розуміння особливостей сучасних змін економічного аналізу
1. Значно ширше використання принципу управління за відхиленням.		
2. Підвищення оперативності економічного аналізу, що виражається в мінімізації періоду, за який проводиться поточний аналіз.		
3. Широке використання додаткової інформації поряд з використанням зовнішньої і внутрішньої звітності		
4. Перенесення центру ваги від аналізу звітності до аналізу ситуацій		
5. Створення аналітичних груп за участю економістів, технологів, маркетологів, юристів (залежно від змісту проблеми) для забезпечення комплексності економічного аналізу		
6. Розширення використання в економічному аналізі вибіркового даних		

Завдання 2. Дати характеристики наведених в таблиці визначень предмета економічного аналізу, висловити свій погляд з цього питання:

Таблиця 1.2.2

Визначення предмета економічного аналізу	Автор	Повнота визначення предмета, характерні відмінності від інших визначень
1. Предметом економічного аналізу є діяльність конкретних підприємств та її ефективність, що відображається в системі плану, обліку, та звітності й інших джерелах інформації	Барнгольц С.Б.	
2. Під предметом економічного аналізу розуміють господарські процеси підприємств, об'єднань, асоціацій, соціально-економічну ефективність та кінцеві фінансові результати їх діяльності, які складаються під впливом об'єктивних та суб'єктивних факторів, що відображаються через систему економічної інформації	Баканов М.І., Шеремет А.Д.	
3. Предметом аналізу господарської діяльності є причинно-наслідкові зв'язки економічних явищ та процесів	Савицька Г.Ф.	
4. Предмет аналізу - діяльність підприємств і їх підрозділів, а також інших господарських формувань, спрямована на досягнення максимальних результатів при мінімальних витратах	Чумаченко М.Г.	
5. Предметом економічного аналізу є економіка госпрозрахункових ланок народного господарства, що розглядається під кутом зору процесу взаємодії умов і факторів виробництва, їх сукупний та окремий вплив на досягнення максимальних результатів при найменших ресурсах	Ковіна М.Б., Майданчик Б. І.	

Тема 3. Метод і методика економічного аналізу

Питання для розгляду:

---

1. Особливості методу економічного аналізу.
2. Класифікація методів, засобів та прийомів економічного аналізу
3. Основні категорії економічного аналізу.
- 3.1. Система показників і їх класифікація.
- 3.2. Визначення результативних і факторних показників за характером зв'язку.
- 3.3. Виділення кількісних і структурних якісних показників, наведених у задачах.

Робота в аудиторії

Приступаючи до вивчення теми, слід усвідомити, що вона є головною в теорії економічного аналізу. Економічний аналіз, як і кожна наука, вивчає свій предмет за допомогою певного методу, визначення сутності якого є першим кроком при вивченні методики аналізу.

Аналіз дає можливість детального досліджування складу, зв'язків, властивостей предметів і явищ, що має враховувати:

- існуючі закономірності явищ та процесів, склад, внутрішні межі, зв'язки, функції;
- логічне, поетапне відокремлення частин, властивостей від предмета;
- пошук найважливіших ланок (однієї або кількох) у предметі, що формують сутність предмета, його якісну ознаку, тобто знаходження основної ланки;
- системну побудову предмета (систем) дослідження, його ієрархію;
- межі аналізу, рівень його допустимого поглиблення;
- форми проведення аналізу (загальновідомі такі форми аналізу: хімічний, математичний, економічний, спектральний, структурний, психоаналіз).

Основним методом економічного аналізу є аналітичний. За його допомогою таке складне явище, як господарська діяльність підприємства, уявно розкладається на окремі, більш прості складові, а потім вивчаються їхні кількісні та якісні сторони, зв'язки і взаємодії.

Крім аналітичного методу застосовують ще інші методи й технічні прийоми економічного аналізу. У своїй сукупності вони складають властиву економічному аналізу методику дослідження економічних явищ.

Особливості методу економічного аналізу: використання системи показників, виявлення і вивчення причин, що зумовлюють зміни господарських показників; виявлення і вимірювання взаємозв'язків, взаємообумовленостей і взаємозалежності між показниками.

Рис. 1.3.1

Абсолютні і відносні показники характеризуються ознаками:

За змістом	<ul style="list-style-type: none"> - Кількісні – відображають розмір об'єкта; - Якісні – відображають істотні особливості окремих об'єктів
Залежно від використання окремо взятих показників	<ul style="list-style-type: none"> - Об'ємні – характеризують первинне відображення господарських процесів; - Питомі – характеризують співвідношення об'ємних показників
Залежно від характеру досліджуваних явищ	<ul style="list-style-type: none"> - Загальні – характерні для усіх галузей національної економіки; - Окремі (часткові) – характерні для окремих галузей національної економіки.
За призначенням	<ul style="list-style-type: none"> - Узагальнюючі; - Факторні (чинники); - Оцінка виконання плану (бізнес-плану); - Оцінка використання економічного потенціалу підприємства.

Рис. 1.3.2

Класифікацію показників проводяться з метою їх правильної оцінки і формулювання їх ролі у господарському процесі.

Діяльність підприємства багатогранна (багатофакторна) і залежить від: технічних, технологічних, економічних, соціальних, організаційних чинників (факторів).

Фактор – це рушійна сила будь-якого процесу або явища, що визначає їх характер та результат. Дослідження економіки підприємства пов’язані з дослідженням дії чинників, що зумовлюють певні умови для виконання господарських процесів та причини, що визначають поведінку аналізованого результативного показника. Інакше кажучи, *фактор* – це причина, що впливає на певний результат (наслідок). На виробництві мають місце чимало причинно-наслідкових зв’язків, а отже факторів (чинників), виявлення, вимір і вивчення яких – важливе завдання економічного аналізу.

Фактор завжди має не тільки величину, а й напрям дії. Тому розрізняють позитивні й негативні фактори. З останніми часто пов’язують резерви виробництва. Отже звідси ще одне визначення: *фактор* – це попередник виникнення резервів виробництва.

Під час вивчення категорії «резерв» слід обов’язково усвідомити, що поняття «резерв» має два визначення.

1. *Резерв* – це запас ресурсів, який свідомо не витрачається і підтримується на певному рівні як засіб, що забезпечує надійність і безперервність роботи будь-якої системи;

2. *Резерв* – це невикористана або згаяна можливість чогось, наприклад зростання обсягу виробництва, поліпшення якості, підвищення рентабельності тощо.

Для закріплення теоретичного матеріалу пропонуємо вирішення ситуаційного завдання за даними табл.1.3.1.

Ситуація 1. Санаторно-курортне підприємство «Лісова казка» розроблює бізнес-план своєї подальшої діяльності.

Для оцінки поточної діяльності санаторію є потреба у визначенні відносних показників. Допоможіть спеціалістам санаторію провести розрахунки відносних величин згідно з алгоритмами їх визначення (див. лекційний матеріал).

Класифікувати показники, указати абсолютні і відносні, якісні і кількісні показники у таблиці, форму якої придумайте самостійно.

Таблиця 1.3.1 – Характеристика показників санаторію «Лісова казка»

Показники	Звіт 2005р.	2006р.		Звіт 2007 р	Відносна величина планового завдання (2006р.)	Відносна величина виконання плану,% (2006р.)	Показник структури / роки, %	
		План	Звіт					
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	
1. Виручка від реалізації продукції* (робіт, послуг), тис.грн.	4561,6	5038,8	4797,8	5694,4	0,95217	95,2171	2005	100
							2006	100
							2007	100
- від продажу путівок (проживання, фінансування)	4436,6	4686,6	4421,8	5231,8	0,9435	94,3498	2005	97,26
							2006	92,16
							2007	91,88
- додаткові послуги	103,8	96,5	120,3	185,4	1,24663	124,663	2005	2,28
							2006	2,51
							2007	3,26
- результат від іншої реалізації, тис.грн.	21,2	255,7	255,7	277,2	1	100	2005	0,46
							2006	5,33
							2007	4,87
2.Витрати на надання послуг, тис.грн.	4640,7	4850,3	4791,8	5591,4				
3.Прибуток, тис.грн.	-79,1	188,5	6	103				
4.Обслуговувалось у санаторії, всього	4720	3500	3800	4250				
-в т.ч. за путівками з лікуванням, чол.	4420	2940	3701	4023				
5.Чисельність працюючих, чол.	119	139	126	124				
6.Середня ціна 1 путівки, грн./од.	940,0	1339,0	1163,6	1231,0				

*Доходи одержані від продажу путівок для відпочинку і лікування безпосередньо у санаторії та продажу курсовок (без проживання, часткове медичне обслуговування). Результати іншої реалізації одержані за рахунок здачі приміщень у оренду і ін.

Методичні рекомендації до вирішення ситуації

Відносна величина планового завдання (2006р.), відносна величина виконання плану (2006р.) всіх показників і показник структури з виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) за аналізований період розраховані у табл.1.3.1.

Відносну величину динаміки розраховуємо у табл.1.3.2.

Таблиця 1.3.2 – Розрахунок відносної величини динаміки

Показники	Відносна величина динаміки, %		
	2006 р. до 2005 р.	2007 р. до	
		2005р.	2006 р.
1	2	3	4
Виручка від реалізації продукції (робіт, послуг), тис.грн.	110,46	124,83	118,69
- від продажу путівок (проживання, фінансування)	105,63	117,92	118,32
- додаткові послуги	92,97	178,61	154,11
Витрати на надання послуг, тис.грн.	1206,13	1307,55	108,41
Прибуток, тис.грн.	104,52	120,49	116,69
Обслуговувалось у санаторії, всього	-238,31	-130,21	1716,67
-в т.ч. за путівками з лікуванням, чол.	74,15	90,04	111,84
Чисельність працюючих, чол.	116,81	104,20	98,41
Середня ціна 1 путівки, грн./од.	142,46	130,96	105,79

Відносну величину інтенсивності визначимо за співвідношенням загальної чисельності відпочиваючих.

Таблиця 1.3.3 – Розрахунок відносної величини інтенсивності

2005 рік	2006 р.		2007 р.
	Планові дані	Звітні дані	
93,6	84,0	97,4	94,7

Відносна величина координації визначається лише за першим (структурованим) показником.

Таблиця 1.3.4 – Розрахунок відносної величини координації

Показники	2005 р.	2006 р.		2007 р.
		Планові дані	Звітні дані	
Від продажу путівок і додаткових послуг	42,7	48,6	36,8	28,2
Від продажу путівок і від іншої реалізації	215,2	19,7	18,8	20,5

Відносну величину ефективності розрахуємо як розмір прибутку на 1 грн. витрат. Студенти самостійно визначають *базові й ланцюгові темпи росту* і приросту за фактичними даними і роблять відповідні висновки.

Таблиця 1.3.5 – Розрахунок відносної величини ефективності, %

Показники	2005 р.	2006 р.		2007 р.
		Планові дані	Звітні дані	
Відносна величина ефективності	-0,02	3,89	0,001	0,02

Узагальнена оцінка темпу економічного зростання. Проведемо розрахунки за першим показником.

$$X = \sqrt[3]{1 * 1,1046 * 1,187} = \sqrt[3]{1,31116} = 1,145 = (114,5\%)$$

Решту розрахунків по перелічених у табл.1.3.1 (2-6) показниках рекомендується внести до табл. 1.3.5 і провести самостійно.

Студенти самостійно розраховують коефіцієнт рівномірності за показником доходів від реалізації за трирічний період.

За одержаними результатами проводиться аудиторне обговорення, студенти намагаються самостійно сформулювати висновки за даними аналітичних розрахунків.

За всіма одержаними даними визначають відносні, абсолютні, кількісні та якісні показники. Значками)^B позначають відносні показники;)^A – абсолютні,)^K – кількісні,)^Я – якісні показники.

У розрахункових показниках потрібно визначити результативні фактори і складові фактори впливу, наприклад: визначений показник ефективності (прибутковості) – результативний, витрати і прибуток – складові фактори.

Контрольні запитання

---

1. Обґрунтуйте загальне поняття методу кожної науки. У чому суть методу економічного аналізу? Назвіть його особливості.
2. Проведіть класифікацію методів, засобів і прийомів економічного аналізу
3. Що є основою поділу показників на якісні і кількісні?
4. У чому полягає сутність якісних прийомів? Кількісних?
5. Якими величинами характеризуються показники?
6. Обґрунтуйте поняття та класифікацію факторів, що застосовуються в економічному аналізі.
7. За якими ознаками класифікують якісні і кількісні показники?
8. Що є основою класифікації методів і прийомів економічного аналізу?
9. Опишіть систему показників економічного аналізу і їх класифікацію.
10. Від яких чинників залежить діяльність суб'єктів господарювання готельного і туристичного бізнесу?
11. Обґрунтуйте класифікацію методів обробки економічної інформації.
12. У чому сутність методики економічного аналізу?
13. Обґрунтуйте визначення результативних і факторних показників за характером їх зв'язку.
14. Обґрунтуйте сутність поняття «резерви».

Самостійна робота

---

1. Вивчення теоретичного матеріалу теми 3 ЗМ 1.
2. Підготовка до поточного модульного контролю знань.
3. Вирішення завдань:

Завдання 1. Визначити в кожній групі результативні й факторні показники за характером їх зв'язку:

1. Прибуток, обсяг реалізації, витрати на діяльність суб'єкта господарювання.

2. Кількість путівок, витрати на реалізацію однієї путівки, собівартість діяльності туристичного агентства.
3. Доходи від реалізації продукції, чисельність персоналу ресторанно-готельного комплексу, продуктивність праці.
4. Продуктивність праці, рівень техніки, технології, механізації діяльності суб'єкту господарювання, праці, управління.
5. Ритмічність поставок, ритмічність діяльності підприємства.
6. Випуск продукції, середньорічна вартість основних виробничих фондів, фондівдача, витрати сировини, матеріалоемність.
7. Обсяг перевезеної продукції, кількість відпрацьованих машино-днів, відстань перевезень, витрати палива на 1 км.

Завдання 2. Виділити кількісні і якісні показники: продуктивність праці, середня заробітна плата 1 робітника, прибуток до оподаткування, рентабельність, середньорічна вартість основних фондів, чисельність працюючих, собівартість одиниці продукції, собівартість випуску, норма витрат на одиницю продукції, втрати робочого часу, фондівдача, собівартість одиниці продукції, постійні витрати.

Завдання 3. Дати характеристику змісту основних категорій (термінів) економічного аналізу за табл.1.3.6. Як коментар навести приклади.

Таблиця 1.3.6 - Характеристика змісту основних термінів

Терміни	Зміст
(1)Методологія економічного аналізу	
(2) Метод економічного аналізу	
(3) Методика економічного аналізу	
(4) Принципи економічного аналізу	
(5) Фактор	
(6) Показник	
(7) Якісні показники	
(8) Кількісні показники	
(9) Абсолютні показники	
(10) Відносні показники	

Завдання 4. Розкрити сутність та навести приклади показників, що використовуються в економічному аналізі.

Завдання 5. За показниками розвитку туристичної та курортної галузей в Україні провести порівняльний аналіз розвитку галузі з іншими країнами. Для виконання аналізу визначити відносні величини за даними табл.1.3.7. Зробити висновки за розрахунками.

Таблиця 1.3.7– Показники розвитку туристичної та курортної галузей в Україні.

Назва показника	Од. виміру	2006 р.	2007 р.
Кількість в'їзних (іноземних) туристів, які відвідали Україну	млн. осіб	10,5	12,5
Кількість внутрішніх туристів	млн. осіб	7,2	7,6
Кількість екскурсантів	млн. осіб	19,5	20,3
Обсяг туристського споживання	млрд. грн.	24,1	28,5
Кількість підприємств туристичної та курортної галузей, що працювали	одиниць	6 962	7 681
Сукупний обсяг послуг, наданих підприємствами туристичної та курортної галузей	млн. грн.	3068,8	4124,2
Середньорічна завантаженість туристичної інфраструктури:	%	26	30
- готелів та аналогічних закладів			
- санаторно-курортних закладів	%	38	42

Завдання 6. На рівні міністерства йде розробка стратегії розвитку галузі. Є дані (табл.1.3.8) щодо інфраструктури і кількості обслужених галуззю туристів. Розрахувати показники динаміки (темпи росту, приросту, середнього значення темпів росту) і структури, визначити узагальнюючі показники та зробити висновки щодо розвитку галузі.

Таблиця 1.3.8 – Вихідні дані

Назва показника	2005 р.	2006 р.	2007 р.
Кількість суб'єктів туристичної діяльності (ліцензіатів), які надавали послуги, одиниць	2 652	3 134	3 864
Всього обслужили туристів, осіб	2 175 090	2 265 317	2 856 981
У тому числі			
- виїзних, осіб	271 281	302 632	344 332
- внутрішніх, осіб	1 487 623	1 544 956	1 922 010
Кількість екскурсантів, осіб	1 874 233	1 991 688	2 690 810

Завдання 7. За даними санаторно-курортного підприємства «Бриз» визначити відносні показники, базові й ланцюгові темпи росту і приросту, середньорічні зміни продукції, абсолютні відхилення. Указати якісні і кількісні показники. Зробити висновки.

Таблиця 1.3.9 – Вихідні дані, тис.грн.

Показники	Звітний період 2005 р.		Звітний період 2006 р.		Звітний період 2007 р.	
	за планом	фактично	за планом	фактично	за планом	фактично
Виконання плану доходів (без ПДВ)	7676,7	5112,5	4843,1	4797,8	5790,9	5927,4
- санаторно-курортні послуги (без ПДВ)	7566,7	4966,8	4686,6	4421,8	5609,3	5431,8
- послуги допоміжних підрозділів здравниці	93	124,5	96,5	120,3	98	199,7
- послуги допоміжних підприємств	15,5	20,7	-	-	-	-
- інші доходи	17	21,2	60	255,7	83,6	296,2

Змістовий модуль 2. Види й найважливіші показники аналізу виробничо-фінансової діяльності

Тема 1. Інформаційне забезпечення і організація аналізу господарської діяльності

Питання для розгляду:

---

1. Інформація і класифікація джерел інформації.
2. Система показників діяльності підприємства.
3. Прийоми перевірки доброякісності інформації.
4. Організація економічного аналізу на підприємстві.
5. Планування та етапи аналітичної роботи.
6. Узагальнення, оформлення та використання результатів аналізу

На практичному занятті розглядають питання про інформаційні джерела економічного аналізу, бо його глибина і результативність залежать від обсягу, своєчасності та якості використовуваної інформації.

Інформація — це впорядковані повідомлення про кількісний і якісний стан речей чи явищ, сукупність даних і знань про них. Вона має бути повною і різнобічною, своєчасною і доброякісною. Найважливішою властивістю інформації є її *оперативність*, що забезпечується завдяки комп'ютеризації виробництва.

Основними джерелами інформації, що використовуються під час аналізу є:

- 1) планово-нормативна інформація (матеріали бізнес-планів, норми витрат і нормативи, прейскуранти цін і тарифів, законодавчі акти, інструкції, договори, технологічна документація тощо);
- 2) дані бухгалтерського, статистичного та оперативного обліку й звітності;
- 3) внутрішня позаоблікова інформація (накази, виробниче листування, довідки про перевірки та акти ревізій (аудиту), протоколи виробничих нарад, доповідні записки тощо);
- 4) зовнішня інформація (звітні дані споріднених підприємств і матеріали галузевих видань, збірники статистичних матеріалів як вітчизняних, так і іноземних установ, дані переписів та анкетних обстежень);
- 5) дані особистих спостережень аналітика (виробничі екскурсії, хронометраж робочого дня, опитування працівників підприємства).

Таблиця 2.1.1 - Основні джерела інформації економічного аналізу

Показники	Джерело інформації
Дані про випуск, відвантаження та реалізацію продукції (послуг), асортимент продукції (послуг)	Статистична звітність про виробництво продукції (форма № 1-п)
Обсяг залишків незавершеного виробництва, готової продукції	Баланс (форма № 1)
Первинна вартість основних фондів	Баланс (форма № 1)
Знос основних фондів	Баланс (форма № 1)
Доходи від реалізації, фінансові результати (прибуток, збиток)	Звіт про фінансові результати (форма № 1)
Чисельність персоналу, фонд оплати праці	Звіт по праці (1ПВ)
Використання робочого часу	Звіт по праці (3ПВ)

Організація аналітичної роботи включає: розробку загальних засад і порядку проведення аналізу, планування роботи окремих її елементів та етапів; матеріальне, методичне і наукове забезпечення; загальне керівництво, прийом виконаних аналітичних робіт, їх оформлення та контроль за впровадженням у виробництво розроблених заходів з метою поліпшення діяльності підприємства.

Організаційні питання можуть вирішуватися по-різному залежно від того, чи стосуються вони проведення аналітичних робіт працівниками підприємства для власних потреб колективу, чи пов'язані з вивченням діяльності підприємства сторонніми контролюючими органами. Це може обумовлювати зміни не тільки об'єктів, термінів і виконавців, а й змісту програми та використовуваної інформації.

Рекомендується виділяти три головні етапи організації аналізу:

- попередній – коли проводиться загальне ознайомлення із
- станом справ, визначається ступінь виконання плану за основними показниками, дається попередня оцінка роботи або стану справ. На цьому етапі також складають докладну програму аналізу, готують макети таблиць, збирають і перевіряють головна інформація, визначаються виконавці та вирішуються інші організаційні питання;
- основний - передбачає заповнення всіх таблиць, вивчення та опрацювання необхідної додаткової інформації, визначення факторів і виконання розрахунків їх впливу на зміну величини показників, пошук резервів виробництва;
- підсумковий - узагальнюють результати аналізу й підраховують зведені резерви виробництва, дають підсумкову оцінку діяльності підприємства; розробляють конструктивні заходи щодо поліпшення роботи та використання виявлених резервів виробництва.

Терміни проведення аналізу залежать від затвердженої програми, вміння використовувати готові аналітичні матеріали, що є у справах підприємства (ак-

ти ревізій та перевірок, накази, пояснювальні записки до звітів, виробниче листування тощо). Найбільш тривалим і трудомістким є другий етап.

Зібрані під час аналізу матеріали, заповнені таблиці, розрахунки впливу факторів і резервів на підсумковому етапі узагальнюють і письмово оформляють у вигляді довідок, актів перевірок, аналітичних і доповідних записок, пояснювальних записок до звітів. Працівники зовнішніх установ практикують оформлення результатів аналізу у вигляді висновку. Самостійним або додатковим документом, в якому відображають результати аналізу, є проект наказу суб'єкта господарювання. У ньому дається загальна оцінка роботи і визначаються заходи, терміни початку й закінчення їх здійснення, необхідні матеріальні й грошові ресурси, виконавці, відповідальні й контролюючі службові особи чи підрозділи підприємства. Цей документ, ухвалений і підписаний керівниками підприємства, має обов'язковий характер для виконання запропонованих аналітиком заходів.

За виконанням заходів за результатами аналізу слід установлювати дійовий і повсякденний контроль, інакше одні й ті самі вади в роботі повторюватимуться в матеріалах наступних перевірок та аналітичних висновках.

Контрольні запитання

---

1. Обґрунтуйте сутність інформації, її роль для аналітичного дослідження.
2. Які основні вимоги ставлять до аналітичної інформації?
3. Розкрийте необхідність оперативності інформації і використання комп'ютерної технології щодо її обробки.
4. Як класифікують джерела аналітичної інформації?
5. Опишіть організацію аналітичних робіт і етапи планування аналітичної роботи.
6. Які етапи аналітичного дослідження Ви можете назвати?
7. Який порядок узагальнення і оформлення матеріалів аналітичної роботи?
10. Опишіть розподіл функцій аналітика і керівника, який приймає рішення.

Самостійна робота

---

1. Вивчення теоретичного матеріалу теми 1 ЗМ 2.
2. Підготовка рефератів

Тема 2. Методичні основи аналізу найважливіших показників виробничо-фінансової діяльності підприємства. Моделювання

Питання для розгляду:

---

1. Аналіз показників виробництва і реалізації продукції (послуг).
2. Структурно-логічні моделі аналізу трудових і матеріальних ресурсів, основних засобів підприємства.
3. Аналіз показників собівартості продукції.
4. Аналіз показників фінансових результатів.
5. Аналіз показників фінансового становища суб'єкта господарювання.
6. Моделювання показників.

Робота в аудиторії

У процесі обґрунтування управлінських рішень і проведення певних розрахунків, що характеризують виробничо-фінансову діяльність, аналітик передусім повинен знати економічну сутність і алгоритм визначення показників, які виконують роль складових чи результативних факторів (чинників) у цих розрахунках.

Для закріплення теоретичного матеріалу студентам треба ознайомитися з табл. 2.2.1, де наведені алгоритми розрахунку показників та виконати індивідуальне завдання щодо формування аналітичної інформаційної бази для подальшого вивчення модуля і набуття практичних навичок аналізу.

Таблиця 2.2.1 – Алгоритм розрахунку основних аналітичних показників

Показники	Методика розрахунку
<i>Показники, що характеризують виробництво і реалізацію продукції</i>	
Баланс реалізованої продукції	$РП = Гппр + ТОпр + ТП - ГПкр - ТОкр$, РП-реалізована продукція, Гппр, ГПкр-готова продукція на початок і кінець року, ТОпр, ТОкр-відвантажені товари на початок і кінець року
Виконання плану по обсягу продукції	$Кр = \Sigma ВП \text{ іф} / \Sigma ВП \text{ іпл}$ Сума випуску кожного виду продукції одержаного фактично у звітному періоді до відповідної планової суми
<i>Показники використання основних фондів</i>	
Фондоозброєність	$Фоз = ОВФ : КРзаг$ КРзаг – загальна кількість працюючих, ОВФ – середньорічна вартість основних виробничих фондів
Коефіцієнт ритмічності	$Кр = Пзарах : ВПпл$ Пзарах- продукція зарахована в рахунок виконання графіку, ВПпл- випуск продукції по плану
Коефіцієнт оновлення основних фондів	$Кон = ОВФп : ОВФкр$ ОВФп – вартість фондів, що надійшли, ОВФкр – первісна вартість основних фондів на кінець року
Коефіцієнт вибуття основних фондів	$Квиб = ОВФвиб : ОВФпр$ ОВФпр – первісна вартість основних фондів на початок року, ОВФвиб-вартість фондів, що вибули
Коефіцієнт зносу основних фондів	$Кзн = Сзн : ОВФбал$ Сзн-сума зносу, ОВФбал- балансова вартість фондів на певний аналізований період
Фондовіддача основних фондів	$Фв = ВП : ОВФс$ ВП-випуск продукції, ОВФс — середньорічна вартість основних фондів
Фондомісткість	$Фм = ОВФс : ВП = 1/Фв$
<i>Показники використання матеріальних ресурсів</i>	
Матеріалоемність	$Ме = МВ : ВП$ МВ - матеріальні витрати, ВП - випуск (реалізація) продукції
Матеріаловіддача	$Мв = 1 : Ме = ВП/МВ$
<i>Показники використання трудових ресурсів</i>	
Коефіцієнт плинності робочої сили	$Кп = СРз : СЧ$ СРз - чисельність робітників, звільнених за власним бажанням та за станом трудової дисципліни, СЧ- середньоспискова чисельність
Коефіцієнт обороту по прийому працюючих	$Ко = ПР : СЧ$ ПР- чисельність робітників, що поступили до штату підприємства у звітному періоді

Показники	Методика розрахунку
Коефіцієнт обороту по звільненню робітників	$K_{оз} = ЗР : СЧ$ ЗР - чисельність звільнених робітників, всього
Коефіцієнт загального обороту	$K_{об.з} = (ПР + ЗР) : СЧ$
Продуктивність праці працюючих	$ПТ_{ппп} = ПВр \times ПТр$; $ПТ = ВП / Чр$ ПВр-питома вага робітників у загальній чисельності промислово-виробничого персоналу, ПТр – продуктивність праці одного робітника, Чр - чисельність працюючих
Продуктивність праці працюючих	$ПТ_{ппп} = ПВр \times Д \times П \times ПТр$; $ПТ = Д \times П \times СВ$ Д-кількість днів роботи, П-тривалість робочого дня, СВ-середньогодинна продуктивність праці
Фонд робочого часу	$ФРЧ = Чр \times Д \times П$
Фонд оплати праці	$ФОП = Чр \times ЗП$ ЗП-середня заробітна плата
<i>Показники собівартості і фінансових результатів</i>	
Собівартість продукції	$С = Н + Зв = Н + Зво \times К$; $С = ВП - ПР$ Н – сума постійних витрат, Зв – сума змінних витрат, ВП – випуск продукції (виручка від реалізації), ПР-прибуток Зво – змінні витрати на одиницю продукції, К- кількість одиниць продукції
Витрати на 1грн. товарної (реалізованої) продукції (В)	$В = С / ТП$; $В = С / ВР$ С – загальні витрати на випуск (реалізацію) продукції; ВР – виручка від реалізації, ТП – товарна продукція
Прибуток від виробництва товарної продукції	$ПР = ТП - С$ $ПР = К \times (Цо - Со)$ К - кількість продукції, од., Цо, Со – відповідно ціна і собівартість одиниці продукції
<i>Показники фінансового стану</i>	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти + Короткострокові цінні папери/ Короткострокові зобов'язання підприємства
Загальний коефіцієнт покриття	Поточні активи /Короткострокові зобов'язання підприємства
Коефіцієнт незалежності (автономії)	Джерела власних коштів (розділ І пасиву балансу)/ Валюта балансу
Коефіцієнт фінансового ризику	$\frac{\text{Залучені засоби}}{\text{Власний капітал}}$
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\frac{\text{Власні оборотні засоби}}{\text{Власний капітал}}$
<i>Показники рентабельності</i>	
Коефіцієнт рентабельності активів	Прибуток до оподаткування / середньорічна вартість активів

Показники	Методика розрахунку
Рентабельність продажу	Чистий прибуток / Чистий дохід (виручка від реалізації продукції (послуг) за виключенням непрямих податків)
Рентабельність основної діяльності	Чистий прибуток/ Витрати на виробництво продукції
Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток/Середньорічна вартість власного капіталу
<i>Показники ділової активності</i>	
Коефіцієнт оборотності запасів	$K_{\text{оз}} = \frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Середньорічна вартість запасів}}$
Тривалість оборотності запасів	$T_{\text{обз}} = \frac{\text{Кількість днів в періоді}}{K_{\text{оз}}}$
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$K_{\text{одз}} = \frac{\text{Виручка від реалізації}}{\text{Середньорічна вартість чистої дебіторської заборгованості}}$
Показник тривалості обороту дебіторської заборгованості	$T_{\text{обдз}} = \frac{\text{Кількість днів в періоді}}{K_{\text{одз}}}$
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$K_{\text{окз}} = \frac{\text{Вартість реалізованої продукції}}{\text{Середньорічна вартість чистої кредиторської заборгованості}}$
Показник тривалості обороту кредиторської заборгованості	$T_{\text{обкз}} = \frac{\text{Кількість днів в періоді}}{K_{\text{окз}}}$

У процесі аналізу показників проводять наступні види аналізу:

Горизонтальний (динамічний) аналіз — порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом. Горизонтальний аналіз дозволяє виявити тенденції зміни окремих статей чи їхніх груп, що входять до складу фінансової звітності. Цей аналіз базується на розрахунку темпів зростання (приросту) показників.

Вертикальний (структурний) аналіз — розрахунок і оцінка відносних величин, що характеризують структуру узагальнюючих (підсумкових) показників.

Коефіцієнтний аналіз – розрахунок і оцінка відношень окремих позицій різних форм звітності, визначення взаємозв'язків показників. Особливе місце займає при діагностиці фінансового стану суб'єкта господарювання (аналіз фінансових коефіцієнтів).

Факторний аналіз - аналіз впливу окремих факторів на зміну абсолютних і відносних фінансових показників. Застосування цього методу буде розглянуто в змістовому модулі 3.

Моделювання детермінованих факторних систем

Для проведення аналітичних розрахунків і моделювання потрібно знати тип детермінованої залежності аналітичної моделі (показника).

Типи детермінованої залежності:

– *адитивна - залежність між факторами представлена у вигляді суми*

$$Y = \sum x_i = x_1 + x_2 + \dots + x_n ; \quad (1)$$

Як приклад можна навести модель виробничої собівартості продукції.

– *мультиплікативна – залежність між результативним показником та факторами можна подати як добуток:*

$$Y = \prod_{x=1}^n x_i = X_1 \times X_2 \times \dots \times X_n ; \quad (2)$$

Як приклад можна навести модель виручки реалізації, представлену як добуток обсягу та ціни виробу:

– *кратна*

$$Y = X_1 / X_2 ; \quad (3)$$

Як приклад можна навести моделі продуктивності праці, фондівіддачі, рентабельності власного капіталу та ін.:

– *змішана (комбінована)*

$$Y = (a + b) / C ; \quad (4)$$

$$Y = A / (d + c); \quad (5)$$

$$Y = a \times b / c, \quad Y = (a + b) c. \quad (6)$$

Детерміновані факторні системи передбачають використання таких при-

йомів моделювання кратних моделей ($y = \frac{x_1}{x_2}$):

метод подовження факторної системи полягає в тому, що x_1 представляється як сума складових $x_1 = x_{11} + x_{12} + \dots + x_{1n}$, тоді:

$$y = \frac{x_{11}}{x_2} + \frac{x_{12}}{x_2} + \dots + \frac{x_{1n}}{x_2} \quad ; \quad (7)$$

метод скорочення факторної системи полягає в тому, що чисельник і знаменник діляться на одну і ту ж величину (κ):

$$y = \frac{\frac{x_1}{\kappa}}{\frac{x_2}{\kappa}} = \frac{a_1}{a_2} \quad ; \quad (8)$$

метод розширення факторної системи полягає в тому, що чисельник і знаменник базової моделі перемножують на одну і ту ж величину:

$$y = \frac{x_1 \times \kappa \times c}{x_2 \times \kappa \times c} = \frac{x_1}{\kappa} \times \frac{\kappa}{c} \times \frac{c}{x_2} \quad . \quad (9)$$

Для закріплення теоретичного матеріалу розглянемо наступну ситуацію:

Ситуація 1. Санаторно-курортний комплекс «Ясная поляна» готує матеріали для його приватизації шляхом акціонування. З цією метою проводиться аналіз діяльності комплексу. Вихідні дані для аналізу наведені у табл. 2.2.2.

Таблиця 2.2.2– Вихідні дані ситуаційного завдання за звітні періоди

Показники	2005 р.	2006р.	2007 р.	2007 рік до (%)		2006 рік до 2005 року (%)
				2005 рік	2006 рік	
Виручка від реалізації (без ПДВ), тис. грн.	5112,5	4797,8	5927,4	115,9	123,5	93,8
Середньоспискова чисельність персоналу, чол.	189	165	169	89,4	102,4	87,3
Кількість звільнених працівників за власним бажанням і за порушення трудової дисципліни, чол.	145	94	141	97,2	150,0	64,8
Фонд оплати роботи штатних працівників, тис.грн.	888,1	926,8	1289,8	145,2	139,2	104,4
Витрати реалізації, всього тис. грн., у тому числі.	4763,9	4611,6	5883	123,5	127,6	96,8
Матеріальні витрати	2679,8	2519	2864,8	106,9	113,7	94,0
Витрати на оплату праці	926,6	969	1340,1	144,6	138,3	104,6
Відрахування на соціальні витрати	331,9	366,2	488,5	147,2	133,4	110,3
Амортизація	325	182,5	251,7	77,4	137,9	56,2
Інші операційні витрати	319,2	298,3	622,7	195,1	208,7	93,5
Адміністративні витрати	174,4	262,4	304,4	174,5	116,0	150,5
Витрати на збут	7	14,2	10,8	154,3	76,1	202,9
Прибуток (збиток) до оподаткування, тис. грн.	348,6	186,2	44,4	12,7	23,8	53,4
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	261,45	139,65	33,3	12,7	23,8	53,4

Таблиця 2.2.3– Вихідні дані ситуаційного завдання на кінець кожного періоду.

Показники	Період				темпи росту кінця 2007 року до		
	кінець 2004 р.	кінець 2005 р.	кінець 2006 р.	кінець 2007 р.	кінця 2004 р.	кінця 2005 р.	кінця 2006 р.
1. Основні фонди (первісна вартість)	15066,7	15447,5	15846,8	15976,8	106,0	103,4	100,8
Будинки, споруди й передавальні пристрої	13104,7	13419,7	13867,1	13867,1	105,8	103,3	100,0
Машини й устаткування	977,3	289,5	293,1	339,9	34,8	117,4	116,0
Транспортні засоби	37,9	37,9	37,9	37,9	100,0	100,0	100,0
Інструменти, пристосування та інвентар	686,6	1395,1	1341,8	1432	208,6	102,6	106,7
Інші	260,2	305,3	306,9	299,9	115,3	98,2	97,7
2. Необоротні активи залишкова вартість ОФ	11841,2	12149	12347,2	12292,7	103,8	101,2	99,6
3. Оборотні активи	511,4	533,1	700,6	980,7	191,8	184,0	140,0
Запаси	130,3	129,9	95,3	71,4	54,8	55,0	74,9
Дебіторська заборгованість	272,7	326,2	510,9	888,8	325,9	272,5	174,0
Кошти	44,8	3,7	22,9	2,8	6,3	75,7	12,2
Інші оборотні активи	63,6	184,8	241,6	17,7	27,8	9,6	7,3
4. Пасиви, в тому числі.							
Власний капітал	11677,5	11612,3	11716,4	11741,1	100,5	101,1	100,2
Забезпечення майбутніх витрат	0	80	45,3	45,3	0,0	56,6	100,0
Довгострокові зобов'язання	41,3	34	35,5	44,3	107,3	130,3	124,8
Поточні зобов'язання	633,8	1067,3	1420,7	1442,7	227,6	135,2	101,5
5. Валюта балансу	12352,6	12793,6	13217,9	13273,4	107,5	103,8	100,4

Таблиця 2.2.4– Допоміжні розрахункові показники:

	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2007р. до 2005 р.,%	2007р. до 2006 р.,%	2006 р. до 2005 р.,%
Середньорічна вартість необоротних активів, тис.грн.	11995,1	12248,1	12320	102,7	100,6	102,1
Середньорічна вартість майна (активів), тис.грн.	12573,1	13005,8	13245,7	105,3	101,8	103,4
Середньорічна вартість власного капіталу, тис.грн.	11644,9	11664,4	11728,8	100,7	100,6	100,2
Середньорічна вартість оборотного капіталу, тис.грн.	522,25	616,85	840,65	161,0	136,3	118,1
Сума постійних витрат						
Сума змінних витрат						
Витрати на 1грн. реалізованої продукції						

Допоможіть підприємству визначитись з аналітичними показниками, розрахувавши їх за відповідними алгоритмами розрахунку (надані у матеріалах теми 2.3М.2 практичних занять: табл.2.2.1 – Алгоритм розрахунку основних аналітичних показників). Проаналізуйте відносні величини щодо одержаних показників

$$\text{Середньорічне значення показника} = \frac{(O_{\text{на початок періоду}} + O_{\text{на кінець періоду}})}{2} \quad (10)$$

У табл.2.2.2 наведені вихідні показники за звітні роки, а в табл. 2.2.3 – показники на початок (кінець) кожного аналізованого року.

Розв'язання

Таблиця 2.2.5 – Розрахунок показників, аналіз їх тенденцій

Показники	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2007р. до 2005 р.,%	2007р. до 2006 р.,%	2006 р. до 2005 р.,%
Показники ефективності використання основних фондів						
Фондовіддача	0,426	0,392	0,481	112,88	122,82	91,9
Фондомісткість	2,346	2,553	2,078	88,59	81,42	108,8
Питома вага активної частини основних фондів в загальній їх сумі, %	?	?	?	?	?	?
Рентабельність основних фондів	0,029	0,015	0,0036	12,21	23,46	52,06
Показники ефективності використання оборотних коштів						
Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	9,997	8,999	8,46	84,63	94,0	90,02
Тривалість одного обороту	36,01	40,00	42,55	118,16	106,37	111,08
Розрахунок показників використання і руху трудових ресурсів						
Фондоозброєність праці	62,65	73,63	73,06	116,61	99,23	117,52
Продуктивність праці річна, тис.грн./чол.	27,05	29,07	35,07	129,66	120,62	107,49
Коефіцієнт плинності кадрів	0,77	0,57	0,83	108,75	146,45	74,26
Розрахунок показників рентабельності						
Коефіцієнт загальної рентабельності витрат	0,073	0,04	0,008	10,31	18,69	55,18
Коефіцієнт чистої рентабельності витрат	0,055	0,03	0,006	10,31	18,69	55,18
Коефіцієнт рентабельності активів	0,028	0,014	0,003	12,09	23,41	51,64
Коефіцієнт чистої рентабельності активів	0,02	0,0174	0,003	12,09	23,41	51,64
Загальна рентабельність власного капіталу, %	2,99	1,5962	0,379	12,65	23,71	53,32
Чиста рентабельність власного капіталу, %	2,25	1,197	0,284	12,65	23,71	53,32
Показники фінансового стану						
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	0,56	0,46	0,55	98,5	120,5	81,73
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,93	0,897	0,885	95,61	98,73	96,83
Коефіцієнт незалежності	12,55	8,7	7,73	61,63	88,92	69,31

Після проведення аналітичних розрахунків зробити висновки щодо змін показників.

Контрольні запитання

---

1. Перечисліть показники, що характеризують виробництво і реалізацію продукції, сформулюйте їх економічну суть.
2. Сформулюйте економічну сутність показників використання основних фондів. Які фактори впливають на зростання фондоддачі підприємства?
3. Які показники характеризують організацію праці на підприємстві?
4. Які фактори впливають на зростання продуктивності праці персоналу?
5. Які фактори впливають на зменшення собівартості і витрат на одиницю продукції?
6. Які показники фінансових результатів Ви знаєте?
7. Які показники характеризують фінансовий стан суб'єкта господарювання?

Самостійна робота

---

1. Вивчення теоретичного матеріалу теми 2 ЗМ 2.

2. Вирішення завдань:

Завдання 1. Для більш повної характеристики діяльності підприємства крім проведених розрахунків окремих показників (див. аудиторні заняття), аналітик повинен визначитися із структурою основних фондів, активів і пасивів балансу, встановити коефіцієнт зносу основних фондів, співвідношення їх активної і пасивної частини, витрат на 1 грн. реалізованої продукції, темпи приросту базові і ланцюгові, визначитися із середньорічними показниками. Допоможіть аналітикові виконати ці завдання, використавши дані табл. 2.2.2 – 2.2.5.

Серед названих показників треба відмітити показники, що характеризують ефективність роботи, якісні й кількісні.

Завдання 2. Використовуючи попередні ситуаційні дані (дані табл. 2.2.2 – 2.2.4 та розраховані Вами), провести розрахунок показників, що плануються на 2008 рік та порівняти їх з показниками 2007 року (за списком табл. 2.2.5) за умови, що підприємство розширяє діяльність: планується ввести приміщення корпусу на 40* номерів елітного обслуговування, первісною вартістю будови 5600** тис.грн.,

з вибуттям основних фондів на суму 1300** тис.грн., що дасть можливість додатково одержати 12600** тис.грн. доходів і 300** тис.грн. прибутку.

Зміни в основних фондах відобразяться в такому ж розмірі на вартості власного капіталу. Для умеблювання номерів і їх дизайнерського оформлення підприємство бере річні кредити (поточні) на 12 місяців у розмірі 500** тис.грн., що приведе до росту основних фондів ще на 300** тис.грн., а запасів на 200** тис.грн. Чисельність персоналу зросте на 30 чол.

*Примітка: У Ваших розрахунках вихідні дані з позначкою * замінюються на останню цифру Вашої залікової книжки, а з позначкою ** - на дві останні цифри.

Розрахуйте і проаналізуйте показники діяльності суб'єкту господарювання.

Самостійно створіть таблицю, в першу графу якої впишіть всі розраховані вами показники, в другу графу – умовну модель показника та його розрахунків, в третій напишіть який тип детермінованої залежності існує в аналітичній моделі (приклад – табл. 2.2.6):

Таблиця 2.2.6

<i>Показники</i>	<i>Аналітична модель розрахунку</i>	<i>Тип детермінованої залежності в аналітичній моделі</i>
Витрати на 1 грн. виробленої продукції, грн./грн.	$Вод = B/ВП = \dots\dots\dots(розрахунок)$	<i>кратна</i>
.....	.....	.....

Завдання 3. Створіть аналітичну модель за наступними даними: відома кількість ліжко-місць у готелі (а), число днів у календарному періоді (в), коефіцієнт заповнюваності готелю (с), середня вартість проживання (к). модель якого виду Ви одержали? Як називається одержаний результативний фактор?

Завдання 4. Проаналізувати факторну модель обсягу доходу (ВР) таким чином, щоб знайшла відображення залежність продуктивності праці (ПТ) від фондоозброєності (Фо).

Завдання 5. Перетворити факторну модель обсягу реалізованої продукції: від добутку кількості робітників і середньорічної продуктивності праці до добутку кількості робітників і погодинної продуктивності праці.

Завдання 6. Відобразити у вигляді математичної моделі взаємозв'язок економічних показників з окремими факторами: трудовими, технічними, матеріальними, фінансовими. Фактори впливу та їх умовні позначення визначити самостійно.

Завдання 7. Відновити пропущені проміжні розрахунки, які дозволили перетворити вхідну кратну модель у вихідну мультиплікативну:

$$ФВ = ВП / ОВФ = ... = ПВ_1 \times ПВ_2 \times Ф_{мо},$$

$ПВ_1$ - питома вага активної частини основних фондів у їх вартості (ОВФ);
 $Ф_{мо}$ – фондівіддача машин і обладнання, $ПВ_2$ - питома вага машин і обладнання в активній частині ОВФ.

Завдання 8. Перетворити двох факторну модель річної продуктивності праці у чотирьох факторну. Який метод моделювання Ви застосуєте?

Завдання 9. Виразіть рентабельність власного капіталу через рентабельність активів.

Тема 3. Типологія видів і напрямків економічного аналізу, їх зміст та роль в управлінні господарською діяльністю

Питання для розгляду:

---

1. Види економічного аналізу.
2. Спеціальні методи в економічному аналізі:
  - 2.1. Аналіз «витрати - обсяг –прибуток».
  - 2.2. Метод складних процентів.
3. Сучасні види економічного аналізу.
4. Розв'язання задач
5. Проведення ПТК.

Робота в аудиторії

В останні кілька десятиліть розвиток економічного аналізу в основному пов'язувався з тематичним, або вузькофункціональним напрямом аналізу окремих об'єктів.

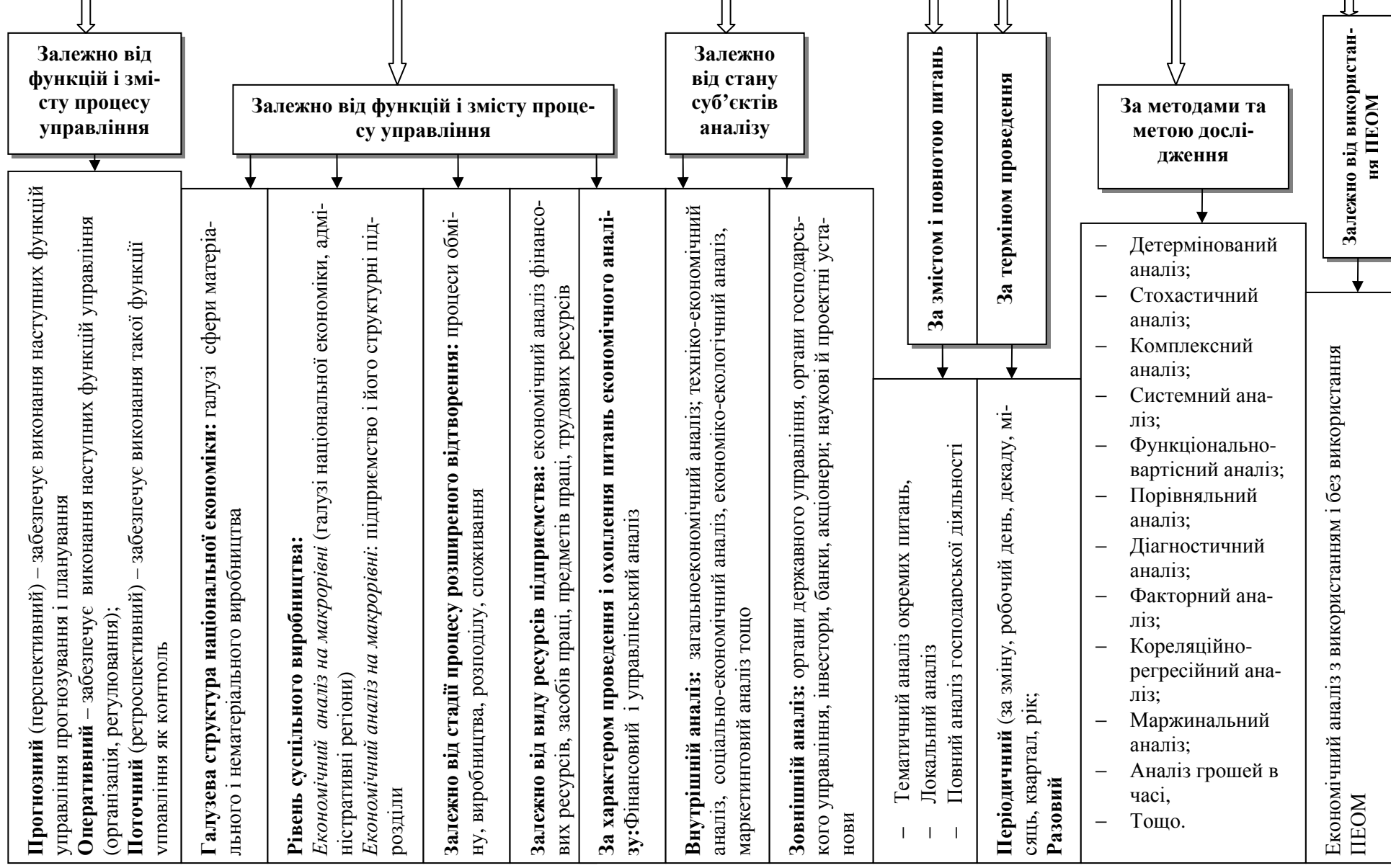
У зв'язку з цим сьогодні існують методики порівняльного, функціонально-вартісного та системного аналізу. Через багатоманітність видів і напрямів економічного аналізу виникає потреба в їх класифікації.

Один із варіантів класифікації видів економічного аналізу надано на схемі (рис.3.3.1).

Рекомендується вивчити теоретичний матеріал щодо видів економічного аналізу, розглянути дану схему та продумати відповідні приклади, наприклад: є показник «обсяг продажу продукції».

Планування цього показника на майбутній період, визначення його динамічності, структури в майбутньому потребує проведення *прогнозного* (перспективного) аналізу. Наприклад аналіз змінного, добового, декадного, місячного обсягу продаж, аналіз відхилень від установлених планом показників, аналіз ритмічності і ін., що дозволяє виконати більш масштабні виробничі задачі – включає *оперативний* аналіз. і т.д.

Схема 2.3.1 - Класифікація видів економічного аналізу

Залежно від функцій і змісту процесу управління аналіз обсягу продажу певного суб'єкту дає можливість зрозуміти місце підприємства в галузі, у структурі платників податку регіону і т. і.

При внутрішньому аналізі підприємство проводить аналіз виконання норм і нормативів для забезпечення якості продукції і виконання обсягу продажу продукції в якісному й кількісному вимірі і т.д. Зовнішній аналіз обсягу продажу дає змогу порівняти динамічність роботи підприємства порівняно з конкурентами та ін.

Таким чином треба розглянути за схемою класифікації всі види аналізу.

У ринкових умовах підприємство працює у жорсткому конкурентному й інфляційному середовищі, тому важливо зберегти фінансову рівновагу і не допустити збитків. За цих умов прийняття управлінських рішень потребує використання таких різновидів аналізу як аналіз «витрати – обсяг – прибуток» і застосування методу складних відсотків (вартості грошей в часі) та ін.

Методика обґрунтування управлінських рішень на основі аналізу «витрати – обсяг – прибуток»

Для визначення взаємозв'язку «витрати – обсяг – прибуток» спочатку розглянемо економічну сутність складових факторів у моделі, що демонструє цей взаємозв'язок:

$$BP = C_i \times K_i = (H_i + C_{i \text{ змін.}} \times K_i) + \Pi = (H_i + \Pi) + C_{i \text{ змін.}} \times K_i = Дм + C_{i \text{ змін.}} \times K_i, \quad (11)$$

де BP – дохід від реалізації турпакетів (без урахування ПДВ);

K – кількість виробленої (проданої) продукції, що забезпечує беззбитковість (нульовий варіант) для турагенств – кількість турпакетів;

H – загальна сума постійних витрат туристичної фірми;

C_i – ціна i -го виробу, для турагенств – ціна «брутто» туристичного пакету;

$Дм$ – загальний маржинальний дохід від продажу турпакетів;

$C_{i \text{ змін.}}$ — змінні витрати у складі i -го виробу, в туристичної фірми – змінні витрати, до складу яких входять прямі витрати, пов'язані з обслуговуванням туристів, у тому числі, змінні витрати на транспортування, розміщення, харчування та інші витрати, що включаються до ціни «нетто», а також оплата послуг працівників, які супроводжують групу туристів.

Змінні витрати — витрати, сума яких збільшується із зростанням обсягів продажу тур пакетів і знижується при їх зменшенні.

Умовно-постійні витрати — витрати, що залишаються незмінними незалежно від динаміки обсягу продажу. Це загальногосподарські й адміністративно-управлінські витрати фірми, в тому числі витрати центрального офісу, амортизаційні відрахування, витрати на придбання та використання інформаційної бази даних, витрати на рекламу та інші витрати відповідно до кошторису витрат.

Типова структура непрямих умовно-постійних адміністративних, комерційних та інших загальних витрат вітчизняних туристичних фірм на виробництво і реалізацію туристичної продукції (Н) включає такі складові:

$$НП = В_{оп} + В_{сз} + В_{р} + В_{зб} + В_{ін} , \quad (12)$$

де $В_{оп}$ — витрати на оплату праці працівників адміністративного апарату тур фірми, грн.;

$В_{сз}$ — відрахування на соціальні заходи, грн.;

$В_{р}$ — витрати на рекламу, грн.;

$В_{зб}$ — витрати на інші заходи щодо стимулювання збуту, грн.;

$В_{ін}$ — усі інші витрати, в тому числі оренда офісу, комунальні послуги, опалення, банківські послуги, амортизаційні відрахування та ін., грн.

Ціна турпакета – ціна «брутто» в розрахунку на одного туриста визначається за формулою (2.3.3):

$$Ці = (Ві + НП + П + КВ + Вчі + Знк) / Чт, \quad (13)$$

де $Ці$ – ціна турпакета (ціна «брутто») в розрахунку на одного туриста, грн.;

$Ві$ – вартість послуг, що входять до пакету, складеного туроператором, грн.;

$НП$ – умовно-постійні витрати туроператора, грн.;

$П$ – прибуток туроператора, грн.;

$КВ$ – комісійна винагорода турагенту чи іншому посереднику, який реалізує турпакети (без урахування ПДВ);

$Вчі$ – вартість послуг осіб, які супроводжували групу туристів, грн.;

$Знк$ – комерційні знижки для окремих туристів чи туристичних груп;

$Чт$ – чисельність туристів у групі, осіб.

Залежно від умов агентських угод між туроператором і турагентами, договорів і контрактів туроператора з виробниками послуг, туристичні фірми формують свої доходи й прибутки за рахунок виплаченої їм комісійної винагороди або за рахунок надбавок до договірних цін.

У практиці іноземних туристичних фірм такі надбавки мають назву «margin» (маржа) і складають 15 - 25% від ціни «нетто», за якою туроператори розраховуються з авіакомпаніями, готелями та іншими виробниками туристичних послуг. Маржинальний дохід (Дм) використовують для покриття власних витрат туристичної фірми і формування її прибутку.

Маржинальний дохід від організації туру в розрахунку на одного туриста розраховують за формулою

$$Д_{mt} = Ц_t - С_t \quad , \quad (14)$$

де Дмт — маржинальний дохід у розрахунку на одного туриста;

Цт — ціна туру («брутто»);

Ст — обмежена собівартість туру (ціна «нетто»).

Розглянемо загальну схему визначення обсягу беззбиткової діяльності туристичної фірми. Критерій беззбитковості визначається мінімальним обсягом продажу послуг, необхідним для покриття усіх витрат туристичної фірми.

Розрахунок здійснюють за допомогою трьох показників:

- рівень маржинального доходу, відсоток до ціни «брутто» туру;
- сума умовно-постійних витрат;
- середня ціна туру.

Маржинальний дохід туристичної фірми – це загальна сума комісійних винагород і надбавок (маржі), що покриває постійні витрати, прибуток та податкові платежі підприємства.

Рівень маржинального доходу — відношення величини маржинального доходу до обсягу виручки від реалізації турів, помножене на 100%.

Рівень маржинального доходу (Рмар) у складі ціни туру розраховують таким чином:

$$\frac{\text{Рівень\_маржинального\_доходу}}{\text{у\_складі\_ціни\_туру}} = \frac{\text{маржинальний\_дохід}}{\text{ціна\_туру}} \times 100\% \quad (15)$$

«Обсяг беззбиткової діяльності» — показник обсягу виручки, що забезпечує беззбиткову діяльність підприємства. При цьому значенні обсягу продажу фірма працює без збитків і без отримання прибутку (в структурі маржинального доходу прибуток дорівнює нулю):

$$BP = H + C_{i \text{ змін.}} \times K_i = Дмб + C_{i \text{ змін.}} \times K_i \quad (16)$$

Дмб – маржинальний дохід за умови, що в його структурі прибуток дорівнює нулю.

З плином часу обсяг беззбиткової діяльності постійно змінюється, тому необхідно постійно стежити за значенням цього показника. Розрахунок обсягу беззбиткової діяльності може проводитися для різних періодів діяльності фірми (дня, тижня, місяця тощо). Алгоритм розрахунку обсягу беззбиткової діяльності та обсягу діяльності туристичної фірми в зоні прибутковості є досить простим. Однак його практична реалізація потребує значного досвіду й високої кваліфікації експертів-аналітиків. Проблематичним у розрахунку обсягу беззбиткової діяльності туристичних фірм, як і в багатьох інших прикладних економічних дослідженнях, є прогнозування ринкової кон'юнктури, можливого розміру маржинального доходу, визначення умовно-постійних витрат туристичної фірми, формулювання відповідних припущень щодо їх кількісної визначеності, в тому числі в розрахунку на один тур, встановлення інтервалу проведення планових розрахунків, у межах якого можна вважати за доцільні зроблені припущення.

Розглянемо визначення беззбиткового обсягу туристичної фірми на прикладі.

Завдання 1. Туристична фірма, яка спеціалізується на автобусних екскурсіях до Угорщини, формує прогноз одержання прибутку за тиждень.

Вихідні дані для розрахунку: середня ціна (Цт) одного тура 500 грн., змінні витрати на один тур 300 грн., маржинальний прибуток одного тура (Дмт) 200 грн., постійні витрати турфірми за тиждень у середньому дорівнюють 1000 грн. Яким буде прибуток фірми за умови реалізації 8 путівок? Визначити точку беззбитковості даного туру й обсяг прибутку, що може одержати фірма, реалізуючи цей тур.

Розв'язання

Рентабельність одного туру за маржинальним прибутком ($P_{\text{мар}}$) визначають в такий спосіб:

$$P_{\text{мар}} = D_{\text{мт}} / C_{\text{т}} \times 100\% , \quad (17)$$

$$P_{\text{мар}} = 200 / 500 \times 100\% = 40\% .$$

Таким чином, частка маржинального прибутку у виручці становить 40 %.

Цю інформацію використовують при знаходженні точки беззбитковості у вартісному виразі за умови коли сума постійних витрат складає 1000 грн. і визначають в такий спосіб:

$$T_{\text{б}} = [HB \times 100\% / P_{\text{м}}] \quad (18)$$

$$T_{\text{б}} = 1000 \times 100\% / 40\% = 2500 \text{ грн.}$$

Звідси можна визначити число путівок, необхідних для забезпечення беззбиткової роботи, розділивши суму «беззбиткового доходу» на ціну путівки:

$$2500 / 500 = 5 \text{ ш.}$$

Кількість путівок для беззбиткового продажу можна знайти за формулою:

$$K = HB / (C_{\text{т}} - C_{\text{м}}) \quad (19)$$

$$K = 1000 / (500 - 300) = 200 \text{ шт.}$$

За умови реалізації 8 путівок турфірма одержить прибуток (за формулою (11)):

$$\Pi = (8 \times 500) - (1000 + 300 \times 8) = 4000 - 3400 = 600 \text{ грн.}$$

Завдання з використанням методу маржинального аналізу можна вирішити графічно.

Ситуація 1. Підприємство з благоустрою планує продаж декоративних насаджень в горщиках за ціною реалізації, за вирахуванням ПДВ 100грн. Розрахуйте прибуток, який одержить підприємство протягом року за умови реалізації 8000 од. горщиків декоративних насаджень. Врахуйте, що постійні витрати, які не залежать від змін обсягу продажу, становлять 200 тис. грн., а змінні витрати — 50 грн. на одиницю продукції.

Який прибуток зможе одержати підприємство за умови збільшення постійних витрат на 100 тис.грн.? Яку кількість насаджень за цих умов треба про-

дати, щоб отримати не менше 200 тис.грн. прибутку? Ціни і змінні витрати залишаються незмінними. (Провести аналітичні розрахунки).

Розв'язання завдання графічним методом

За наведеними даними будуємо графік (рис.2.3.1), відкладаючи на горизонтальній осі обсяг випуску продукції у натуральному вимірі, а на вертикальній — вартість обсягу продажу в цінах реалізації, за вирахуванням ПДВ, і загальну її собівартість.

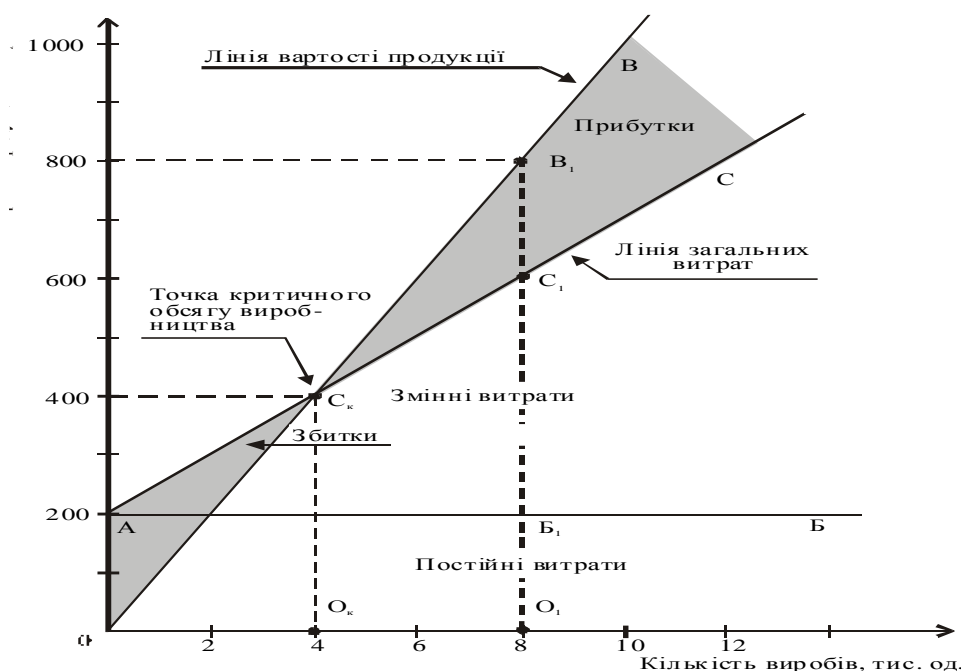

Рис. 2.3.1. - Графік визначення точки критичного обсягу виробництва

Лінія ОВ показує вартість продукції, АБ — постійні витрати, АС — змінні витрати. Тоді вертикальна лінія B_1O_1 відображає величину вартості реалізації насаджень, що поділяється на такі складові: відрізок O_1B_1 — постійна частина витрат, B_1C_1 — змінні витрати і C_1B_1 — фактичний прибуток при випуску 8000 одиниць.

Графік дає також можливість здійснити ряд аналітичних розрахунків. Передусім відмітимо, що точка перетину лінії вартості продукції ОВ і лінії собівартості випуску АС показує критичний обсяг виробництва, при якому сума виручки від продажу дорівнює собівартості. Перпендикуляр з точки C_k на горизонтальну вісь до точки O_k показує критичну кількість декоративних насаджень — 4000 одиниць. За умови реалізації нижче від цього обсягу підприємство ма-

тиме збиток, а починаючи з 4000 од. – одержуватиме прибуток. Згідно з графіком за обсягу продажу 8000 од. підприємство одержить прибуток 200 тис. грн. На графіку прибуток показаний відрізком C_1B_1 .

Використовуючи графічні побудови, можна аналізувати різні варіанти обсягів виробництва, собівартості (витрат), визначати суму прибутку і рівень прибутковості (рентабельності). Однак слід мати на увазі, що використання методу маржинального аналізу проводиться за певних обмежень:

- 1) за аналізований проміжок часу постійна частина витрат для будь-якого обсягу виробництва (реалізації) має бути незмінною;
- 2) змінні витрати мають змінюватись пропорційно;
- 3) ціни мають залишатися стабільними, незмінними;
- 4) суб'єкт господарювання випускає однорідну продукцію (одного виду).

Дотримання всіх цих умов навряд чи можливе в реальній ситуації. Але для первинного аналізу варіантів обсягу виробництва (реалізації) метод маржинального аналізу має певну цінність.

Розв'язання завдання аналітичним способом

Розрахунок критичної точки обсягу виробництва можна здійснити, використовуючи формулу (18): $K = \frac{H}{C_i - C_{i \text{ змін.}}}$.

Суму прибутку, який одержить підприємство (Π) за заданої кількості виробів (K_i), підраховують за формулою (11): $\Pi = (C_i \times K_i) - (H + C_{i \text{ змін.}} \times K_i)$

або

$$\Pi = (C_i - C_{i \text{ змін.}}) \times K_i - H . \quad (19)$$

Можна також розрахувати кількість продукції (виробів), які треба виготовити (реалізувати) для одержання бажаної суми прибутку (Π):

$$K = \frac{\Pi + H}{C_i - C_{i \text{ змін.}}} . \quad (20)$$

За умовами завдання:

1. Визначимо суму прибутку за умови зростання постійних витрат на 100 тис.грн.:

$$\Pi = (100 \times 8000) - (300000 + 50 \times 8000) = 800000 - 700000 = 100000 \text{ (грн.)}$$

тобто при зміні постійної частини витрат підприємство одержить прибуток 100 тис. грн.

2. Визначимо, яку кількість продукції слід реалізувати для одержання прибутку не менше 200 тис. грн.:

$$K = \frac{200000 + 300000}{100 - 50} = 10000 \text{ од.}$$

Тобто за умови зростання постійних витрат до 300 тис. грн. і одержання прибутку на попередньому рівні – 200 тис. грн. підприємство має продати не менше 10000 од. декоративних насаджень у горщиках

Методика вирішення завдань з використанням методу складних відсотків

Області застосування методу складних відсотків:

– визначення темпів розвитку (загальне зростання (зменшення) будь-яких показників, середніх темпів приросту за певний календарний період, необхідних для досягнення певного рівня показника за середніми темпами і часом їх зміни, часових термінів для вирівнювання рівнів розвитку конкуруючих суб'єктів господарювання;

– визначення вартості грошової одиниці (в розрахунках при інвестуванні, депонуванні, кредитуванні: оцінка майбутньої вартості),

– визначення вартості грошової одиниці в умовах впливу інфляції.

Майбутня вартість поточної одиниці визначають за формулою

$$FV = PV (1+r)^n , \quad (21)$$

де FV- майбутня вартість грошової одиниці, PV - поточна вартість грошової одиниці; n - кількість календарних періодів, r – ставка банківського відсотку (доходу).

Завдання 1. Підприємець вніс у банк 1000 тис. грн. на 5 років під 15 - процентну ставку. Визначити, яку суму одержить підприємець на кінець періоду.

Розв'язання

$$FV = 1000 (1 + 0,15)^5 = 2010 \text{ тис. грн.}$$

Поточна вартість майбутньої одиниці (реверсія) є зворотною функцією до попередньої. Вона показує, яку суму під визначений процент потрібно вкласти, щоб в кінці періоду була одержана наперед відома сума:

$$PV = FV / (1 + r)^n \quad (22)$$

$(1 + r)^{-n}$ - коефіцієнт дисконтування

Для спрощення визначення поточної і майбутньої вартості грошових одиниць застосовують спеціальні таблиці.

Інфляція - зростання цін на товари і послуги, яке приводить до зниження купівельної спроможності грошової одиниці, тобто до знецінення грошей. Визначення впливу інфляції на вартість грошей визначають за формулою

$$I_{1/n} = I / (1 + \kappa)^n, \quad (23)$$

де $I_{1/n}$ - майбутня вартість грошової одиниці з урахуванням інфляції,

I - поточна вартість минулої грошової одиниці),

κ - індекс інфляції за календарний період, n - число календарних періодів.

Розглянемо ще один приклад застосування методу.

Завдання 2. Виручка туристичної фірми від продажу путівок іноземцям (в ум. грошових одиницях) в 2002-2007 рр. скоротилася з 1,2. до 1,0 млн. ум. од. Середньорічний темп зниження склав 0,6 %. Якою буде величина виручки через три роки, коли матиме місце ця негативна тенденція протягом 3 років?

Визначимо результат за формулою майбутньої вартості:

$$FV = 1 \times [1 + (-0,06)]^3 = 1 \times 0,8847 = 884,7 \text{ тис. ум. од.}$$

Прогноз на 2010 рік: $1,0 \times 0,8847 = 884,7$ тис. ум. од.

Задачі з використанням методу складних процентів розв'язуються також в інвестиційній діяльності суб'єктів господарювання. Розглянемо такий приклад.

Завдання 3. Санаторно-курортне підприємство вирішує питання про інвестування 18000 тис. ум. од. у проект будівництва корпусу для відпочинку і лікування іноземних громадян, реалізація якого передбачає одержання за рік таких сум прибутку: за перший рік - 10000 тис. ум. од., за другий - 8000 тис. ум. од., за третій - 8000 тис. ум. од. Середні ставки на ринку капіталу складають 30%. Чи варто вкладати кошти в цей проект?

Таблиця 2.3.1 – Вихідні дані

Роки	Отримана сума прибутку, тис. ум. од.
1	10000
2	8000
3	8000
Разом	26000

Розрахуємо коефіцієнти дисконтування за роками:

Рік	1	2	3
$(1+r)^n$	$1:1,3=0,769$	$1 : (1,3)^2 =0,5917$	$1 : (1,3)^3 =0,455$

Розрахуємо поточну вартість прибутків (тис. ум. од.)

Грошові надходження	До дисконтування	Приведена поточна вартість проекту
0 - 18	1,0	(18)
1 - 10	0,769	7,69
2 - 8	0,5917	4,7336
3 - 8	0,455	3,64

$$NVP = \sum PV_n - I. \quad (24)$$

Чисту поточну вартість (ЧПВ або NVP) розраховуємо як різниця між сумою приведеної поточної вартості проекту і вкладених інвестиційних коштів. Вона складе : $16,064 - 18,0 = - 1,936$ тис. ум. од.

За умови, якщо $NVP > 0$, проект може бути впроваджений, якщо $NVP < 0$, то його впровадження недоцільне.

Таким чином, проект не вигідний, тому що $NVP < 0$.

Контрольні питання

---

1. Зробіть класифікацію економічного аналізу за видами.
2. Опишіть сутність операційного аналізу.
3. Що являє собою перспективний аналіз, у чому його сутність?
4. Обґрунтуйте сутність фінансово-економічного аналізу.
5. Обґрунтуйте сутність управлінського аналізу.
6. Обґрунтуйте сутність статистико-економічного аналізу.
7. Обґрунтуйте сутність порівняльного аналізу.
8. Обґрунтуйте сутність прогнозного аналізу.

9. Поясніть принципи, завдання і перспективи розвитку ФВА.
10. Дайте визначення поняття «маржинальний прибуток», визначте умови проведення маржинального аналізу.
11. Розкрийте сутність складових рівня загальної суми витрат і охарактеризуйте їх склад за різними варіантами побудови аналітичної моделі витрат.
12. Дайте визначення постійних витрат, покажіть їх розрахунок алгебраїчним способом. Відобразіть постійні витрати графічно.
13. Обґрунтуйте знаходження точки беззбитковості аналітичним і графічним методами.
14. Дайте визначення напрямкам застосування методу складних відсотків.
15. Обґрунтуйте сутність оцінки майбутньої і теперішньої вартості грошей. Наведіть конкретний приклад розрахунку майбутньої вартості грошей.
16. За яких умов потрібно розраховувати приведену вартість грошей? Наведіть приклад.

Самостійна робота

---

1. Вивчення теоретичного матеріалу теми 3 ЗМ 2.
2. Підготовка до поточного модульного контролю знань.
3. Вирішення завдань:

Завдання 1. Розрахуйте критичну точку обсягу виручки, при якому забезпечується беззбиткова робота туристичної фірми, за даними табл.2.3.2:

Таблиця 2.3.2 – Вихідні дані

Показник	Звітні і розрахункові дані
1. Загальна сума постійних витрат фірми, тис. грн.	500
2. Середня ціна путівки («брутто»), грн.	250
3. Змінні витрати у складі путівок (ціна «нетто»), грн.	100
4. Кількість путівок, од.	2000
5. Критична точка обсягу виробництва (беззбитковість), одиниць	

Завдання 2. Санаторно-курортне підприємство «Лісова казка» складає бізнес-план наступного року. Допоможіть аналітику визначитися з кількістю путівок, які треба продати для забезпечення беззбиткової роботи, і скільки путівок треба продати для забезпечення прибутку 200 тис. грн. Врахувати, що фактичний коефіцієнт завантаження звітнього року 53%.

Таблиця 2.3.3 – Вихідні дані

Показник	Звітні і розрахункові дані
1. Обсяг доходів (виручки), тис. грн.	1400
2. Кількість реалізованих путівок, од.	7000
3. Собівартість 1 путівки, грн.	180
у тому числі змінні витрати в розрахунку на обслуговування 1 особи, грн.	120
4. Прибуток, тис. грн.	
5. Загальна сума постійних витрат підприємства, тис. грн.	
6. Необхідна кількість реалізації путівок, од.	

Яким буде коефіцієнт завантаження, якщо підприємство одержить запланований прибуток?

Завдання 3. Визначити, при якому обсязі виручки і завантаження готель, розрахований на 100 місць одночасного завантаження (середній коефіцієнт завантаження 0,7 протягом року – 360 днів), працюватиме беззбитково. Відома середня вартість 1 місця на добу – 200 грн./чол. Змінні витрати – 150 грн. /од. Загальна сума постійних витрат – 900 тис. грн.

Результати вирішення завдання виконати аналітично і графічно.

Визначити, який фактичний прибуток від діяльності одержує готель і який можливий до одержання прибуток, якщо коефіцієнт завантаження зросте до 80%, за умови збереження параметрів витрат. Який прибуток одержить готель за умови зростання постійних витрат до 1000 тис. грн.?

Зробити висновки.

Завдання 4. Прибуток туристичної агенції зріс за 2 роки в 1,4 раза. Визначити середній темп зростання прибутку за рік.

Завдання 5. Керівництво готелю «Плай» планує провести переобладнання своєї технічної бази і установку підйомника з метою залучення додаткової кількості туристів та створення комфортабельних номерів.

Треба визначити доцільність проекту за умови, що на його впровадження потрібно 5 млн. грн., а збільшення потоку туристів принесе додатковий прибуток у 2007 р. – 950 тис. грн., у 2008 р. – 2,55 млн. грн., у 2009 р. – 3,2 млн. грн., у 2010 р. – 3,5 млн. грн.

Ставки на ринку капіталу складають 15%.

Розрахувати прибутковість проекту, термін окупності і його чисту поточну вартість за вищевикладених умов.

Зробити висновки щодо доцільності впровадження проекту.

Завдання 6. Яким повинен бути середньорічний темп зростання виручки від реалізації для забезпечення зростання доходів готелю на 10%?

Завдання 7. Власниками туристичного комплексу розглядається можливість інвестування капіталу в проект ресторану, що за 4 роки генерує такі грошові потоки (в тис.грн.): 1-й рік – 200, 2-й рік – 220, 3-й рік – 260, 4-й рік – 400. Орієнтуючись на середньо ринкову ставку доходності, власники хочуть мати щорічно 20% на вкладений капітал. Сума початкової інвестиції – 650 тис.грн.

Допоможіть їм прийняти рішення щодо вкладання грошей у такий проект.

Завдання 8. Яку суму одержить власник туристичного агентства через два роки, якщо початкова сума 151 тис.грн. була вкладена ним на банківський депозит під 15% річних?

Завдання 9. Як можна визначити реальну вартість початкового капіталу, коли відомо, що сума коштів, вкладених на банківський рахунок зберігалася 2 роки, ставка банківського відсотку складала 7%, а коефіцієнт інфляції – 10%.

Змістовий модуль 3 «Аналітичні способи обробки економічної інформації»

Тема 1. Економіко – логічні способи обробки економічної інформації

Питання для розгляду:

---

1. Метод порівняння.
2. Статистичні методи (табличний, графічний, динамічні ряди, середні й відносні показники, вибірковий метод, групування).
3. Балансовий метод.
4. Використання прийому деталізації для оцінки стану суб'єкта.
5. Прийом ланцюгових підстановок: суть, умови. Правила застосування. Переваги і недоліки способу.
6. Спрощений варіант ланцюгових підстановок – спосіб абсолютних різниць.
7. Спосіб відносних різниць та правила його застосування.
8. Застосування індексного способу.
9. Сутність та відмінності інтегрального способу аналізу.
10. Логарифмічний метод оцінки факторних впливів.
11. Суть проблеми нерозподіленого залишку

Практичне заняття 1

Робота в аудиторії

Методичні вказівки до виконання аналізу з використанням способу порівняння

Для кращого засвоєння теоретичного матеріалу треба пам'ятати, що порівнювати слід такі об'єкти, які дадуть змогу зробити глибоку і зважену оцінку предмета або явища, що вивчається. Порівняння дає позитивні результати лише за умови порівнянності показників. Щоб показники були порівнянними, застосовують такі допоміжні прийоми:

1. Нейтралізація цінового фактора (перерахунок показників обсягу в однакову оцінку).
2. Нейтралізація можливих кількісних відмінностей (різні обсяги виробництва).
3. Нейтралізація відмінностей у структурі (наприклад, розрахунок індексів фіксованого складу).
4. Використання при порівнянні однакових періодів часу.
5. Розрахунок порівнюваних показників за єдиною методикою.
6. Виключення інших відмінностей в умовах роботи кількох підприємств.

Розглянемо декілька прикладів щодо приведення показників у порівняний вигляд.

Завдання 1. Визначити виконання запланованих туристичною фірмою планових обсягів виручки від реалізації путівок (всього) за даними табл. 3.1.1. Зробити висновки.

Таблиця 3.1.1 - Вихідні дані

Вид путівок	Середня ціна (нетто) однієї путівки, грн.		Фактичний обсяг путівок, од. V_{ϕ_i}	Сума витрат на фактичну кількість путівок, тис.грн	
	план, $C_{пл_i}$	факт, $C_{ф_i}$		План ($V_{\phi_i}C_{пл_i}$)	факт ($V_{\phi_i}C_{ф_i}$)
Місцеві	250	220	1200	300	264
Зарубіжні	1750	1800	100	175	180
Разом				475	444

Розв'язання

Для виконання завдання потрібно привести показники до порівнянного виду, тобто нейтралізувати (виключити) вплив об'ємного чинника, перерахувавши планову собівартість одиниці продукції на фактичні показники за видами продукції ($\sum V_{\phi_i}C_{пл_i}$), а потім порівняти з фактичною сумою витрат ($\sum V_{\phi_i}C_{ф_i}$):

$$250 \times 1200 + 1750 \times 100 = 475 \text{ тис.грн.},$$

$$220 \times 1200 + 1800 \times 100 = 444 \text{ тис.грн.}$$

Таким чином планові показники обсягу продукції (у відсотках) виконані на:

$$444/475 \times 100 = 93,47 \% .$$

Завдання 2. Протягом звітної періоду в діяльності санаторію «Ясна поляна» мали місце відхилення як вартісних, так і об'ємних показників. За цих умов треба оцінити виконання плану доходів (виручки від реалізації послуг). Дані для проведення аналізу представлені в табл.3.1.2.

Таблиця 3.1.2 – Вихідні дані

Вид доходів	За планом			фактично			Фактичні обсяги за плановими цінами		
	К-ть, шт.	Ціна, грн.	Сума, тис.грн	К-ть, шт	Ціна грн	Сума, тис.грн	К-ть, шт	Ціна, грн	Сума, тис.грн
Путі-вок	500	2500	1250	600	2700	1620	600	2500	1500
курсі-вок	200	700	140	300	650	195	300	700	210
Разом			1390			1815			1710

Для виконання завдання треба нейтралізувати вплив вартісного фактору. Величину впливу вартісного фактора (K^1) визначаємо за формулою

$$K^1_{\text{в}} = (\sum V_{\text{ф}i} \text{Ц}_{\text{пл}i} - \sum V_{\text{пл}i} \text{Ц}_{\text{пл}i}) / \sum V_{\text{пл}i} \text{Ц}_{\text{пл}i} , \quad (25)$$

де $V_{\text{ф}i}$, $V_{\text{пл}i}$ – відповідно фактичний і плановий обсяг продукції,

$\text{Ц}_{\text{пл}i}$, $\text{Ц}_{\text{ф}i}$ – планова і фактична ціна на продукцію.

Приріст без урахування змін вартісної оцінки веде до фальсифікації одержаних даних.

Методика розрахунку приведення до однієї часової бази

Як приклад приведення в порівняний вигляд до єдиної часової бази проведемо розв'язання наступного завдання:

Завдання 3. Привести показники собівартості в порівняний вигляд до 2004 р. за даними табл.3.1.3:

Таблиця 3.1.3 – Вихідні дані

Роки	Звітні показники собівартості товарної продукції (C ₁) за рік, тис.грн.	Зміни собівартості за рахунок зміни цін на сировину і матеріали, комунальних тарифів (Δц), тис.грн.	Коефіцієнт росту (K)
2004	2040	-+200	1
2005	2450	+350	1,0889
2006	2940	-50	1,1351
2007	3500	+400	0,986
2008 (план)	4100		1,1081

Розв'язок

Для приведення у порівнянний вигляд до 2004 р. визначимо коефіцієнти зміни цін (K) за формулою

$$K = \frac{C_1}{C_1 \pm \Delta c}, \quad (26)$$

$$K_1=1;$$

$$K_2=(2450/(2450-200))=1,0889,$$

$$K_3=2940/(2940-350)=1,1351,$$

$$K_4=3500/(3500+50)=0,986,$$

$$K_5=4100/(4100-400)=1,1081.$$

За умови приведення показників у порівнянний вигляд до планового періоду 2008 р. (останній період інтервалу) після розрахунку коефіцієнтів зміни цін проводять наступні розрахунки:

$$C_{2008}= 4100 \text{ тис.грн.}$$

$$C_{2007}=3500 \times K_5= 3500 \times 1,081=3878,35 \text{ тис.грн.}$$

$$C_{2006}=2940 \times K_5 \times K_4=2940 \times 1,1081 \times 0,986 =3212,2 \text{ тис.грн.}$$

$$C_{2005}=2450 \times K_5 \times K_4 \times K_3=2450 \times 1,1081 \times 0,986 \times 1,1351= 3038,48 \text{ тис.грн.}$$

$$C_{2004}=2040 \times K_5 \times K_4 \times K_3 \times K_2=2040 \times 1,1081 \times 0,986 \times 1,1351 \times 1,0889=2754,91 \text{ тис.грн.}$$

Завдання 4. Оцінити виконання плану витрат на оплату праці комунального підприємства за місяць за вихідними даними табл.3.1.4, використовуючи відносні величини і способи нейтралізації факторів.

Таблиця 3.1.4. Вихідні дані.

Показники	за планом	фактично
Витрати на оплату праці (тис. грн), ЗП	125,0	155,0
Обсяг виробленої продукції (тис. грн), О	5800	7820

$$\Delta ЗП = ЗП ф - ЗПпл \quad (26)$$

$$\Delta ЗП = 1830 - 1800 = 30 \text{ (тис. грн.)}$$

Очевидно, фактичні витрати на оплату праці не порівнянні з планом, бо вони мають бути більш-менш пропорційні обсягам продукції. Загальне відхилення ($\Delta ЗП$) по заробітній платі виявляє не тільки зміни рівня витрат на оплату праці, але і зміни у динаміці та структурі обсягу продукції.

Вирішення завдання потребує розрахунку коефіцієнта виконання плану обсягу продукції ($К_{пл}$) для виключення впливу на відхилення причин непорівнянності:

$$К_{пл} = \frac{О_{факт}}{О_{план}} \quad (27)$$

Таким чином, формула (26) може бути інтерпретована як

$$\Delta ЗП = ЗПф - ЗПпл \times К_{пл} \quad (28)$$

За умовами задачі:

$$\Delta ЗП = 155 - 125 \frac{7820}{5800} = 155 - 168,5 = -13,5 \text{ тис.грн.},$$

що означає фактичне зниження в порівнянні з планом витрат на оплату праці. Цей же результат можна одержати інакше, шляхом побудови фактичних і планових співвідношень заробітної плати і обсягу продукції:

$$\Delta ЗП = \left(\frac{155}{7820} - \frac{125}{5800} \right) \cdot 7820 = (0,0198 - 0,0215) \times 7820 = -13,5 \text{ тис.грн}$$

З розрахунків видно, що при плановому рівні витрат на оплату праці в розрахунку на обсяг випущеної продукції 0,0198 тис.грн./ тис.грн., фактичний рівень складає 0,0215 тис.грн./ тис.грн.

*Методичні вказівки до розв'язання завдань і ситуацій з використанням
статистичних методів*

Серед статистичних методів, використовуваних в аналізі, чільне місце посідає *табличний*.

Таблиці використовують для акумулювання, розробки і зберігання цифрової інформації. У процесі її збирання та заповнення таблиць виникає низка технічних складностей, якщо інформації забагато. З метою забезпечення *компактності табличної інформації*:

- 1) вихідну інформацію, наведену в таблиці, спрощують чи округляють (до тисяч, мільйонів грошових одиниць тощо);
- 2) скорочують або частково відкидають другорядні дані;
- 3) об'єднують дані у групи і підраховують проміжні підсумкові показники або проводять розрахунки і надають дані як середні показники;
- 4) комбіновано показують частину показників у деталізованому вигляді, а інші розміщують разом в одному рядку (як «інші»);
- 5) поділяють вихідну інформацію на кілька самостійних сукупностей з наступним складанням кількох простіших таблиць з вузьким змістом.

Ці правила слід використовувати в подальших аналітичних розрахунках.

Особливу увагу треба приділяти застосуванню в аналізі *графічних методів*. Ці методи в поєднанні з комп'ютерною обробкою забезпечують більшу наочність результатів аналізу.

Розглянемо використання цих методів при виконанні наступного завдання:

Завдання 5. Є дані щодо відвідування України іноземцями за три роки. Треба виконати порівняльний аналіз відвідувань України іноземцями та зробити відповідні висновки щодо їх структури і динаміки.

Для наочності продемонструвати зміну динаміки і структури графічно.

Вихідні дані наведені у табл..3.1.3 (графи 1,2,3).

Таблиця 3.1.3- Аналітичні показники динаміки і структури відвідувань України іноземцями, тис. осіб

Показники (мета відвідувань)	Періоди, роки			Структура відвідувань,%			Зміни структури 2007 року проти		Базові темпи росту,%		2007р. до 2006р.
	2 005р.	2 006р.	2 007р.	2005р.	2006р.	2007р.	2005р.	2006р.	2006р. до 2005р.	2007р. до 2005р.	
Відвідування, всього	14743,6	12003	10656,4						81,4	72,3	88,8
у тому числі за ме- тою:											
туризм	1194,2	1478,3	4238,1	8,1	12,3	39,8	31,7	27,5	123,8	354,9	286,7
службова поїздка	1414,4	852,6	1548	9,6	7,1	14,5	4,9	7,4	60,3	109,4	181,6
організований ту- ризм	9495,1	7527,8	712,5	64,4	62,7	6,7	-57,7	-56,0	79,3	7,5	9,5
приватна поїздка	1740,4	845,7	3753,6	11,8	7,0	35,2	23,4	28,2	48,6	215,7	443,8
Обслуговуючий персонал	899,5	1298,6	404,2	6,1	10,8	3,8	-2,3	-7,0	144,4	44,9	31,1

66

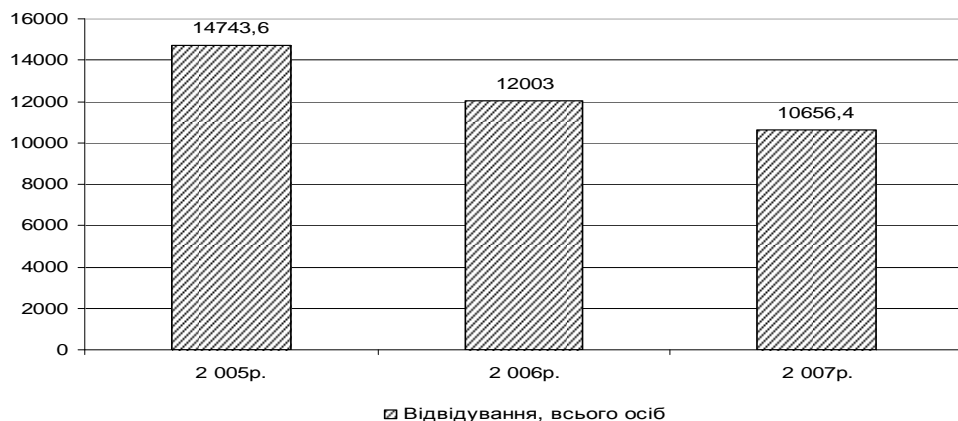

Рис. 3.1.1 - Зміна динаміки загальних відвідувань

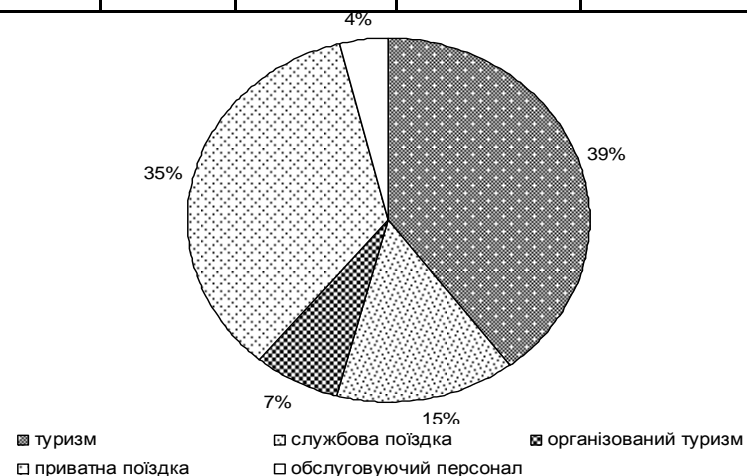

Рис. 3.1.2. - Структура відвідувань України іноземцями

Розв'язок

Трансформуємо вихідну таблицю таким чином, щоб були показані структура, темпи росту базові й ланцюгові. Для визначення структури відводяться графи 4,5,6, для визначення її змін у 2007 р. проти 2005 і 2006 років – графи 7,8, а для розрахунку динаміки – графи 9,10,11.

На рис. 3.1.1 покажемо зміни динаміки відвідувань, а на рисунку 3.1.2 – структуру відвідувань у 2007 р.

У процесі визначення показників треба прокоментувати результати.

Завдання 6. Санаторно-курортним комплексом «Мрія» були отримані доходи від наданих послуг: у 2003 р. (1) – 935 тис.грн., у 2004 р. (2) – 980 тис.грн., у 2005 р. (3) – 1030 тис.грн., у 2006 р. (4) – 1080 тис.грн., а у 2007 р. (5) – 1150 тис.грн. Для обґрунтування планових показників на майбутній період (2008 р.) підприємству потрібно визначити абсолютні і відносні показники динаміки доходів базові і ланцюгові, абсолютне значення одного відсотка приросту, а також темпи середньорічного зростання доходів та середній рівень ряду.

Розв'язання

Вирішення задачі виконаємо табличним способом (табл.3.1.3). У процесі рішення завдання проведемо аналіз абсолютних і відносних величин і розрахуємо *середні величини*: середньоарифметичну просту (середній рівень ряду) і середньо геометричну (середньорічний темп зростання).

Розрахункові формули вміщені у графу «Б».

Така побудова таблиці дозволяє контролювати правильність розрахунків за вихідними даними. Узагальнивши розраховані показники у табл. 3.1.4, на закінчення проведеної аналітичної роботи аналітик має пояснити одержані результати проведеного аналізу, оформивши їх висновком.

Для наочності одержані результати можна продемонструвати графічно.

Завдання, аналогічні даному, виконують для обґрунтування динаміки планових показників. Визначивши середній рівень ряду і середньорічні темпи росту і перемноживши ці величини, отримаємо можливий плановий показник обсягу доходів підприємства на наступний період (2008 р.).

Таблиця 3.1.4 - Аналітичні показники динаміки доходів підприємства

Показники	Формула розрахунку	Роки / Доходи, тис.грн.				
		1	2	3	4	5
		935	980	1030	1080	1150
1. Абсолютний приріст, тис. грн.		-				
а) ланцюговий	$X_i - X_{i-1}$		45	50	50	70
б) базисний	$X_i - X_1$	-	45	95	145	215
А	Б	1	2	3	4	5
2. Темп зростання, %						
а) ланцюговий	$X_i / X_{i-1} \times 100$	-	104,8	105,1	104,9	106,5
б) базисний	$X_i / X_1 \times 100$	-	104,8	110,2	115,5	123,0
3. Абсолютне значення одного відсотка приросту, тис. грн.	$0,01 \times X_{i-1}$	-	9,35	9,8	10,3	10,8
4. Темп приросту, %						
а) ланцюговий	$[(X_i - X_{i-1}) / X_{i-1}] \times 100$	-	4,8	5,1	4,9	6,5
б) базисний	$[(X_i - X_1) / X_1] \times 100$	-	4,8	10,2	15,5	23,0
5. Середньорічний темп зростання, %	$i - \sqrt[4]{\frac{X_i}{X_1}}$	$\sqrt[4]{1,23} \times 100 = 105,3 \%$				
6. Середній рівень ряду, тис.грн.	$\frac{\sum X_i}{i}$	103,5				

Висновки з одержаних аналітичних розрахунків (за табл. 3.1.4). Згідно з отриманими аналітичними даними спостерігається тенденція зростання доходів від реалізації продукції (послуг) за рахунок щорічних їх приростів. Доход другого року порівняно з першим збільшився на 45 тис. грн. або на 4,8 %, третього року порівняно з другим – на 5,1 %, або 50 тис. грн., четвертого року проти третього на 4,9 %, а п'ятого року проти четвертого – на 6,5 %. За

п'ятирічний період доход щорічно збільшувався у середньому на 5,3%. Відповідно до розрахунків у другому році кожен відсоток приросту відповідав збільшенню доходу на 9,35 тис. грн., у третьому році досліджуваного періоду – на 9,8 тис. грн., в четвертому – на 10,3 тис. грн., в п'ятому – на 10,8 тис. грн.

Завдання 7. Менеджер готелю «Київський» вивчає ринкове середовище готельних послуг міста. У нього є дані (табл.3.1.5) для проведення аналітичної роботи:

Таблиця 3.1.5 - Вихідні дані

№	Найменування готелю	План, тис. грн.	Фактично, тис. грн.	% виконання	Кількість ліжок/місць	Доход за 1 ліжко/добу грн.
1	“Київський”	53	55,7	105,09	515	108,16
2	“Харків”	303	343,9	113,5	1614	213,07
3	“ Москва”	38	53,2	140,0	243	218,93
4	“Шарикoff”	56	87,7	156,61	520	168,65
5	“Чичиков”	33,6	41	122,02	160	256,25
	Всього	483,6	581,50	120,24	3052	190,53

Треба визначити й порівняти відсоток виконання плану кожним готелем, доходи готелів на 1 ліжко-місце, виконання планових показників готелю «Київський» із загальним виконанням плану готельними закладами міста. Зробити висновки.

Розв'язання

Розраховуємо процент (%) виконання плану кожним готелем за плановими й фактичними показниками:

1. $55,7 / 53 \times 100\% = 105,9$
2. $343,9 / 303 \times 100\% = 113,5$
3. $53,2 / 38 \times 100\% = 140,0$
4. $87,7 / 56 \times 100\% = 156,61$
5. $41 / 33,6 \times 100\% = 122,02$

Розраховуємо показник доходу на 1 місце в кожному з готелів, грн.:

1. $55,7 / 515 \times 1000 = 108,16$
2. $343,9 / 1614 \times 1000 = 213,07$
3. $53,2 / 243 \times 1000 = 218,93$
4. $87,7 / 520 \times 1000 = 168,65$
5. $41 / 160 \times 1000 = 256,25$.

Визначаємо відсоток виконання плану всіма готелями міста:

$$581,50 / 483,60 \times 100\% = 120,24 \%$$

Визначаємо середній показник – доходи на 1 місце по всіх готелях:

$$581,50 / 3052 \times 1000 = 190,53 \text{ грн.}$$

Таким чином всі готельні підприємства виконали план по наданню послуг.

Студенти самостійно виконують оцінку одержаних результатів і роблять висновки щодо динаміки й ефективності роботи готельних підприємств міста.

Для вирішення наступного прикладу будуть використані моментні ряди, а в розрахунках – *середня хронологічна величина*.

Завдання 8. Для планування обсягів матеріальних цінностей менеджеру готелю треба провести оцінку залишків комплектів білизни й визначити її середньоквартальну вартість.

Таблиця 3.1.6 - Вихідні дані (комплектів на суму тис.грн.)

на 01. 1 кварталу	на 01. 2 кварталу	на 01. 3 кварталу	на 01. 4 кварталу
30	35	45	20

Розв'язання

Оцінка залишків білизни на складі (тис.грн.) проводять шляхом визначення її середньо кварталної середньої величини за формулою (24):

$$X_{\text{хр}} = \frac{0,5X_1 + X_2 + X_3 + 0,5X_n}{n-1}, \quad (25)$$

$$X_{\text{хр}} = \frac{0,5 \times 30 + 35 + 45 + 0,5 \times 20}{4-1} = 35 \text{ тис.грн.}$$

Залежність від мети аналізу можна порівнювати середньоквартальні та поточні показники. Наприклад, за умовою завдання у 3 кварталі залишки білизни перевищували середньо кварталні на 10 тис.грн., що свідчить про можливе «вимивання» фінансових коштів. Проте трактування цих відхилень значно залежить від впливу факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. на складі можуть бути оправдані.

Розглянемо методику визначення *середньої арифметичної зваженої* за даними завдання 9.

Завдання 9. Потрібно визначити освоєння кампанією «САМ» туристичного ринку і визначити темп приросту обсягу продажів туристичних путівок по Середземноморському регіону в 2007 р. в напрямку розширення ринку за наступним даними: обсяг продажів на ринку путівок в Грецію у 2006р. дорівнював 450 тис. ум.од.; в Іспанію - 130 тис. ум.од.; в Італію - 1240 тис. ум.од.; у Турцію — 3150 тис. ум.од.

На основі сегментації ринку встановлено, що темп приросту обсягу продажу путівок у 2007 р. складе: в Грецію - 5,0%; Іспанію - 12,0%;, в Італію - 2,5%; в Турцію- 4,5%.

Розв'язання

Добуток $x \cdot f$ у цьому прикладі є економічно зрозумілим результатом: приріст обсягів виручки.

Середній приріст за всіма напрямками визначаємо за формулою середньозваженої арифметичної (3.1.2):

$$\bar{X} = \frac{\sum x_i f_i}{\sum f_i} \quad . \quad (26)$$

Оскільки обсяги ринків туристичних послуг різні, для визначення темпу приросту обсягу продажів товарів фірми в цілому в 2007 р. застосовуємо прийом аналізу - прийом середньозваженої величини. Тоді шукана величина буде дорівнювати:

$$[(450 \times 0,05 + 130 \times 0,12 + 1240 \times 0,025 + 3150 \times 0,045) / (450 + 130 + 1240 + 3150)] \times 100 = 4,24\%.$$

Відзначимо, що при умові розрахунку результату за методом середньоарифметичної величини темп приросту обсягу продажів путівок складе 6,0%, що не відповідає реальній дійсності.

Аналіз наведеної ситуації показує, що для збільшення обсягу продажів компанії рекомендується провести додаткові маркетингові дослідження з метою розширення насамперед найбільш ефективного сегмента — путівок у Турцію. Цього можна досягти шляхом перегляду стратегії ціноутворення, росту якості обслуговування (вибір готелів з більш якісним сервісом), активізації рекламної діяльності кампанії «САМ».

Розглянемо використання в економічному аналізі середньогармонійної зваженої. По суті, це перетворена середня арифметична зважена ($\bar{x}$). Її використовують, коли показник статистичної ваги (f) відсутній і його варто додатково визначити на основі відомих варіант (x) і добутку варіант на частоту ($x \cdot f$). Позначивши добуток ($x \cdot f$) через M , одержимо формулу середньої гармонійної зважений:

$$\bar{x} = \frac{\sum M}{\sum \frac{M}{x}} \quad (27)$$

Завдання 10. З метою визначення динаміки росту цін на ринку менеджер турфірми «Час» проводить аналітичні розрахунки з цього питання. Допоможіть йому визначитися з визначенням середніх цін реалізації турпакетів власної фірми. Вихідні дані – у табл. 3.1.7.

Таблиця 3.1.7 - Фонд оплати праці й середня заробітна плата бригад ремонтної дільниці комунального підприємства

Напрямки	Середня вартість 1 путівки, грн./ од.(х)	Виручка від реалізації, тис.грн (.М)
Іноземний туризм	1500	1200,0
Місцевий туризм (по Україні)	600	1440,0
Разом по фірмі	х	2640,0

Розв'язання

Розрахуємо середньорічну заробітну плату робітників ремонтної дільниці комунального підприємства за формулою (3.1.3) і даними табл. 3.1.6:

$$(1200000+1440000)/(1200000/1500+1440000/600)= 2640000/2664000 = 990,9 \text{ грн.}$$

Таким чином, середньорічна вартість однієї путівки складе 990,9 грн.

Інші статистичні способи, застосовувані в економічному аналізі, студенти вивчають самостійно за рекомендованими науково-методичними джерелами.

Контрольні питання

---

1. Для чого використовують метод порівняння?
2. Які ви знаєте прийоми, що поліпшують порівнянність показників?
3. Які вимоги ставляться до побудови таблиць?
4. Які види графіків Ви знаєте? Наведіть приклади.
5. Мета визначення динаміки і структури явища.
6. Якими способами можна визначити темпи приросту обсягів продукції?
7. Які середні величини Вам відомі? Наведіть приклади їх використання.

Самостійна робота (до практичного заняття 1)

---

1. Вивчення теоретичного матеріалу теми 1 ЗМ 3.
2. Вирішення завдань і ситуацій.

Завдання 1. Для прогнозування сфер діяльності туристичного комплексу: проводиться ретроспективний аналіз його діяльності. Треба побудувати аналітичну таблицю, розрахувати і проаналізувати в ній абсолютні і відносні зміни динаміки і структури доходів від використання готельного фонду за I півріччя. Побудувати графіки, що демонструють динаміку і структуру показників.

Зробити висновки щодо діяльності туристичного комплексу.

Таблиця 3.1.8 – Вихідні дані

Джерела доходу	Сума, тис.грн. у		
	2005 р.	2006 р.	2007 р.
Від проживання іноземних туристів	8932,9	9066,1	7364,2
Від проживання громадян без тур. документів	100044,9	120025,5	9867,5
Від проживання громадян СНД	42234,8	48364,1	50261,3
Від офісів	45301,2	66402,1	70367,2
Від бронювання	1006,4	900,6	1200,7
Від підсобних цехів і додаткових послуг	3189,7	2898,6	6248,5
Разом	?	?	?

Завдання 2. Проаналізувати надання додаткових платних послуг в готелях міста Дніпропетровськ. Знайти і порівняти дохід на одну ліжко-добу.

Таблиця 3.1.9 – Вихідні дані

№ п/п	Найменування готеля	План, тис. грн.	Фактично, тис. грн.	% виконання	Кількість ліжко/місць	На 1 л/добу грн.
1	“Будапешт”	70,4	101,8	144,60	968	
2	“Варшава”	79,5	102,6	129,06	770	
3	“Арбат”	22	31,7	144,09	208	
4	“Бірюза”	50	50,7	101,40	308	
5	“Слава”	48	70,1	146,04	572	
6	“Восход”	41,6	63,9	153,61	1279	
7	“Восток”	160	213,2	133,25	1570	
8	“Заря”	82,6	187,9	227,48	2356	
9	“Звёздная”	32	45,7	142,81	545	
10	“Золотой”	148,3	182,3	122,93	1517	
11	“Київський”	40,6	73,8	181,77	407	
12	“Перемога”	53	55,7	105,09	515	
13	“Дніпро”	58,5	68,4	116,92	559	
	Всього	886,5	1247,80	140,76	11574	

Завдання 3. Перевірити обґрунтованість планових показників щодо коефіцієнта зайнятості номерного фонду столичного готельного комплексу «Світоч» (табл. 3.1.10). Визначити середньорічні, базисні, ланцюгові (відносні й абсолютні) темпи зайнятості фонду номерів і коефіцієнта зайнятості (завантаження) номерного фонду. Порівняти одержані результати з даними галузі. На підставі розрахунків побудувати власну таблицю даних, дати графічну інтерпретацію результатів і зробити аналітичний висновок.

Таблиця 3.1.10 - Вихідні дані

Показники	Рік				
	1-й	2-й	3-й	4-й	5-й
Максимальна одночасна зайнятість номерного фонду готельного комплексу,чол.	400	400	400	500	500
Фактична зайнятість номерного фонду готельного комплексу,чол.	260	285	300	360	380
Галузевий коефіцієнт зайнятості номерного фонду	0,52	0,57	0,63	0,61	0,68

Завдання 4. Надання послуг (тис.грн.) готельно-туристичного комплексу «Смерека» характеризується наступними даними:

Таблиця 3.1.11 - Вихідні дані, тис.грн.

Вид послуг	Минулі роки			
	2004	2005	2006	2007
Послуги готелю	280	300	300	320
Послуги ресторану	200	205	218	221
разом	480	505	518	541

Менеджер підприємства визначається з плановими обсягами послуг. Допоможіть йому зробити це з використанням середніх величин і визначення динаміки показників (абсолютних і відносних). Таблицю для аналізу скласти самостійно.

Завдання 5. Для порівняння запланованих і фактичних показників туристичної фірми, що спеціалізується на екстремальному відпочинку, треба нейтралізувати вплив вартісного фактора.

Вихідні дані для порівняльного аналізу в табл. 3.1.12.

Примітка*. А – для альпіністських походів, В – пугівки для аквалангістів

Таблиця 3.1.12 - Вихідні дані

Вид пугівок	За планом			Фактично			Фактичні обсяги по плановим цінам		
	Кількість шт.	Середня ціна, ум.од.	Сума, грн.	Кількість шт.	Середня ціна, ум.од.	Сума, грн.	Кількість шт.	Середня ціна, ум.од.	Сума, грн.
А	300	218		282	250				
В	600	185		586	179				
Разом									

Завдання 6. Туристична фірма «Мега» починає освоювати ринок. Йде підбір співробітників. Менеджер з персоналу для установлення мотиваційного рубежу в заробітній платі проводить порівняльний аналіз рівня середньої заробітної плати персоналу з діючою фірмою-конкурентом «Альянс».

На поточний час середня заробітна плата співробітників фірми «Мега» складає 140 ум.од. і планується зберегти цей рівень.

Допоможіть менеджеру визначитися і проаналізувати динаміку середньомісячної заробітної плати на основі наведених даних конкурентної фірми, яка має три філії. Обґрунтуйте використання середніх величин та зробіть відповідні висновки щодо змін середньомісячної заробітної плати.

Таблиця 3.1.13 – Вихідні дані

Базовий період, ум.од.						Звітний період, ум.од.					
філія 1		філія 2		філія 3		філія 1		філія 2		філія 3	
СЗП	Ч	СЗП	Ч	СЗП	Ч	СЗП	ФОП	СЗП	ФОП	СЗП	ФОП
130	20	150	22	180	28	150	3300	165	3300	190	5510

ФОП — фонд оплати праці; Ч — чисельність робітників; СЗП – середня заробітна плата.

Зробіть висновок щодо стабільності персоналу фірми «Мега» за одержаними даними.

Завдання 7. Туристична фірма «Мега» з метою вивчення ринкового середовища проводить порівняльний аналіз своєї діяльності і фірми-конкурента «Альянс» за даними табл. 3.1.14. Допоможіть менеджеру в проведенні аналізу середньорічних показників, порівняйте середній відсоток виконання плану виручки (доходів) від проведення діяльності туристичних фірм «Мега» і «Альянс». Обґрунтуйте використання середніх величин.

Таблиця 3.1.14 – Вихідні дані, тис.грн.

Туристична фірма «Мега»						Туристична фірма «Альянс»					
січень		лютий		березень		січень		лютий		березень	
Фактична виручка	% виконання планового рівня	Фактична виручка	% виконання планового рівня	Фактична виручка	% виконання планового рівня	Планова виручка	% виконання планового рівня	Планова виручка	% виконання планового рівня	Планова виручка	% виконання планового рівня
100	105	90	100	88	95	210	110	180	90	200	105

Завдання 8. Для розробки планових показників на наступний квартал планового року менеджеру санаторно-курортного комплексу «Ясна поляна» треба проаналізувати динаміку надання послуг, визначити й порівняти планове і фактичне значення аналізованого показника, середній абсолютний приріст, середньо-квартальні темпи приросту доходів від надання послуг. Використавши дані, наведені в табл. 3.1.15, допоможіть йому в проведенні аналітичної роботи.

Таблиця 3.1.15 - Надання послуг у звітному році, тис. грн.

I квартал		II квартал		III квартал		IV квартал	
план	факт.	план	факт.	план	факт.	план	факт.
4360	3500	4880	4705	9960	10800	6200	6250

Завдання 9. Розрахуйте середній доход на одну машино-годину автопарку туристичного комплексу за квартал, виходячи з даних табл. 3.1.16.

Таблиця 3.1.16 – Вихідні дані

№	Показники	Легкові автомобілі	Вантажні автомобілі	Автобуси
1	Сплачені маш/год	2694	2156	2877
2	Всього доход, тис грн.	67,35	125,31	149,31

Практичне заняття 2

Робота в аудиторії

Перед початком практичного заняття проводять експрес-тестування і обговорення сутності методів економічного аналізу, обговорюють результати виконання самостійних робіт.

Балансовий метод

Використання *балансового методу* розглянемо на наступному прикладі:

Завдання 1. Є дані санаторно-курортного підприємства (табл.3.1.17), яке займається наданням лікувально-оздоровчих послуг. Оскільки спостерігається сезонність у кількості відпочиваючих, менеджер підприємства аналізує наявні залишки комплектів постільної білизни (тис.грн.). Допоможіть йому в складанні матеріального балансу.

Таблиця 3.1.17– Аналітичні дані, тис.грн.

Показник	За планом	Звітні дані	Абсолютне відхилення (+, –)
1.Залишки білизни на початок періоду на складах (Зп)	90,0	112,0	+22,0
2.Замовлено, оплачено і буде поставлено в поточному періоді(Зоп)	3,0	2,0	-1,0
3. Разом	93,0	114,0	+21,0
4. Передано у використання (ПВ)	56,0	62,0	+6
5.Списано з вжитку(Св)	1,0	2,0	+1,0
6.Залишки білизни на кінець періоду на складі(Зк):	?	?	?

Складемо загальну балансову модель і визначимо залишки білизни на кінець періоду:

$$Зп + Зоп - ПВ - Св = Зк \quad . \quad (28)$$

Підставляємо значення показників у модель за плановий і фактичний періоди і порівнюємо одержані дані.

Розглянемо алгоритм розрахунку впливу складових показників на результативний, використовуючи методи елімінування.

Спосіб ланцюгових підстановок

Алгоритм розрахунку впливу чинників на зміну результативного показника на прикладі чотири факторної мультиплікативної і кратної моделі способом ланцюгових підстановок наведено у табл. 3.1.18.

Умовні позначення: a_0 , b_0 і т. д. - базове (планове, попереднього періоду) значення показників; a_1 , b_1 і т. д. - фактичне (звітне) значення показників.

Таблиця 3.1.18.- Алгоритм розрахунку впливу складових факторів на результативний способом ланцюгових підстановок

Порядок дій	Мультиплікативна модель $y = a \times b \times c \times k$	Кратна модель $y = \frac{a}{b}$
1. Розрахунок показників		
а) базисний показник	$y_0 = a_0 b_0 c_0 \times k_0$	$y_0 = a_0 / b_0$
б) перелічені показники з поступовою заміною базових значень факторів на звітні	$y_{ум1} = a_1 b_0 c_0 k_0$ $y_{ум2} = a_1 b_1 c_0 k_0$ $y_{ум3} = a_1 b_1 c_1 k_0$	$y_{ум1} = a_1 / b_0$
в) звітний показник	$y_1 = a_1 b_1 c_1 k_1$	$y_1 = a_1 / b_1$

Порядок дій	Мультиплікативна модель $y = a \times b \times c \times k$	Кратна модель $y = \frac{a}{b}$
2. Розрахунок впливу зміни чинників на результативний	$\Delta y_{y1,0} = y_{ym1} - y_0$ $\Delta y_{y2,y1} = y_{ym2} - y_{ym1}$ $\Delta y_{y3,y2} = y_{ym3} - y_{ym2}$ $\Delta y_{y3,1} = y_1 - y_{ym3}$	$\Delta y_{1,0} = y_{ym1} - y_0$ $\Delta y_{2,1} = y_1 - y_{ym1}$
3. Балансова перевірка	$\Delta y = y_1 - y_0$ $\Delta y = \Delta y_{y1,0} + \Delta y_{y2,y1} + \Delta y_{y3,y2} + \Delta y_{y3,1}$	$\Delta y = y_1 - y_0$ $\Delta y = \Delta y_{1,0} + \Delta y_{2,1}$

Перевірка правильності розрахунків: сукупний вплив факторів повинен дорівнювати загальній зміні результативного показника:

$$\sum \Delta y(i) = \Delta y, \quad (29)$$

де $\Delta y(i)$ - індивідуальний вплив складового фактора на результативний показник.

Розглянемо методику розрахунків способами елімінування на прикладі аналізу використання трудових ресурсів за даними туристичної фірми «Сокіл».

Завдання 2. Проаналізувати виконання плану виручки від надання місць за місяць туристичною базою «Сокіл». Як вплинули на одержання виручки фактори обмеженої місткості, кількість відпрацьованих календарних днів, коефіцієнт завантаження ліжко- місць?

Таблиця 3.1.19 - Вихідні дані

Показники	Ум.п	Місяць				Абсолютні відхилення +,-
		Планові показники		Фактичні показники		
Місткість, готельних місць,од.	a	200	ao	205	a1	5
Календарна кількість днів у місяці, днів	b	30	bo	30	b1	0
Коефіцієнт завантаження, %	c	37	co	35	c1	2
Середній тариф за 1 ліжко-добу, грн.	d	30.2	do	34.8	d1	4.6
Виручка від реалізації,грн.	B		Bo		B1	

Розв'язання.

Складемо аналітичну модель, яка у загальному вигляді матиме вигляд чотири факторної мультиплікативної моделі:

$$B = a \times b \times c \times d . \quad (30)$$

Для заповнення аналітичних таблиць визначаємо виручку планового і звітного періоду за формулою 3.1.6:

$$B = a_0 \times b_0 \times c_0 \times d_0 = 200 \times 300 \times 0.37 \times 30.2 = 67044 \text{ грн.},$$

$$B = a_1 \times b_1 \times c_1 \times d_1 = 205 \times 30 \times 0.35 \times 34.8 = 74907 \text{ грн.}$$

Спосіб ланцюгових підстановок – це найбільший універсальний спосіб у факторному аналізі. Він дозволяє визначати вплив окремих факторів на зміну величини результативного показника (виручка) шляхом поступової заміни базисної величини кожного факторного показника в об'ємі результативного показника на фактор у звітному періоді.

Будуємо ланцюгову схему підстановок:

$$a_0 b_0 c_0 d_0 \rightarrow a_1 b_0 c_0 d_0 \rightarrow a_1 b_1 c_0 d_0 \rightarrow a_1 b_1 c_1 d_0 \rightarrow a_1 b_1 c_1 d_1 .$$

Зміна виручки (результативного фактору) за рахунок зміни місткості готелю (фактору а):

$$\Delta B_a = a_1 b_0 c_0 d_0 - a_0 b_0 c_0 d_0 = 1676 \text{ грн.}$$

Зміна виручки за рахунок зміни календарної кількості днів (фактору b):

$$\Delta B_b = a_1 b_1 c_0 d_0 - a_1 b_0 c_0 d_0 = 0 \text{ грн.}$$

Зміна виручки за рахунок зміни коефіцієнта завантаження (фактору с, який у розрахунках вживається як частина одиниці):

$$\Delta B_c = a_1 b_1 c_1 d_0 - a_1 b_1 c_0 d_0 = -3715 \text{ грн.}$$

Зміна виручки за рахунок зміни середнього тарифу (фактору d):

$$\Delta B_d = a_1 b_1 c_1 d_1 - a_1 b_1 c_1 d_0 = 9902 \text{ грн.}$$

Визначаємо сумарний вплив факторів як різницю планового і фактичного значення і як суму складових факторів:

$$\Delta B_{\Pi} = B_1 - B_0 = 74907 - 67044 = \Delta B_a + \Delta B_b + \Delta B_c + \Delta B_d = 1676 + 0 + (-3715) + 9902 = 7863 \text{ грн.}$$

У цілому має місце перевищення виручки на 7863 грн. Найбільший вплив на зростання показника виручки має середній тариф, а також зростання кількості місць на 5 одиниць.

Для аналізу задачі способом абсолютних різниць (спрощені ланцюгові підстановки) визначимо відхилення планових і фактичних даних (абсолютні відхилення):

$$205 - 200 = 5 (\Delta a)$$

$$30 - 30 = 0 (\Delta b)$$

$$35 - 37 = -2 (\Delta c)$$

$$34.8 - 30.2 = 4.6 (\Delta d)$$

$$74907 - 67044 = 7863 (\Delta B)$$

За алгоритмом *абсолютних різниць* (табл.3.1.18) :

$$\Delta B_a = \Delta a b_0 c_0 d_0 = 5 \times 300 \times 0.37 \times 30.2 = 1676 \text{ грн.}$$

$$\Delta B_b = \Delta b a_1 c_0 d_0 = 0 \times 205 \times 0.37 \times 30.2 = 0 \text{ грн.}$$

$$\Delta B_c = \Delta c a_1 b_1 d_0 = -2 \times 205 \times 30 \times 30.2 = -3715 \text{ грн.}$$

$$\Delta B_d = \Delta d a_1 b_1 c_1 = 4.6 \times 205 \times 30 \times 0.35 = 9902 \text{ грн.}$$

Далі проводимо балансову перевірку аналогічно першому розрахунку.

Самостійно пропонується визначити величину впливу складових факторів на результативний способом відносних різниць.

Методичні поради до аналізу факторів з використанням індексного способу

Перш ніж приступати до виконання завдань, треба повторити визначення показника загального індексу, агрегатного індексу, особливості побудови індексних моделей.

Завдання 3. Менеджер туристичного комплексу «Сузір'я» проводить аналіз ринкового середовища. Є дані туристичного комплексу щодо реалізації окремих туристичних пакетів. Визначити загальний обсяг реалізації та вплив цінового і кількісного факторів на доходи комплексу індексним методом за даними табл. 3.1.20.

Таблиця 3.1.20 – Вихідні дані

Види продукції	Кількість, шт.		Ціна 1 турпакету, грн/од.		Обсяг реалізації, тис. грн.	
	За планом (g_0)	Фактично (g_1)	За планом (p_0)	Фактично (p_1)	За планом ($g_0 p_0$)	Фактично ($g_1 p_1$)
1	2	3	4	5	6	7
Турпакети в Турцію (А)	10	12	1500	1650		
Тур пакети в Єгипет (В)	15	14	2100	2300		
Турпакети Середземноморський круїз (С)	15	16	1150	1150		
Турпакети відпочинку в готелі «Поляна» (Д)	60	70	860	780		
Разом	x	x	x	x	63	68,5

Розв'язання

Визначимо й проставимо у табл. 3.1.20 розміри сумарні доходів.

Загальний індекс обсягу реалізації визначаємо так :

$$I_{\text{п}} = \sum g_1 p_1 / \sum g_0 p_0 = I_g \cdot I_p. \quad (31)$$

Індекс обсягу реалізації за рахунок зміни кількості випущеної продукції:

$$I_g = \sum g_1 p_0 / \sum g_0 p_0. \quad (32)$$

Індекс обсягу реалізації за рахунок зміни ціни:

$$I_p = \sum g_1 p_1 / \sum g_1 p_0. \quad (33)$$

Індексний метод дає можливість розглядати не тільки відносні, а й абсолютні відхилення узагальнюючого показника:

- загальні відхилення обсягу реалізації звітнього року порівняно з минулим визначаються розрахунком $\sum g_1 p_1 - \sum g_0 p_0$;
- відхилення виручки від реалізації за рахунок зміни кількості продукції у звітньому році порівняно з минулим: $\sum g_1 p_0 - \sum g_0 p_0$;
- відхилення виручки реалізації за рахунок ціни: $\sum g_1 p_1 - \sum g_1 p_0$.

Підставивши у формули відповідні значення одержимо, результат по досліджуваному підприємству. Пропонується це виконати самостійно.

Індексний спосіб можна використовувати і для визначення узагальнюючих оцінок роботи суб'єктів господарювання:

Методичні поради до аналізу факторів з використанням інтегрального методу

Завдання 4. Менеджер туристичної фірми аналізує якість і ефективність роботи своїх співробітників. Допоможіть йому у вирішенні цього питання, проаналізувавши вплив факторів на обсяг виручки від продажу туристичних путівок інтегральним способом за даними, наведеними у табл. 3.1.21. Порівняйте одержані результати з розрахунками впливу факторів на результативний показник ланцюговим способом. Зробіть висновки щодо одержаних результатів.

Таблиця 3.1.21 - Аналітичні дані до розрахунку впливу факторів на результативний показник

Показники	Ум. позн.	За планом	Фактично	Абс. відхилення (+,-)	% виконання плану
Товарна продукція, тис. грн.	ВП	160	240	+80	150
Середньорічна чисельність співробітників, чол.	КР	10	12	+2	120
Середньорічна продуктивність одного співробітника, тис. грн. / чол.	ПТ	16	20	+4	125

Розв'язання.

Для вирішення завдання побудуємо факторну модель. У загальному вигляді це двофакторна мультиплікативна модель: $ВП = КР \times ПТ$, де КР – кількість співробітників, які зайняті продажем путівок, ПТ – число путівок, проданих одним співробітником (середня величина).

Вирішення інтегральним способом:

$$\Delta ВП_{кр} = \Delta КР \times ПТ_0 + \frac{1}{2} \Delta КР \Delta ПТ = 2 \times 16 + \frac{1}{2} (2 \times 4) = 36 \text{ (тис. грн.)};$$

$$\Delta ВП_{пт} = \Delta ПТ \times КР_0 + \frac{1}{2} \Delta КР \Delta ПТ = 4 \times 10 + \frac{1}{2} (2 \times 4) = 44 \text{ (тис. грн.)}.$$

Порівняємо розв'язання задачі з результатами вирішення способом ланцюгових підстановок:

$$ВП_{пл} = КР_{пл} \times ПТ_{пл} = 10 \times 16 = 160 \text{ тис. грн.};$$

$$ВП_{ум} = КР_{ф} \times ПТ_{пл} = 12 \times 16 = 192 \text{ тис. грн.};$$

$$ВП_{ф} = КР_{ф} \times ПТ_{ф} = 12 \times 20 = 240 \text{ тис. грн.}$$

Звідси

$$\Delta \text{ВП}_{\text{кр}} = 192 - 160 = + 32 \text{ тис. грн.};$$

$$\Delta \text{ВП}_{\text{пт}} = 240 - 192 = + 48 \text{ тис. грн.}$$

Визначимо величину нерозподіленого залишку:

$$\begin{aligned} \Delta \text{ВП} &= \text{ВП}_{\text{ф}} - \text{ВП}_{\text{пл}} = \text{КР}_{\text{ф}} \times \text{ПТ}_{\text{ф}} - \text{КР}_{\text{пл}} \times \text{ПТ}_{\text{пл}} = (\text{КР}_{\text{пл}} + \Delta \text{КР}) \times (\text{ПТ}_{\text{пл}} + \Delta \text{ПТ}) - \\ &- \text{КР}_{\text{пл}} \times \text{ПТ}_{\text{пл}} = \text{КР}_{\text{пл}} \times \Delta \text{ПТ} + \Delta \text{КР} \times \text{ПТ}_{\text{пл}} + \Delta \text{КР} \times \Delta \text{ПТ} = 10 \times 4 + 2 \times 16 + 2 \times 4 = \\ &40 + 32 + 8 = 80 \text{ тис. грн.} \end{aligned}$$

Таким чином, одержані результати показують, що індивідуальний вплив фактору КР склав 40 тис. грн., а ПТ – 32 тис. грн. Спільний вплив факторів (сума нерозподіленого залишку) складає 8 тис. грн.

Інтегральний спосіб дозволяє розділити спільний вплив факторів у двох факторній мультиплікативній моделі порівну між складовими факторами моделі і дає більш точні оцінки щодо впливу факторів на результативний показник.

Висновки щодо суті задачі студенти виконують самостійно.

*Методичні поради до аналізу факторів з використанням
логарифмічного методу*

У загальному вигляді формула визначення впливу складових чинників на результативний має вигляді:

$$\sum_{i=1}^n \Delta y_i = \Delta y \sum_{i=1}^n \frac{\lg i_i}{\lg i_y}. \quad (34)$$

Формула для Δy (відхилення результативного фактора) являє собою його логарифмічно - пропорційний розподіл за факторами.

Як приклад розрахунку впливу факторів на зміну результативного показника логарифмічним способом розглянемо наступний:

Завдання 6. Розрахувати ефективність використання основних фондів підприємства міського транспорту і вплив кожного фактора на фондівіддачу основних засобів на основі даних, наведених у табл. 3.1.22, логарифмічним способом.

Таблиця 3.1.22 – Вихідні дані

Показник	Значення показника	
	2006 р.	2007 р.
Питома вага активної частини ОВФ (Уа)	0,908	0,905
Питома вага машин і устаткування (Ум)	0,428	0,416
Фондовіддача машин і устаткування (ФОмо), грн./грн.	0,424	0,486
Фондовіддача основних засобів (ФО), грн./грн.	0,165	0,183

Розв'язок

Для вирішення завдання візьмемо факторну модель, яка показує залежність фондовіддачі від складових факторів:

$$\text{ФО} = \text{Уа} \times \text{Ум} \times \text{ФОм} , \quad (35)$$

і проведемо факторний аналіз фондовіддачі за рахунок зміни частки активної частини основних засобів у загальній їхній сумі (Уа), питомої ваги діючих машин і устаткування в активній частині основних засобів (Ум), фондовіддачі технологічного устаткування ФОм логарифмічним способом.

Зміна фондовіддачі

– за рахунок питомої ваги активної частини основних засобів:

$$\Delta \text{ФО} \times \text{Уа} = \Delta \text{ФО} \times \frac{\lg i_{\text{Уа}}}{\lg i_{\text{ФО}}} , \quad (36)$$

– за рахунок питомої ваги діючого устаткування в активній частині основних засобів:

$$\Delta \text{ФО}_{\text{Ум}} = \Delta \text{ФО} \times \frac{\lg i_{\text{Ум}}}{\lg i_{\text{ФО}}} , \quad (37)$$

– за рахунок фондовіддачі машин і діючого устаткування:

$$\Delta \text{ФО}_{\text{ФОм}} = \Delta \text{ФО} \times \frac{\lg i_{\text{ФОм}}}{\lg i_{\text{ФО}}} \quad (38)$$

Допоміжні дані для факторного аналізу фондовіддачі за формулами 38 - 40, помістимо у табл. 3.1.23 і проведемо розрахунок зміни фондовіддачі.

Таблиця 3.1.23 – Визначення впливу факторів на фондовіддачу

Показник	Значення показника		i	lgi	$\Delta\Phi Oi$
	2006 р.	2007 р.			
Питома вага активної частини ОВФ ($У_a$)	0,908	0,905	0,99670	-0,00144	-0,001
Питома вага машин і устаткування ($У_m$)	0,428	0,416	0,97196	-0,01235	-0,005
Фондовіддача машин і устаткування (ΦO_m)	0,424	0,486	1,14623	0,05927	0,024
Фондовіддача основних засобів (ΦO)	0,165	0,183	1,10909	0,04497	0,018

Аналіз наведених у табл. 1.25 результатів показує, що приріст фондовіддачі в 2007 році у порівнянні з 2006 р. склав +0,018грн. Позитивний вплив на показник фондовіддачі мав фактор фондовіддачі машин і діючого устаткування на + 0,024 грн. Негативний вплив відбувся за рахунок: зниження частки активних виробничих основних засобів на - 0,001грн; зменшення частки машин і устаткування в загальній вартості активних основних засобів на -0,005грн.

Контрольні запитання

---

1. Обґрунтуйте особливості використання способу порівняння.
2. Опишіть сутність прийому нейтралізації вартісного впливу.
3. Яка мета нейтралізації впливу структурного чинника?
4. У чому полягає сутність застосування рядів динаміки в економічних дослідженнях?
5. Наведіть приклад застосування групувань в аналізі.
6. Наведіть приклад застосування балансового способу в аналізі.
7. Які статистичні способи можуть бути застосовані в економічному аналізі?
8. У чому полягає сутність середніх величин і їх застосування в економічних дослідженнях?
9. Яка роль деталізації в економічному аналізі?
10. Які переваги динамічної моделі порівняно з статистичною?

11. Назвіть методи елімінування. В чому полягають їх особливості ?
12. Які недоліки і переваги способу абсолютних різниць?
13. У чому суть методу ланцюгових підстановок?
14. У чому суть методу абсолютних різниць?
15. Опишіть алгоритм інтегрального методу.
16. Наведіть приклад елімінування.
17. Опишіть алгоритм логарифмічного методу.
18. У чому полягає сутність нерозділеного залишку і які способи його поділу. Ви знаєте?
19. У чому переваги і недоліки логарифмічного і інтегрального методу.

Самостійна робота

---

1. Вивчення теоретичного матеріалу теми 1 ЗМ 3.
2. Розгляд ситуацій і розв'язання завдань.

Завдання 1. Скласти балансове рівняння (матеріальний баланс) і визначити залишки картоплі на складі санаторію на кінець року за такими даними:

Таблиця 3.1.25 – Вихідні дані

Показники, т	Кількість
Залишки картоплі на початок звітної періоду	300
Залишки картоплі на кінець звітної періоду	
Надійшло за місяць	1350
Використано на потреби їдальні	1520
Реалізовано	50

Завдання 2. Виходячи із загальної формули взаємозв'язку показника, що аналізується (y), з факторами, які на нього впливають — $x_1, x_2, x_3, \dots, x_n$ відобразити техніку розрахунків впливу факторів на загальне відхилення показника, що аналізується, від базисного:

а) способом послідовних (ланцюгових) підстановок у вигляді такої схеми:

базисний показник — $y^0 = f(x_1^0, x_2^0, x_3^0, \dots, x_n^0)$;

показник, що аналізується — $y' = f(x_1', x_2', x_3', \dots, x_n')$;

підстановки: 1-а $y^I = f(\dots\dots\dots)$

2-а $y^{II} = f(\dots\dots\dots)$

3-я $y^{III} = f(\dots\dots\dots)$

$\dots\dots\dots$

$n - a \ y^{n-1} = f(\dots\dots\dots)$

Відхилення показника, що аналізується, від базисного за рахунок окремих факторів:

$$\Delta y = y^0 - y' \text{ або } \Delta y = y' - y^0$$

$$\Delta y(x_1) = \dots \text{ або } \Delta y(x_1) = \dots$$

$$\Delta y(x_2) = \dots \text{ або } \Delta y(x_2) = \dots$$

$$\Delta y(x_3) = \dots \text{ або } \Delta y(x_3) = \dots$$

$$\Delta y(x_{n-1}) = \dots \text{ або } \Delta y(x_{n-1}) = \dots$$

б) способом абсолютних різниць у вигляді такої схеми:

базисний показник — $y^0 = f(x^0_1, x^0_2, x^0_3, \dots, x^0_n)$;

показник, що аналізується — $y' = f(x'_1, x'_2, x'_3, \dots, x'_n)$;

абсолютне відхилення — $\Delta y, \Delta x_1, \Delta x_2, \Delta x_3, \dots, \Delta x_n$

загальне відхилення $\Delta y = y' - y^0$

у тому числі за рахунок:

$$\Delta y(x_1) = \dots\dots\dots$$

$$\Delta y(x_2) = \dots\dots\dots$$

$$\Delta y(x_3) = \dots\dots\dots$$

$$\Delta y(x_n) = \dots\dots\dots$$

Завдання 3. Санаторний комплекс має можливість проведення технічного переозброєння, внаслідок чого відбудуться структурні зміни у складі основних фондів. Як зміниться ефективність їх використання? Допоможіть економісту розрахувати вплив змін, що відбулися в основних фондах на зміну доходів санаторного комплексу.

Для розрахунку впливу складових факторів на зміни доходів від виручки використовуйте вихідні дані, наведені в табл.3.1.26.

Таблиця 3.1.26 – Вихідні дані

Показники	Ум. позн.	Попередній рік (0)	Звітні дані (1)	Абсолютні відхилення за період	Темпи рос- ту, %
Обсяг виручки від реалізації (доходи), тис.грн.	ВП	800	810	10	101,25
Середньорічна вартість промислово - виробничих основних фондів, тис.грн.	ОФ	2000	2050	50	102,5
Питома вага активної частки виробничих фондів, доля	ПВак	0,80	0,76	-0,04	0,95
Фондовіддача активної частки промислово – виробничих основних фондів, грн./грн.	ФВак	0,50	0,52	0,02	104,0

Аналіз впливу чинників на результативний показник виконати з використанням способу ланцюгових підстановок, абсолютних і відносних різниць, логарифмічним способом, Визначити нерозподілений залишок і зробити висновки щодо індивідуального впливу чинників на результативний показник.

Завдання 4. Турагенство аналізує результати своєї роботи за минулий період з метою обґрунтування доцільності включення у план наступного року туристичних пакетів, реалізованих населенню регіону.

Допоможіть аналітику визначити вплив структурних і цінових зрушень на виручку від реалізації з використанням індексного способу. Вихідні дані для розрахунку наведені в табл. 3. 1.27.

Таблиця 3.1.27. Вихідні дані щодо реалізації турпакетів за кварталами в 2006 - 2007 рр.

Період / квартал	2006 р.			2007 р.		
	Кількість реалізованих турпакетів,	Ціна 1 турпакету, грн..	Вартість реалізації, тис.грн.	Кількість реалізованих турпа-	Ціна 1 турпакету, грн..	Вартість реалізації, тис.грн.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
I кв.	1000	340		1250	370	
II кв.	1200	350		1400	375	
III кв.	1300	365		1300	380	
IV кв.	1280	370		1450	400	
Усього за рік	4780	357,3		5400	381,6	

Правильність проведених розрахунків виконати за допомогою балансового методу.

Завдання 5. Проаналізувати вплив зміни чисельності промислово – виробничого персоналу санаторію «Ранок» і середньої заробітної плати на відхилення фактичного фонду заробітної плати від планового згідно з наведеними даними в табл. 3.1.28.

Таблиця 3.1.28 – Вихідні дані

Показники	Ум. позн.	За планом	Фактично
Фонд заробітної плати виробничого персоналу, тис. грн.	ЗП	906750	920295
Середньорічна чисельність промислово – виробничого персоналу, чол.	ПВП	465	459
Середньорічна заробітна плата 1 робітника, грн.	Сзп	1950	2005

Аналіз провести з використанням способів абсолютних і відносних різниць, інтегральним, логарифмічним. Визначити величину нерозподіленого залишку. Результати розрахунків подати у табл. 3.1.29.

Перевірку правильності розрахунку провести з використанням балансового способу.

Зробити висновки щодо одержаних даних.

Таблиця 3.1.29 - Результати впливу факторів на формування фонду оплати праці, тис.грн.

Показники	Умовні позначення	Зміна середньої заробітної плати, визначені:				
		способом абсолютних різниць	способом відносних різниць	інтегральним способом	логарифмічним способом	нерозподілений залишок
Загальна зміна фонду заробітної плати виробничого персоналу, тис. грн.	ΔЗП					
Зміна фонду заробітної плати за рахунок чисельності виробничого персоналу, грн.	ΔЗПп тч					
Зміна фонду заробітної плати одного робітника, грн.	ΔЗПс зп					

Тема 2. Економіко – математичні методи в економічному аналізі

Питання для розгляду:

---

1. Класифікація економіко-математичних методів.
  2. Використання методу теорії ігор в економічному аналізі.
  2. Область застосування і особливості використання в економічному аналізі:
    - методів кореляційного та регресивного аналізу,
    - методів динамічного програмування у рішенні оптимізаційних задач;
    - лінійного програмування;
    - масового обслуговування та інших економіко-математичних методів.
-

Робота в аудиторії*:

В економічних дослідженнях далеко не всі явища можуть досліджуватися за допомогою детермінованого аналізу, тому що в більшості випадків установити функціональну залежність неможливо, коли величині факторного показника відповідає єдина величина результативного показника.

Кореляційна (стохастична) залежність – це неповна, вірогідна залежність, яка може проявитися тільки у множині досліджень.

Етапи кореляційно-регресійного аналізу: відбір факторів, що впливають на результативний показник і виявлення форми зв'язку; пошук параметрів виявленого зв'язку, тобто пошук рівняння регресії, яке показує яка залежність існує між змінними; розрахунок міцності зв'язку шляхом визначення коефіцієнту кореляції (чи коефіцієнтним відношенням за криволінійної залежності). Для якісної оцінки міцності зв'язку використовують таблицю Чеддока чи критерії (наприклад, Стьюдента) та ін.

Примітка. *За наявності аудиторного часу розглядається вирішення завдань з використанням деяких економіко - математичних методів. У протилежному разі студенти самостійно вивчають матеріали теми.

Завдання 1. Підприємство міського транспорту проводить оцінку ефективності роботи підприємства. Цікавить питання залежності одержаних фінансових результатів підприємства від задоволення мотивації робітників (рівня заробітної плати). Оскільки в подальшому проводиться порівняльна оцінка з ана-

логічними підприємствами зарубіжжя, в розрахунках використовують грошовий еквівалент розрахунку – умовні грошові одиниці (ум.од.).

У табл.2.1 графі 2-3 подані дані роботи підприємства у 2006-2007 рр.: у - рентабельність підприємства (відношення прибутку до суми вкладеного капіталу), x - середньомісячна заробітна плата одного робітника (у порівняльній оцінці, з урахуванням коефіцієнта інфляції). Треба визначити залежність прибутку від рівня оплати праці робітників.

Розв'язання

Визначення взаємозв'язку і впливу факторів виконаємо за допомогою кореляційно-регресивного аналізу.

У гр.3-10 табл. 3.2.1 введемо додаткові розрахункові дані, які необхідні в подальшому визначенні взаємодії показників.

Таблиця 3.2.1 – Вихідні й розрахункові дані кореляційного аналізу

Рік, місяць	x , ум. грош. один.	y , %	$x - x_{\text{сеп}}$	$y - y_{\text{сеп}}$	$(x - x_{\text{сеп}})^2$	$(y - y_{\text{сеп}})^2$	$(x - x_{\text{сеп}})(y - y_{\text{сеп}})$	x^2	xy
2006.01	188	4,5	8,7	0,65	75,69	0,423	5,655	35344	846,0
2006.02	181	3,8	1,7	-0,05	2,89	0,00	-0,085	32761	687,8
2006.02	190	4,1	10,7	0,25	114,49	0,063	2,675	36100	779,0
2006.04	182	4,2	2,7	0,35	7,29	0,123	0,945	33124	764,4
2006.05	166	3,0	-13,3	-0,85	176,89	0,722	11,305	27556	498,0
2006.06	170	3,3	-9,3	-0,55	86,49	0,303	5,115	28900	561,0
2006.07	161	3,2	-18,3	-0,65	334,89	0,422	11,895	25921	515,2
2006.08	175	3,7	-4,3	-0,15	18,49	0,023	0,645	30625	647,5
2006.09	181	4,1	1,7	0,25	2,89	0,062	0,425	32761	742,1
2006.10	187	4,4	7,7	0,55	59,29	0,302	4,235	34969	822,8
2006.11	181	4,0	1,7	0,15	2,89	0,022	0,255	32761	724,0
2006.12	202	4,7	22,7	0,85	515,29	0,723	19,295	40804	949,4
2007.01	190	5,0	10,7	1,15	114,49	1,332	12,305	36100	950,0
2007.02	181	4,3	1,7	0,45	2,89	0,203	0,765	32761	778,3
2007.03	185	4,4	5,7	0,55	32,49	0,302	3,135	34225	814,0
2007.04	177	3,6	-2,3	-0,25	5,29	0,063	0,575	31329	637,2
2007.05	164	2,5	-15,3	-1,35	234,09	1,822	20,655	26896	410,0
2007.06	147	2,2	-32,3	-1,65	1043,29	2,723	53,295	21609	323,4
2007.07	162	3,0	-17,3	-0,85	299,29	0,722	14,705	26244	486,0
2007.08	170	3,4	-9,3	-0,45	86,49	0,203	4,185	28900	578,0
2007.09	190	4,0	10,7	0,15	114,49	0,022	1,605	36100	760,0
2007. 10	196	4,6	16,7	0,75	278,89	0,563	12,575	38416	901,6
2007.11	185	4,3	5,7	0,45	32,49	0,202	2,565	34225	795,5
2007.12	192	4,1	12,7	0,25	161,29	0,063	3,175	36864	787,2
Сума	4303	92,4	0	0	3802,96	11,408	191,90	775295	16758,4
Середня величина	179,3	3,85	$\bar{x}$	$\bar{y}$	$\bar{x^2}$	$\bar{y^2}$	$\bar{xy}$	$\bar{x^2}$	$\bar{xy}$

Результати розрахунків, що містяться у табл.2.1, дають змогу визначити коефіцієнт кореляції:

$$r_{xy} = \frac{\sum (x - \bar{x})(y - \bar{y})}{\sqrt{\sum (x - \bar{x})^2 \sum (y - \bar{y})^2}}. \quad (39)$$

За даними розрахунку: $r_{xy} = 191,9 : \sqrt{3802,96 \cdot 11,408} = 0,92$.

Значення r_{xy} більше ніж 0,8, тому для побудови моделі зв'язку між середньомісячною зарплатою одного працівника і рентабельністю можна використовувати рівняння прямої лінії:

$$y = a + bx. \quad (40)$$

Для визначення параметрів a і b моделі застосовують математико - статистичний метод вирівнювання прямої способом найменших квадратів, який дає такі значення параметрів:

$$a = (\sum x^2 \sum y - \sum x y \sum x) / (n \sum x^2 - \sum x \sum x); \quad (41)$$

$$b = (n \sum xy - \sum x \sum y) / (n \sum x^2 - \sum x \sum x). \quad (42)$$

(Необхідні розрахунки параметрів $\sum x^2$ і $\sum x y$ див. у табл. 2.1)

Підставляючи відповідні дані у формули (46) – (47), одержуємо:

$$a = (92,4 \times 775295 - 16758,4 \times 4303) : (24 \times 775295 - 4303 \times 4303) = - 5,195;$$

$$b = (24 \times 16758,4 - 4303 \times 92,4) : (24 \times 775295 - 4303 \times 4303) = 0,05.$$

Таким чином, шукана кореляційна модель матиме вигляд

$$y = - 5,2 + 0,05x. \quad (43)$$

Вона показує, що зі збільшенням середньомісячної заробітної плати рентабельність зростає.

Зробимо декілька перевірочних підстановок і представимо результати у табл. 3.2.2.

Таблиця 3.2.2

Рік, місяць	Середня зарплата (х), ум.грош.одиниць	Рентабельність	
		Розрахункова (за формулою 49)	Фактична
2006.02	181	3,86	3,8
2006.06	170	3,31	3,3
2007.04	177	3,65	3,6
2007.12	192	4,40	4,1

Дані табл. 3.2.2 свідчать, що побудована модель досить точно виражає досліджувану залежність, тому цю модель можна використовувати для прогно-

зування рівня рентабельності залежно від рівня оплати працівників. Якщо рівень середньомісячної оплати буде доведено до 220 ум. грош. одиниць, то можна сподіватися, що місячна рентабельність матиме рівень

$$- 5,2 - 0,05 \times 220 = 5,8\%.$$

Методика вказаних розрахунків занадто громіздка. Вирішення завдання спрощується із застосуванням комп'ютерної програми Eхе1. Алгоритм вирішення наступний:

У меню вибирають команду **Сервіс**, потім **Надбудова**, установлюють (вибираємо) команду **Аналіз даних**, натискаємо **ОК**. Знову в головному меню вибирають команду **Сервіс**, вибирають **Аналіз даних**, потім команду **Регресія**. У діалоговому вікні, що з'явилося, заповнюють поля введення для **X** і для **Y**, для цього в кожне вікно (**Вхідний інтервал X** і **Вхідний інтервал Y**) помістимо наші дані, виділивши їх попередньо у відповідних стовпцях вихідної таблиці, перенесеної в Eхе1. Відзначаємо рівень надійності (довірчу ймовірність), рівню 95%, указують у вікні висновку **Вихідний інтервал** або **Новий лист (книга)** і натискаємо **ОК**. У результаті одержують повний регресійний аналіз у вигляді розрахунків і таблиці на тому ж листі або на додатковому чи у новій книзі.

У табл.3.2.3 наведено результати розрахунків в Eхе1 і графік прогнозу змін рентабельності залежно від рівня оплати праці.

Як видно з отриманих результатів, вони цілком підтверджують розрахунки, виконання вручну і дають можливість стверджувати, що з ростом заробітної плати з ймовірністю 95% можна стверджувати про відповідне зростання прибутковості суб'єкта господарювання.

Економіко-математичні методи включають методи лінійного і динамічного програмування.

Метод динамічного програмування використовують при розв'язанні оптимізаційних завдань, які займають значне місце в роботі управління, в яких цільова функція або обмеження характеризуються нелінійними залежностями. Розглянемо завдання відносно оптимізації запасів. Це питання дуже важливе, бо як відомо, складування запасів може призвести до певних додаткових витрат, а крім того, підприємство страждатиме від не достатку оборотних коштів, а з іншої сторони, тоді як нарощуються інфляційні процеси є сенс накопичити певну кількість запасів, бо це дасть підприємству змогу отримати певні прибутки. Розглянемо приклад (завдання 2).

Таблица 2.3 – Схема розрахунків завдання в Excel.

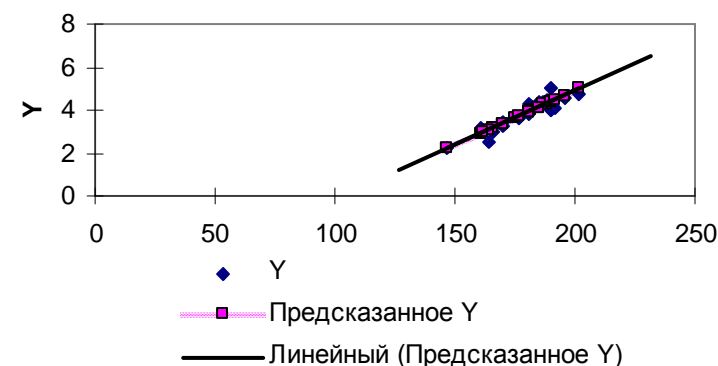
ВЫВОД ИТОГОВ

Регрессионная статистика		Дисперсионный анализ		df	SS	MS	F	Значимость F
Множественный R	0,921401	Регрессия		22	1,721634	9,678366	9,678366	123,6756
R-квадрат	0,848979	Остаток		23	11,4	0,078256		1,69E-10
Нормированный R-квадрат	0,842115	Итого						
Стандартная ошибка	0,279743							
Наблюдения	24							

	Коэффициенты	Стандартная ошибка	t-статистика	P-Значение	Нижние 95%	Верхние 95%	Нижние 95,0%	Верхние 95,0%
Y-пересечение	-5,19483	0,815316	-6,37155	2,07E-06	-6,88569	-3,50397	-6,88569	-3,50397
Переменная X 1	0,050448	0,004536	11,12095	1,69E-10	0,04104	0,059855	0,04104	0,059855

ВЫВОД ОСТАТКА			ВЫВОД ВЕРОЯТНОСТИ	
Наблюдение	Предсказанное Y	Остатки	Персентиль	Y
1	4,289314	0,210686	2,083333	2,2
2	3,936181	-0,13618	6,25	2,5
3	4,390209	-0,29021	10,41667	3
4	3,986629	0,213371	14,58333	3
5	3,179468	-0,17947	18,75	3,2
6	3,381258	-0,08126	22,91667	3,3
7	2,92723	0,27277	27,08333	3,4
8	3,633496	0,066504	31,25	3,6
9	3,936181	0,163819	35,41667	3,7
10	4,238867	0,161133	39,58333	3,8
11	3,936181	0,063819	43,75	4
12	4,99558	-0,29558	47,91667	4
13	4,390209	0,609791	52,08333	4,1
14	3,936181	0,363819	56,25	4,1
15	4,137972	0,262028	60,41667	4,1
16	3,734391	-0,13439	64,58333	4,2
17	3,078573	-0,57857	68,75	4,3
18	2,220964	-0,02096	72,91667	4,3
19	2,977677	0,022323	77,08333	4,4
20	3,381258	0,018742	81,25	4,4
21	4,390209	-0,39021	85,41667	4,5
22	4,692895	-0,09289	89,58333	4,6
23	4,137972	0,162028	93,75	4,7
24	4,491105	-0,3911	97,91667	5

Переменная X 1 График подбора

На графіку показані тенденції зміни прибутковості залежно від змін заробітної плати

Завдання 2. Річна потреба деталей складає 5000 шт. На кожну партію запуску разові витрати становлять 250 грн. (заробітна плата наладчиків, амортизаційні відрахування, витрати електроенергії, псування і втрати деталей). Через те, що партія деталей (1000 шт.) споживається тривалий час, створюється перехідний запас, який дорівнює половині партії деталей (500 шт.). Збереження цих запасів пов'язано з визначеними витратами (заробітна плата комірників, витрати з утримання складських приміщень, втрати запасів і т.п.). Розрахунковим шляхом встановлено, що сума витрат на збереження запасів складає в середньому на рік 10 грн. Виходячи з цих даних, треба встановити загальну суму витрат при запуску деталей партіями по 1000 шт. та вибрати оптимальний обсяг поставок.

Розв'язання

- разові витрати або витрати по налагодженню складуть:

$$5 \text{ партій} \times 250 \text{ грн.} = 1250 \text{ грн.};$$

- витрати по збереженню: $500 \times 10 \text{ грн.} = 5000 \text{ грн.};$

- сума витрат цеху на запуск деталей у виробництво складає:

$$5000 + 1250 = 6250 \text{ грн.}$$

Щоб встановити оптимальність прийнятого в цеху розміру партій, зробимо розрахунки при різних розмірах партій запуску.

З даних табл. 3.2.4 видно, що за існуючих умов найменші витрати допускаються при запуску деталей партіями 500 шт.

Розрахунок загальної суми витрат цеху при різних розмірах партій запуску див. у табл.3. 2.4.

Таблиця 3.2.4. – Вихідні й розрахункові дані щодо витрат підприємства на доставку і збереження партій деталей

Показник	Розмір партії запуску, шт.							
	50	100	250	500	750	1000	2500	5000
1. Середній запас деталей	25	50	125	250	375	500	1250	2500
2. Партії деталей за рік	100	50	20	10	6.7	5	2	1
3. Витрати по збереженню	250	500	1250	2500	3750	5000	12500	25000
4. Витрати по налагодженню	25000	12500	5000	2500	1675	1250	500	250
5. Усього витрат	25250	13000	6250	5000	5425	6250	13000	25250

Динамічне програмування припускає використання готових формул при вирішенні оптимізаційних задач подібного типу. Так, для розв'язання даної задачі використовують наступну формулу:

$$Q = \sqrt{\frac{2ab}{S}}, \quad (44)$$

де Q — оптимальний розмір партії деталей, a — потреба деталей або річна кількість, b — разові витрати по налагодженню на кожну партію деталей, S — сума витрат на збереження запасів на рік.

Підставивши значення у цю формулу, одержимо

$$Q = \sqrt{\frac{2 \cdot 5000 \cdot 250}{10}} = 500 \text{ шт.}$$

Використання формул динамічного програмування значно спрощує розрахунки при вирішенні завдань оптимізації.

Методи *лінійного програмування* використовують при розв'язанні оптимізаційних задач за умови обмежених ресурсів, витрат, тощо і передбачають вирішення системи рівнянь з перетворенням у рівність і нерівність. Розв'язання задач передбачає крайні значення – мінімум і максимум (завдання 3).

Завдання 3. Керівництво компанії поставило завдання знайти оптимальне співвідношення окремих видів продукції, що дозволить збільшити випуск продукції і валовий прибуток від її реалізації в умовах обмеженості ресурсів.

Компанія виробляє меблеву продукцію двох видів: стільці кухонні (А) й стільці офісні (Б), що вимагає роботу двох цехів: складального й оздоблювального. Вихідні дані для аналізу див. у табл. 3.2.5.

Таблиця 3.2.5. – Вихідні дані

Цех	Випуск продукції		Кількість відпрацьованих робітниками, год.
	А	Б	
Складальний	2 од.	4 од.	100
Оздоблювальний	3 од.	2од.	30
Валовий прибуток на одиницю продукції, грн.	25	40	

Розв'язання:

Цільова функція — максимізація прибутку:

$$25A + 40B \rightarrow \max$$

$$2A + 4B \leq 100$$

$$3A + 2B \leq 90$$

$$A = 20 \text{ шт.}, B = 15 \text{ шт.}$$

Таким чином, при випуску 20 виробів А і 15 одиниць виробу В підприємство отримає максимальний прибуток.

Контрольні запитання

- 1.Опишіть роль і місце економіко-математичних методів в загальній системі аналізу господарської діяльності.
- 2.Дайте класифікацію економіко-математичних методів.
- 3.Охарактеризуйте економетричні методи
- 4.Наведіть основні поняття щодо стохастичного моделювання і аналізу факторних систем.
- 5.Обґрунтуйте суть та значення кореляційного аналізу і сферу його використання. Опишіть особливості кореляційних зв'язків.
- 6.На підставі чого визначається якісна оцінка міцності зв'язку?
- 7.У чому полягає сутність та значення лінійного і динамічного програмування, мети та сфери застосування?
- 8.Як можна охарактеризувати господарські ситуації, що аналізують за допомогою теорії масового обслуговування?
- 9.Опишіть використання теорії ігор в економічному аналізі.

Завдання для самостійного вирішення

- 1.Вивчення теоретичного матеріалу теми 2 ЗМ 3.
- 2.Розгляд ситуацій і розв'язання завдань.

Завдання 1. Фірма купує деталі по 50 грн. /од. На рік їй потрібно 6000 деталей. Витрати на зберігання однієї деталі - 1 грн., витрати на організацію одного замовлення - 120 грн. Визначити оптимальну партію замовлення.

Завдання 2. Визначити вплив вікового фактора робітників на продуктивність праці за допомогою кореляційного аналізу (криволінійна – параболічна залежність другого порядку). Вихідні дані наведені в табл.3.2.6.

Таблиця 3.2.6 – Вихідні дані

Показники	Вік									Сума
Середній вік по групі (x), років	20	25	30	35	40	45	50	55	60	X
Середньомісячна продуктивність праці (y), млн.грн.	4,2	4,8	5,3	6,0	6,2	5,8	5,3	4,4	4,0	46,0

Задача 3. Для складання бюджету майбутнього року підприємству з виробництва меблевої фурнітури треба визначитися з обсягами витрат. На основі наведених даних табл. 3.2.7. установити щільність зв'язку, регресійну форму залежності між собівартістю продукції та її кількістю, визначити тенденцію майбутніх витрат, зробити висновки.

Таблиця 3.2.7 – Вихідні дані

№ п/п	Собівартість одиниці виробу , грн.	Випуск, тис.шт.
1	33,41	16,13
2	31,65	11,49
3	30,63	13,03
4	28,58	18,74
5	28,42	15,72
6	28,22	15,06
7	27,62	14,41
8	24,40	15,33
9	23,59	18,24
10	23,54	16,68
11	21,79	16,57
12	21,71	14,80

Тема 3. Комплексна система економічного аналізу

Питання для розгляду:

---

1. Етапи проведення системного аналізу.
  2. Загальна схема взаємозв'язків основних груп економічних показників при проведенні економічного аналізу.
  3. Методи проведення комплексного економічного аналізу.
  4. Порядок оцінки показників комплексного аналізу підприємства.
  5. Комплексний економічний аналіз як система пошуків резервів підвищення ефективності виробництва.
-

Робота в аудиторії

Як приклад визначення комплексної оцінки діяльності суб'єктів господарювання на практичному занятті розглянемо застосування компонентного аналізу в реальній ситуації.

Ситуація 1. До банку з проханням надання довгострокових кредитів звернулось п'ять підприємств. Беручи до уваги стан економіки і рівень прибутковості підприємств, при наданні кредиту банк проводить оцінку їх фінансового стану відповідно до вимог НБУ, а на основі матриці систематизованих показників виконуємо рейтингову оцінку підприємств позичальників

Для прийняття рішення щодо надання кредиту банк попросив надати фінансову документацію, за якою було визначено підприємства, які можуть одержати кредити першочергово.

За наведеними вище даними визначте, кому з підприємств-позичальників банк надав би перевагу, провівши рейтингову оцінку їх фінансового стану.

Вихідні дані для опрацювання наведені в табл. 3.3.2. Система показників, за якими проводиться оцінка позичальників, подана у табл. 3.3.1.

Методичні вказівки до розв'язання ситуації.

Перед вивченням методики вирішення детально вивчіть дані табл. 3.3.1 і 3.3.2.

Таблиця 3.3.1 – Система показників рейтингової оцінки.

Групи показників	Назви показників
1 група - показники прибутковості (рентабельності) господарської діяльності	Чиста рентабельність (чистий прибуток на 1 грн. активів); рентабельність власного капіталу (чистий прибуток на 1 грн. власного капіталу); загальна рентабельність виробничих засобів (чистий прибуток до величини основних виробничих засобів та оборотних коштів у товарно-матеріальних цінностях).
2 група - показники оцінки ефективності управління	Чистий прибуток на 1 грн. реалізованої продукції; прибуток від операційної діяльності на 1 грн. реалізованої продукції; прибуток від звичайної діяльності до оподаткування на 1 грн. реалізованої продукції.
3 група - показники оцінки ділової активності	Віддача основних засобів - доход (виручка) від реалізації на 1 грн. основних засобів; оборотність оборотних активів - доход (виручка) від реалізації на 1 грн. оборотних активів; оборотність найбільш ліквідних активів - доход (виручка) від реалізації на 1 грн. найбільш ліквідних активів; віддача власного капіталу - доход (виручка) від реалізації на 1 грн. власного капіталу.
4 група - показники оцінки ліквідності і ринкової стійкості	Коефіцієнт покриття - оборотні активи на 1 грн. поточних зобов'язань; коефіцієнт ліквідності - грошові кошти та поточні фінансові інвестиції на 1 грн. поточних зобов'язань; коефіцієнт автономії - власний капітал на 1 грн. підсумку балансу.

Таблиця 3.3.2 – Вихідна інформація для рейтингової оцінки діяльності підприємств.

Показники	Підприємства				
	№ 1	№2	№3	№4	№5
1 група					
1 Чиста рентабельність (чистий прибуток на 1 грн. активів)	0,195	0,230	0,203	0,173	0,178
2. Рентабельність власного капіталу (чистий прибуток на 1 грн. власного капіталу)	0,285	0,432	0,416	0,321	0,283
3. Загальна рентабельність виробничих засобів (чистий прибуток на 1 грн. величини основних засобів і матеріальних оборотних активів)	0,220	0,268	0,236	0,194	0,200
11 група					
4. Чистий прибуток на 1 грн. реалізованої продукції	0,126	0,113	0,123	0,102	0,115
5. Прибуток від операційної діяльності на 1 грн. реалізованої продукції	0,176	0,121	0,175	0,172	0,159
6. Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування на 1 грн. реалізованої продукції	0,185	0,131	0,187	0,183	0,169

Показники	Підприємства				
	№ 1	№2	№3	№4	№5
111 група					
7. Віддача основних засобів (доход (виручка) від реалізованої продукції на 1 грн. основних засобів)	2,614	3,876	2,999	2,890	2,580
8. Оборотноість оборотних активів (доход (виручка) від реалізації продукції на 1 грн. оборотних активів)	3,986	4,512	3,986	4,176	3,978
9. Оборотноість найбільш ліквідних активів (доход (виручка) від реалізації продукції на 1 грн. найбільш ліквідних активів)	98,0	93,701	100,0	101,3	94,19
10. Віддача власного капіталу (доход (виручка) від реалізації продукції на 1 грн. власного капіталу)	2,269	3,805	3,379	3,120	2,45
IV група					
11. Оборотні активи на 1 грн. поточних зобов'язань	1,241	1,946	1,662	1,231	1,17
12. Коефіцієнт ліквідності (грошові кошти і поточні фінансові інвестиції на 1 грн. поточних зобов'язань)	0,050	0,094	0,066	0,051	0,047
13. Коефіцієнт автономії (власний капітал на 1 грн. підсумку балансу)	0,682	0,533	0,490	0,540	0,628

Виконаємо ряд поетапних досліджень за пропонованою нижче методикою, а їх результати, що є інформацією для прийняття УР, помістимо в табл. 3.3.3.

Етап 1. Вихідні дані подають у вигляді матриці (a_{ij}), де в рядках записані номери показників ($i = 1, 2, 3 \dots n$), а в стовпчиках - номери підприємств ($j = 1, 2, 3 \dots m$).

Етап 2. По кожному показнику знаходять максимальне значення і заноситься до стовпчика умовного еталонного підприємства ($m + 1$).

Етап 3. Вихідні показники матриці a_{ij} , стандартизують по відношенню до відповідного показника еталонного підприємства за формулою

$$x_{ij} = a_{ij} / \max a_{ij}, \quad (45)$$

де x_{ij} , - стандартні показники стану j -го підприємства.

Етап 4. Для кожного аналізованого підприємства значення його рейтингової оцінки (R_j) обчислюють за формулою

$$R_j = \sqrt{(1 - x_{1j})^2 + (1 - x_{2j})^2 + \dots + (1 - x_{nj})^2} \quad (46)$$

де $x_{1j}, x_{2j}, \dots, x_{nj}$ – стандартизовані показники j –го підприємства.

Етап 5. Підприємства упорядковуються в порядку зменшення рейтингової оцінки.

Таблиця 3.3.3 – Вигляд матриці стандартизованих показників рейтингової оцінки діяльності підприємств

Номер показника	Підприємство				
	№1	№2	№3	№4	№5
1	0,848	1	0,882	0,752	0,774
2	0,659	1	0,963	0,695	0,807
3	0,820	1	0,880	0,743	0,746
4	1	0,896	0,976	0,809	0,958
5	1	0,688	0,994	0,977	0,903
6	0,989	0,701	1	0,979	0,903
7	0,597	1	0,774	0,746	0,665
8	0,883	1	0,883	0,926	0,882
9	0,967	0,925	0,987	1	0,930
10	0,596	1	0,888	0,820	0,643
11	0,638	1	0,854	0,633	0,601
12	0,532	1	0,702	0,543	0,5
13	1	0,782	0,718	0,792	0,921

Найвищий рейтинг має підприємство з мінімальним значенням його рейтингової оцінки (К). Викладений алгоритм отримання рейтингової оцінки фінансового стану підприємства може використовуватись для порівняння підприємств на дату складання балансу (за даними на кінець періоду) або в динаміці.

Пропонована методика рейтингової оцінки фінансового стану, рентабельності і ділової активності підприємства дає змогу оцінити не тільки його поточний стан на певну дату, але і його зусилля та фінансові можливості щодо зміни свого стану в динаміці, на перспективу, тобто провести оцінку можливості повернути банку запозичені кошти і відсотки за них.

Контрольні запитання

Системний підхід до аналізу господарської діяльності.

- 1.Послідовність проведення комплексного економічного аналізу.
- 2.Взаємозв'язок основних показників у системі комплексного економічного аналізу.
- 3.Методи комплексної оцінки роботи підприємства.
- 4.Поняття резервів підвищення ефективності виробництва.
- 5.Класифікація резервів підвищення ефективності виробництва.
- 6.Принципи пошуку резервів.

Завдання для самостійного вирішення

---

1. Вивчення теоретичного матеріалу теми 3 ЗМ 3.

2. Розгляд ситуацій і розв'язання завдань.

Завдання 1. Підприємство опрацьовує інвестиційну програму, маючи у своєму розпорядженні фінансові ресурси, які можуть бути спрямовані в інвестиції, на суму 1500 тис. грн. У розпорядженні розробників програми є кілька інвестиційних проектів (не взаємозалежних один від одного) з такими параметрами (див. табл.3. 3.4). Які з проектів Ви включили б у програму? Як би ви ранжували ці проекти?

Таблиця 3.3.4 – Параметри інвестиційних проектів

Інвестиційний проект	Сума інвестицій, тис.грн.	Термін функціонування, років	Грошовий потік за весь термін, тис.грн.	NPV, тис.грн.
А	720	3	790	70
Б	450	3	560	110
В	230	1	300	70
Г	900	4	1040	140
Д	500	3	500	0
Е	800	2	960	160

*Підказка: При ранжуванні інвестиційних проекти з різними сумами початкових витрат і різними термінами функціонування як критерій ранжування слід використовувати величину, яка відображає відношення середньорічної суми NPV до суми інвестиції.

Виконуючи комплексний аналіз ринку туристських послуг, слід знати, що він включає систему показників суспільної потреби в туризмі. У різних країнах ця система варіює кількість і важливість показників, однак у більшості випадків до найважливішим з них відносять:

- розвиненість матеріально-технічної бази туризму;
- місце туризму в системі галузей економіки;
- обсяг туристських послуг;
- обсяг обслуговування;
- загальну суму валютних надходжень від іноземного туризму.

2. КОМПЛЕКС КОНТРОЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Контрольні завдання складаються з 10 варіантів. Студент вибирає варіант, який відповідає останній цифрі його залікової книжки.

Зміст завдань і методичні вказівки до їх виконання.

Варіанти теоретичних питань.

Таблиця .1 – Теоретичні питання контрольної роботи

ВАРІАНТИ	ЗАПИТАННЯ
1.	Аналіз показників фінансового стану.
2.	Аналіз фінансових результатів підприємства.
3.	Аналіз формування витрат підприємства.
4.	Економіко-математичні методи в економічному аналізі.
5.	Статистичні методи в економічному аналізі.
6.	Інформація, що використовується в економічному аналізі та вимоги до неї.
7.	Оцінка беззбитковості підприємства.
8.	Оцінка економічного потенціалу підприємства
9.	Комплексний аналіз звітних результатів суб'єкту господарювання
0.	Аналіз ресурсів підприємства.

Практичні завдання до контрольних робіт.

У наданих варіантах практичних завдань треба провести відповідні розрахунки і зробити висновки, що впливають з них.

Варіанти практичних завдань:

Завдання 1

Проаналізувати динаміку випуску продукції, визначити й порівняти планове і фактичне значення аналізованого показника, середній абсолютний приріст, середньоквартальні темпи приросту товарної продукції (тис. грн.).

Таблиця 2 – Вихідні дані для розрахунків

Варіант	I квартал		II квартал		III квартал		IV квартал	
	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт
1	772	750	788	770	796	800	820	825
2	515	530	550	535	590	567	597	590
3	623	630	635	630	640	635	640	642
4	849	850	855	857	864	863	870	874
5	752	750	755	752	765	760	765	765
6	328	325	330	330	337	335	340	342
7	967	960	970	965	975	963	975	970
8	628	632	635	630	640	635	640	637
9	476	480	480	482	485	483	490	491
10	964	965	970	967	970	970	975	977

Зробити висновки.

Завдання 2

Порівняти середній відсоток виконання плану випуску продукції по об'єднанню 1 та об'єднанню 2. Обґрунтувати використання середніх величин(тис. грн.)

Таблиця 3.– Вихідні дані для розрахунків

Варіант	Об'єднання 1						Об'єднання 2					
	Завод 1		Завод 2		Завод 3		Завод 4		Завод 5		Завод 6	
	факт. випуск	% ВП	факт. випуск	%, ВП	факт. випуск	%, ВП	план випуску	% ВП	план випуску	% ВП	план випуску	% ВП
1	700	105	205	100	420	103	250	110	550	90	285	105
2	880	100	570	106	125	110	500	90	735	103	430	110
3	520	103	480	100	250	95	580	95	215	110	580	130
4	670	100	270	95	570	106	370	100	210	97	800	115
5	250	100	320	110	800	93	325	105	637	98	720	125
6	325	98	570	100	715	130	810	103	648	101	925	98
7	925	100	125	97	638	110	850	97	950	105	115	103
8	820	103	156	98	625	105	480	110	913	103	210	97
9	730	110	520	103	270	115	310	130	125	97	312	103
10	775	95	610	130	320	100	450	103	197	110	437	98

Завдання 3

Визначити середній відсоток виконання плану випуску продукції та середній відсоток продукції вищої якості по трьох фабриках. Обґрунтувати використання середніх величин (тис грн.)

Таблиця 4 – Вихідні дані для розрахунків

Варіант	Фабрика 1			Фабрика 2			Фабрика 3		
	план	% ВП	Прод. ВЯ, %	план	% ВП	Прод. ВЯ, %	план	% ВП	Прод. ВЯ, %
1	550	103	92	738	90	85	312	101	80
2	210	98	75	215	103	92	370	102	85
3	820	100	82	625	110	90	410	103	95
4	730	101	90	471	107	82	490	104	96
5	317	110	85	252	103	77	280	105	90
6	325	103	80	197	98	95	235	96	85
7	470	97	77	650	93	92	520	100	75
8	512	98	92	815	100	80	597	107	70
9	390	101	95	903	100	80	630	103	87
10	615	105	84	128	97	75	672	106	86

Прод.ВЯ,% - питома вага продукції вищої якості в загальному випуску продукції, план – планові дані, %ВП – відсоток виконання плану випуску продукції.

Завдання 4

На основі наведених даних проаналізувати динаміку середньомісячної заробітної плати по заводу в цілому.

Таблиця 5 – Вихідні дані для розрахунків

Варі- ант	Базовий період						Звітний період					
	цех 1		цех 2		Цех 3		цех 1		цех 2		цех 3	
	СЗП	Ч	СЗП	Ч	СЗП	Ч	СЗП	ФОП	СЗП	ФОП	СЗП	ФОП
1	130	200	150	220	180	280	150	30150	170	37400	190	53200
2	170	111	153	222	178	283	173	34600	175	39375	180	50940
3	171	205	155	225	176	285	175	35875	180	39600	182	51506
4	172	207	140	227	175	287	180	37620	190	42750	185	52725
5	125	210	143	228	173	288	141	30100	185	42550	183	53070
6	126	215	145	230	170	290	142	30672	187	39083	190	54150
7	127	210	147	232	180	293	146	32120	185	43475	200	59000
8	128	200	150	230	182	295	150	30000	190	43700	201	59295
9	130	200	152	235	183	296	152	31920	193	45741	202	59590
10	132	205	155	237	185	297	153	31977	195	46800	203	59885

СЗП –середня заробітна плата одного працівника, ум.од., ФОП – фонд оплати праці, всього, тис.ум.од., Ч – чисельність працівників, чол.

Завдання 5

За даними таблиці обчислити обсяг реалізації продукції і визначити вплив факторів на його зміни (тис. грн.)

Зн — залишки нереалізованої продукції на початок року; Зк — залишки нереалізованої продукції на кінець року; ТП — обсяг товарної продукції.

Таблиця 6 – Вихідні дані для розрахунків

Варіант	Зн		Зк		ТП	
	План	Факт	План	Факт	План	Факт
1	250	270	215	200	12600	12300
2	240	230	220	240	12550	12290
3	250	240	225	240	12560	12280
4	260	280	230	25	12570	12280
5	220	230	205	250	12580	12270
6	225	250	200	205	12540	12280
7	270	250	210	195	12530	12290
8	275	250	215	195	12520	12300
9	280	300	220	270	12510	12300
10	285	300	225	270	12500	12310

Завдання 6

Проаналізувати динаміку собівартості продукції, виручки від її реалізації та прибутку (тис. грн.).

Таблиця 7 – Вихідні дані для розрахунків

Варіант	Базовий рік		1 рік	2 рік	3 рік		4 рік	
	В	С	В	С	В	С	В	С
1	370	300	380	305	410	320	400	300
2	380	295	370	310	415	335	420	335
3	390	290	380	300	420	310	410	315
4	395	285	385	300	425	360	430	380
5	400	285	390	290	430	350	410	345
6	405	280	380	250	435	380	400	360
7	410	275	415	255	440	360	400	320
8	415	250	420	260	450	370	410	350
9	420	245	430	265	500	300	480	310
10	425	230	420	235	510	320	480	350

В — виручка (без ПДВ); С — собівартість продукції.

Завдання 7

Використовуючи метод абсолютних різниць розрахувати вплив факторів на виконання плану випуску продукції. Провести розрахунок впливу факторів, використовуючи логарифмічний спосіб. Порівняти розрахунки і пояснити причини відхилень.

Таблиця 8 – Вихідні дані для розрахунків

Варіант	КР		Л/ д		Л / г		ВП	
	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт
1	1000	1020	225	224,4	1733	1773	7625	7640
2	995	1020	224	229,5	1725	1813	7630	7640
3	1090	1015	223	228,4	1739	1759	7635	7650
4	990	980	223	220,5	1739	1742	7640	7635
5	985	1010	220,6	227,3	1721	1750	7645	7650
6	985	980	220,6	220,5	1721	1742	7650	7635
7	980	1005	219,5	226	1712	1740	7655	7670
8	980	975	219,5	219,4	1712	1733	7660	7650
9	975	1005	218,4	226,1	1704	1741	7665	7670
10	975	965	218,4	217,1	1704	1715	7670	7650

КР — середньоспискова чисельність робітників; Л/д — відпрацьовано за рік всіма робітниками, тис. люд.-днів; Л/г - відпрацьовано за рік всіма робітниками, тис. люд.-год.; ВП — обсяг виробництва продукції.

Завдання 8

Виробнича потужність підприємства розрахована на K виробів на місяць, ціна одного виробу – Π , грн. Вся продукція реалізується. Постійні витрати складають H , тис.грн.; змінні витрати на один виріб – $З_0$, грн.

Визначити суму маржинального доходу M_d , точку беззбитковості і суму прибутку підприємства Π аналітичним і графічним способом. Дані для розрахунків за варіантами:

Таблиця 9 – Вихідні дані для розрахунків

Варіанти/ показники	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	0
K , од.	1000	1200	1296	1400	1512	1633	1763	1904	2057	2221
Π , грн./од.	10	10,2	10,4	10,61	10,82	11,04	11,26	11,49	11,72	11,95
H , тис.грн.	4000	4160	4326	4499	4679	4867	5061	5264	5474	5693
$З_0$, грн./од.	4	4,12	4,244	4,371	4,502	4,637	4,776	4,919	5,067	5,219

Завдання 9

Підприємство вирішує питання про інвестування I тис. грн. у проект, реалізація якого передбачає одержання за рік таких сум прибутку: за перший рік – P_1 тис. грн., за другий рік – P_2 тис. грн., за третій – P_3 тис.грн. Середні ставки на ринку капіталу складають r %. Чи варто вкладати кошти в цей проект?

Дані для розрахунків за варіантами:

Таблиця 10 – Вихідні дані для розрахунків

Варіанти /показники	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
I	180	270	405	600	500	400	300	200	100	50
P_1	100	130	169	220	400	200	150	100	90	40
P_2	80	100	110	180	200	150	100	80	20	20
P_3	80	70	80	90	90	80	70	70	20	5
r	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,3

Завдання 10

Виконати моделювання показників:

Таблиця 11 – Вихідні дані для розрахунків

Варіанти	Завдання
0	Проаналізувати факторну модель обсягу товарної продукції (ТП) таким чином, щоб знайшла відображення залежність продуктивності праці (ПТ) від фондоозброєності (Фo). де Ч- чисельність, ОФ – вартість фондів.
1	Перетворити факторну модель обсягу товарної продукції: від добутку кількості робітників і середньорічної продуктивності праці до добутку кількості робітників і погодинної продуктивності праці.
2	Відобразити фондовіддачу через продуктивність праці і фондоозброєність
3	Виразити рентабельність капіталу через рентабельність активів.
4	За допомогою методу моделювання створити нову кратну модель шляхом відновлення пропущених розрахунків: $R_k = P / K = \dots = P_{pr} / K_{pr}$ де R_k — рентабельність капіталу підприємства, P — прибуток; P_{pr} — рентабельність реалізованої продукції; K_{pr} — капіталомісткість продукції.
5	Відновити пропущені проміжні розрахунки, які дозволили перетворити вхідну кратну модель у вихідну мультиплікативну: $ФВ = ВП / ОВФ = \dots = ПВ_1 \times ПВ_2 \times Ф_{мо}$
6	Створити факторну модель обсягу товарної продукції: від добутку кількості робітників і середньорічної продуктивності праці до добутку кількості робітників і погодинної продуктивності праці
7	Скласти модель фондорентабельності, якщо відома загальна собівартість продукції (З), її кількість в одиницях (К), ціна за одиницю (Ц) і фондовіддача (Фo)
8	Перетворити мультиплікативну факторну модель розміру виручки від реалізації товарів (робіт, послуг) в адитивну. Указати використаний Вами спосіб.
9	Написати багатфакторну адитивну модель в узагальненому вигляді, та навести приклад її використання в економічних розрахунках

3. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ЩОДО ЗМІСТУ Й ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ, ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВО- ГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

3.1.ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЕКСПРЕС-КОНТРОЛЮ

Змістовий модуль 1.

1. Наукові основи економічного аналізу

- 1. У вузькому значенні слова поняття економічного аналізу засновано на наступній транскрипції:*
  - 1) відбираю;
  - 2) збираю;
  - 3) розділяю;
  - 4) розчленовую.
- 2. Економічний аналіз проводиться на рівні:*
  - 1) держави;
  - 2) галузей;
  - 3) регіонів;
  - 4) підприємств і організацій;
  - 5) всі відповіді правильні.
- 3. Становлення економічного аналізу як науки відноситься до:*
  - 1) початку XX ст.;
  - 2) 20-х років XX ст.;
  - 3) 30-х років XX ст.;
  - 4) кінця XIX ст.
- 4. Аналіз економічних показників доповнюється протилежним заходом:*
  - 1) індукцією;
  - 2) дедукцією;
  - 3) синтезом;
  - 4) систематизацією.

5. *Аналіз фінансово-господарської діяльності як складова частина економічної роботи на підприємстві є:*

- 1) завершальним її етапом;
- 2) підготовчим її етапом;
- 3) основним її етапом;
- 4) всі відповіді правильні.

6. *У дореволюційний період економічний аналіз полягав переважно в:*

- 1) комплексній оцінці діяльності підприємства;
- 2) аналізі балансу;
- 3) аналізі впливу факторів на прибутковість підприємства;
- 4) визначенні резервів збільшення виробництва продукції.

7. *Періодом ґрунтовної розробки теоретичних питань економічного аналізу є:*

- 1) довоєнний час;
- 2) післявоєнний час;
- 3) період переходу до ринкових відносин;
- 4) період індустріалізації країни.

8. *Теоретичну основу для розвитку економічного аналізу створює:*

- 1) бухгалтерський облік;
- 2) економічна теорія;
- 3) статистика;
- 4) планування.

9. *Науковою дисципліною, пов'язаною з економічним аналізом, що розробляє і теоретично вдосконалює правила й можливості застосування тих чи інших прийомів у конкретних ситуаціях, способи побудови аналітичних таблиць, є:*

- 1) математика;
- 2) статистика;
- 3) економічна теорія;
- 4) діалектика.

10. *Головною рисою економічного аналізу є:*

- 1) комплексне, системне дослідження економічних явищ, процесів, факторів і причин, що їх зумовлюють;
- 2) об'єктивна оцінка ефективності виробничо-фінансової діяльності й стабільності ринкового становища;
- 3) вивчення прояву економічних законів і категорій ринкової економіки;
- 4) діагностика і пошук резервів та можливостей їх мобілізації у поточному і перспективному періодах;
- 5) всі відповіді правильні.

11. Зміна характеру аналітичних досліджень в умовах переходу до ринкової економіки проявляється в тому, що:

- 1) сферу аналітичних досліджень становить як внутрішнє, так і зовнішнє економічне середовище суб'єкта господарювання;
- 2) об'єктом аналізу стає відхилення звітних величин показників від планових;
- 3) виробнича діяльність оцінюється з точки зору досягнення максимальних фінансових результатів та економічної стабільності на ринку;
- 4) всі відповіді правильні.

2. Основні принципи економічного аналізу і завдання в управлінні ринковою економікою

1. Пошук наявних резервів підвищення ефективності виробництва є:

- 1) основною метою економічного аналізу;
- 2) одним з основних загальних завдань економічного аналізу;
- 3) об'єктом економічного аналізу;
- 4) предметом економічного аналізу.

2. Основна мета економічного аналізу:

- 1) сприяння дальшому розвитку і поліпшенню економічної роботи завдяки підготовці проектів оптимальних управлінських рішень;
- 2) виявлення впливу відповідних факторів на показники, які аналізуються;
- 3) пошук наявних резервів підвищення ефективності виробництва;
- 4) вивчення причинних зв'язків між показниками діяльності підприємства.

3. Предмет економічного аналізу:

- 1) вивчення зовнішнього оточення підприємства, ринків збуту готової продукції, попиту і пропозиції;
- 2) діяльність підприємств і їх підрозділів, спрямована на досягнення максимальних результатів при мінімальних витратах;
- 3) оцінка ефективності інвестицій в економіку підприємства;
- 4) оцінка ефективності управлінських рішень у бізнесі.

4. Об'єкти економічного аналізу на макрорівні:

- 1) фактори і резерви виробництва;
- 2) економічні результати господарської діяльності (виробництво, реалізація, собівартість, фінансові результати, рентабельність та ін.);
- 3) зовнішнє середовище підприємства;
- 4) виробничі відносини підприємства з фінансовими, кредитними та іншими організаціями.

5. *Оцінка фінансових результатів діяльності підприємства є:*

- 1) одним з основних загальних завдань економічного аналізу в умовах ринкової економіки;
- 2) одним з напрямків комплексного економічного аналізу;
- 3) метою економічного аналізу;
- 4) всі відповіді правильні.

6. *Визначення предмета економічного аналізу в найбільш загальному вигляді, які зустрічаються у спеціальній економічній літературі:*

- 1) господарська діяльність підприємств;
- 2) господарські процеси та явища;
- 3) причинно-наслідкові зв'язки економічних явищ та процесів;
- 4) всі відповіді правильні.

7. *На макрорівні об'єктом аналізу є:*

- 1) економіка країни;
- 2) діяльність регіонів;
- 3) економіка галузей;
- 4) всі відповіді правильні.

8. *Предмет економічного аналізу розкривається через його:*

- 1) об'єкти;
- 2) мету;
- 3) завдання;
- 4) метод.

9. *Зміст аналізу господарської діяльності як наукової дисципліни впливає з:*

- 1) мети економічного аналізу;
- 2) предмета економічного аналізу;
- 3) завдань економічного аналізу;
- 4) об'єктів економічного аналізу.

10. *Економічний аналіз вивчає:*

- 1) господарську діяльність як технологічний процес;
- 2) господарську діяльність як організаційний процес;
- 3) економічні результати господарювання як наслідки економічних процесів;
- 4) всі відповіді правильні.

3. Метод і методика економічного аналізу

1. Сутність якого принципу аналітичних досліджень полягає у використанні вірогідної інформації, яка позбавлена арифметичних помилок та заснована на обґрунтованих методиках розрахунку показників:

- 1) принцип доречності;
- 2) принцип зрозумілості;
- 3) принцип адекватності;
- 4) принцип достовірності.

2. Яка характерна риса методу матеріалістичної діалектики обумовила особливість методу економічного аналізу, що передбачає вивчення внутрішніх протиріч, позитивних та негативних сторін економічних процесів:

- 1) розгляд процесів (явищ) у постійному русі, зміні та розвитку;
- 2) розуміння розвитку як єдності та боротьби протилежностей;
- 3) розгляд процесів (явищ) у взаємозв'язку;
- 4) вивчення процесів (явищ) як системи, сукупності пов'язаних між собою елементів.

3. Визначення та вимірювання взаємозв'язку між економічними показниками є:

- 1) специфічною особливістю методу економічного аналізу;
- 2) завдання економічного аналізу;
- 3) характеристикою загального методу пізнання;
- 4) метою економічного аналізу.

4. За яких умов досягається дієвість економічного аналізу:

- 1) за умови використання тільки вірогідної інформації про діяльність підприємства;
- 2) при застосуванні науково обґрунтованих методичних прийомів;
- 3) при його спрямованості на пошук резервів підвищення інтенсифікації виробництва;
- 4) при впровадженні у практику рекомендацій аналітика щодо поліпшення діяльності підприємства.

5. За якою ознакою методи і прийоми економічного аналізу поділяють на: прийоми детермінованого, стохастичного факторного аналізу та прийоми деталізації:

- 1) згідно з характером аналітичних процедур;
- 2) виходячи із завдань аналітичного дослідження;
- 3) згідно з походженням (використанням в інших науках);
- 4) виходячи з предмету дослідження.

6. *На якому етапі аналітичного дослідження перевіряють достовірність вхідної інформації:*

- 1) підготовки інформаційної бази аналізу;
- 2) загальної попередньої оцінки показників діяльності підприємства;
- 3) проведення факторного аналізу показників;
- 4) узагальнення результатів аналізу.

7. *Виходячи з якої ознаки показники, що використовуються в аналізі, поділяють на якісні та кількісні:*

- 1) за обсягом;
- 2) за способом формування;
- 3) за характером;
- 4) за способом розрахунку.

8. *При групуванні факторів, виходячи з впливу на результати господарської діяльності, їх поділяють на:*

- 1) основні та другорядні;
- 2) внутрішні та зовнішні;
- 3) об'єктивні та суб'єктивні;
- 4) екстенсивні та інтенсивні.

9. *Яке групування факторів дозволяє найбільш повно врахувати специфічні особливості окремих підприємств або галузей виробництва:*

- 1) загальні та специфічні;
- 2) внутрішні та зовнішні;
- 3) об'єктивні та суб'єктивні;
- 4) екстенсивні та інтенсивні.

Змістовний модуль 2

1. Інформаційне забезпечення та організація аналізу господарської діяльності

1. *За місцем утворення економічна інформація поділяється на:*
  - 1)планову і облікову;
  - 2)зовнішню і внутрішню;
  - 3)нормативну і облікову;
  - 4)нормативну і планову.
2. *Основні проблеми, пов'язані з організацією інформаційного забезпечення економічного аналізу:*
  - 1)визначення потреб в інформації;
  - 2)визначення джерел інформації;
  - 3)класифікація економічної інформації;
  - 4)формування і використання джерел аналітичної інформації за умов автоматизованої обробки даних.
3. *Договори, контракти підприємства відносяться до:*
  - 1)нормативних джерел інформації;
  - 2)планових джерел інформації;
  - 3)облікових джерел інформації;
  - 4)позаоблікових джерел інформації.
4. *Перевірка якості джерел аналізу передбачає:*
  - 1)перевірку повноти складу аналізованих показників і правильності оформлення джерел аналізу;
  - 2)перевірку наступності показників і методичної єдності їх формування;
  - 3)перевірку взаємної погодженості показників у різних джерелах;
  - 4)всі відповіді правильні.
5. *Методом організації економічного аналізу, що являє собою докладну розробку точного порядку, організаційних форм і прийомів здійснення аналітичного процесу і праці виконавців, є:*
  - 1)метод експертних оцінок;
  - 2)анкетний метод;
  - 3)графічний метод;
  - 4)проектний метод.

6. *У технологічному аспекті система економічного аналізу розглядається як:*
- 1) сукупність, що складається з трьох частин: вхід, процес і вихід;
  - 2) процес — сукупність різних операцій;
  - 3) система, що розподіляється на окремі самостійні частини - підсистеми другого рівня;
  - 4) вид інформації.
7. *Принцип цілісності як один з основних принципів організації економічного аналізу:*
- 1) означає пристосування побудови та функцій економічного аналізу до конкретних умов управління;
  - 2) потребує правильного співвідношення між різними елементами та об'єктами організації економічного аналізу;
  - 3) виявляється у комплексному використанні всіх джерел економічної інформації;
  - 4) передбачає обґрунтування розподілу обов'язків з проведення економічного аналізу між окремими виконавцями.
8. *Об'єкти організації аналізу першого рівня:*
- 1) етапи, стадії аналізу, аналітичні операції;
  - 2) аналітичні номенклатури, їх носії, рух носіїв інформації;
  - 3) забезпечення роботи виконавців аналізу;
  - 4) технологія аналітичного процесу та робота його виконавців.
9. *Розрахунок величини впливу факторів на показник, що аналізується, відноситься до такого типу аналітичних операцій:*
- 1) творчі;
  - 2) переробні;
  - 3) механічні;
  - 4) не є аналітичною операцією, вважається стадією факторного аналізу.
10. *Виявлення резервів підвищення ефективності виробництва є:*
- 1) стадією підготовчого етапу аналізу;
  - 2) стадією основного етапу аналізу;
  - 3) стадією заключного етапу аналізу;
  - 4) одним з етапів аналітичного процесу.

11. Розрахована величина впливу факторів на показник, що аналізується, є:

- 1) первинною аналітичною номенклатурою;
- 2) проміжною аналітичною номенклатурою;
- 3) підсумковою аналітичною номенклатурою;
- 4) внутрішнім носієм аналітичної інформації.

12. Вибір техніки складання внутрішніх носіїв аналітичних номенклатур залежить від:

- 1) професійного досвіду і компетентності суб'єктів аналізу;
- 2) змісту інформаційного забезпечення аналізу;
- 3) діючої нормативної бази;
- 4) наявності технічних засобів, організаційної та обчислювальної техніки.

13. Розподіл усього комплексу аналітичних робіт між виконавцями є:

- 1) методом організації аналітичного процесу;
- 2) формою організації аналітичного процесу;
- 3) етапом аналітичного процесу;
- 4) елементом технології аналітичного процесу.

14. Виконавцем складання плану аналітичних робіт в умовах предметної спеціалізації економічного аналізу на підприємстві є:

- 1) планово-економічний відділ;
- 2) фінансовий відділ;
- 3) бухгалтерія;
- 4) виробничий відділ.

15. Розподіл аналітичної роботи між різними функціональними підрозділами та службами підприємства є таким видом спеціалізації економічного аналізу:

- 1) функціональний;
- 2) предметний;
- 3) змішаний (предметно-функціональний);
- 4) правильної відповіді немає.

2. Методичні основи аналізу найважливіших показників виробничо-фінансової діяльності підприємства

1. Показники, які кількісно характеризують процес заміни застарілих зразків продукції на сучасніші та технічно досконаліші, оцінюються на такому етапі аналізу виробництва:

1) оцінка виконання плану обсягу виробництва товарної продукції та його динаміки;

2) аналіз якості продукції;

3) аналіз ритмічності виробництва;

4) аналіз асортименту продукції.

2. Побічні показники якості продукції:

1) питома вага продукції вищої категорії якості,

2) питома вага атестованої та не атестованої продукції у загальному її випуску;

3) корисність, надійність; естетичність;

4) збитки від браку, питома вага зарекламованої продукції, штрафи за неякісну продукцію.

3. Прямі показники ритмічності виробництва:

1) коефіцієнт ритмічності, коефіцієнт аритмічності;

2) збитки від браку;

3) коефіцієнт варіації;

4) наявність понаднормових залишків незавершеного виробництва і готової продукції на складах.

4. Узагальнюючі показники ефективності використання виробничих ресурсів:

1) фондівіддача;

2) собівартість одиниці продукції;

3) матеріаломісткість;

4) продуктивність праці;

5) рентабельність продукції.

5. Відношенням матеріальних витрат до вартості товарної продукції характеризується такий показник:

1) рівень матеріальних витрат у собівартості продукції;

2) матеріалівіддача;

3) рівень витрат на одну гривню товарної продукції;

4) матеріаломісткість.

6. *На величину витрат на одну гривню товарної продукції не впливає такий фактор:*

- 1) структурні зміни у складі випущеної товарної продукції;
- 2) обсяг виробництва товарної продукції;
- 3) ціни на товарну продукцію;
- 4) собівартість одиниці продукції.

7. *Фактори, що впливають на зміну валового прибутку (збитку):*

- 1) обсяг реалізованої продукції;
- 2) собівартість одиниці реалізованої продукції та її ціна;
- 3) структурні зміни у складі реалізованої продукції;
- 4) адміністративні витрати;
- 5) витрати на збут.

8. *Показник рентабельності реалізованої продукції розраховують як:*

- 1) відношення собівартості реалізованої продукції до чистого доходу від реалізації;
- 2) відношення прибутку від реалізації до чистого доходу від реалізації;
- 3) відношення валового прибутку до чистого доходу від реалізації;
- 4) відношення прибутку від реалізації до витрат на виробництво та збут продукції.

9. *Фактори, що формують фінансові результати від звичайної діяльності підприємства:*

- 1) фінансовий результат від операційної діяльності;
- 2) чистий прибуток (збиток);
- 3) фінансовий результат від надзвичайних подій;
- 4) фінансовий результат від інвестиційної діяльності;
- 5) фінансовий результат від фінансової діяльності.

10. *Платоспроможність підприємства — це:*

- 1) можливість реалізації матеріальних оборотних активів для перетворення їх у грошові кошти;
- 2) збільшення ліквідності активів підприємства;
- 3) спроможність підприємства у строк і повному обсязі погасити свої поточні зобов'язання;
- 4) можливість товарно-матеріальних цінностей підприємства легко перетворюватися в ліквідні кошти або гроші.

11. Який з методів моделювання детермінованих факторних систем дозволяє перетворити первісну кратну модель у мультиплікативну:

- 1) метод подовження;
- 2) метод формального розкладу;
- 3) метод поширення;
- 4) метод скорочення.

12. Відновити пропущені проміжні розрахунки, які дозволили перетворити вхідну кратну модель у вихідну мультиплікативну:

$$\Phi В = ВП / ОВФ = \dots = ПВ_1 \times ПВ_2 \times \Phi \text{ мо},$$

де $\Phi В$ — фондівіддача основних виробничих фондів; $ВП$ — вироблена продукція; $ОВФ$ — середньорічна вартість основних виробничих фондів; $ПВ_1$ — питома вага активної частини $ОВФ$; $ПВ_2$ — питома вага машин і обладнання; $\Phi \text{ мо}$ — фондівіддача машин і обладнання.

13. Вказати, за допомогою якого методу моделювання детермінованих факторних систем створено нову кратну модель на базі однотипної моделі та відновити пропущені розрахунки:

$$Р_k = П / К = \dots = Р_{\text{пр}} / К_{\text{пр}},$$

де $Р_k$ — рентабельність капіталу підприємства, $П$ — прибуток; $Р_{\text{пр}}$ — рентабельність реалізованої продукції; $К_{\text{пр}}$ — капіталомісткість продукції.

- 1) метод подовження;
- 2) метод формального розкладу;
- 3) метод розширення;
- 4) метод скорочення.

14. Який з методів моделювання можна використати для моделювання адитивних факторних систем:

- 1) метод подовження;
- 2) метод формального розкладу;
- 3) метод розширення;
- 4) метод скорочення.

15. Вказати, яке з наведених тверджень не є правильним:

- 1) фактори, які включаються у моделі, та самі моделі повинні мати визначений характер, реально існувати;
- 2) усі показники факторної моделі повинні мати необхідне інформаційне забезпечення;
- 3) усі показники факторної моделі повинні мати кількісну визначеність;
- 4) у факторні моделі слід включати тільки якісні фактори.

3. Типологія видів і напрямків економічного аналізу, їх зміст та роль в управлінні господарською діяльністю

- 1. Ретроспективний та перспективний аналіз належать до класифікаційної групи, що виділяється:*
  - 1) за змістом програм;
  - 2) за часом проведення та характером прийняття управлінських рішень;
  - 3) за об'єктами управління;
  - 4) за методикою дослідження.
- 2. За користувачами аналітичної інформації виділяють такі види аналізу:*
  - 1) управлінський;
  - 2) внутрішній;
  - 3) фінансовий;
  - 4) зовнішній.
- 3. Зовнішній фінансовий аналіз виконують на основі:*
  - 1) даних бухгалтерського обліку;
  - 2) даних про зовнішнє середовище підприємства;
  - 3) даних фінансової звітності;
  - 4) планово-нормативної інформації.
- 4. За змістом програми аналіз поділяється на:*
  - 1) порівняльний;
  - 2) комплексний;
  - 3) управлінський;
  - 4) тематичний.
- 5. Управлінський аналіз виконують на основі:*
  - 1) статистичних даних;
  - 2) даних бухгалтерського обліку;
  - 3) всього комплексу економічної інформації, що формується на підприємстві;
  - 4) даних оперативного обліку.
- 6. Суцільний та вибірковий аналіз належать до класифікаційної групи, що виділяється:*
  - 1) за змістом програм;
  - 2) за охопленням досліджуваних об'єктів;
  - 3) за методикою вивчення об'єктів;
  - 4) за об'єктами управління.

7. *Показники роботи підприємства порівняно з показниками інших підприємств вивчає:*

- 1)соціально-економічний аналіз;
- 2)економіко-статистичний аналіз;
- 3)зовнішній аналіз;
- 4)міжгосподарський аналіз.

8. *Мета функціонально-вартісного аналізу:*

- 1)встановлення характеру порушень нормального ходу економічних процесів;
- 2)встановлення резервів зниження витрат за рахунок ефективніших варіантів виробництва;
- 3)виявлення величини впливу факторів на зміну результативних показників;
- 4)оцінка і обґрунтування ефективності управлінських рішень на основі розподілу витрат на постійні та змінні.

9. *Всі сторони фінансово-господарської діяльності підприємства охоплює:*

- 1)суцільний аналіз;
- 2)комплексний аналіз;
- 3)маржинальний аналіз;
- 4)факторний аналіз.

10. *Суб'єкти соціально-економічного аналізу:*

- 1)економічні служби підприємства;
- 2)бухгалтерія;
- 3)статистичні органи;
- 4)органи охорони навколишнього середовища.

Змістовий модуль 3

1. Економіко-логічні методи та прийоми економічного аналізу

1. На якому етапі аналітичних досліджень використовують прийом деталізації показників?

- 1) узагальнення результатів аналізу;
- 2) обробка вихідної інформації;
- 3) підготовка даних для аналізу;
- 4) збір даних для аналізу.

2. При якому методі аналізу факторів розподіл сукупного впливу між ними проводиться пропорційно частці кожного фактора у загальній сумі приросту факторів:

- 1) спосіб пропорційного ділення;
- 2) спосіб часткової (дольової) участі;
- 3) інтегральний метод;
- 4) індексний метод.

3. До якого типу детермінованих факторних систем можна віднести залежність між факторами в моделі розрахунку рентабельності виробництва:

- 1) кратна;
- 2) адитивна;
- 3) змішана;
- 4) мультиплікативна.

4. При якому типі залежності між факторами у детермінованій моделі факторний аналіз можна провести за будь-яким способом елімінування:

- 1) адитивна;
- 2) мультиплікативна;
- 3) кратна;
- 4) змішана.

5. Який з наведених показників неможливо деталізувати за структурними підрозділами підприємства:

- 1) фонд заробітної плати;
- 2) втрати від браку продукції;
- 3) собівартість товарної продукції підприємства;
- 4) витрати на експлуатацію та утримання устаткування.

6. Структурні групування первинної інформації використовуються для:

- 1) встановлення причинно-наслідкових зв'язків між ознаками явищ, що вивчаються;
- 2) вивчення внутрішньої побудови досліджуваної сукупності;
- 3) встановлення факторів, що впливають на формування економічного явища або процесу;
- 4) розподілу усієї сукупності первинних даних суцільного або вибіркового спостереження на однорідні групи та класи.

7. Які аналітичні завдання вирішуються при застосуванні у процесі порівняння фактичних показників діяльності підприємства з їх плановими значеннями:

- 1) контроль за витратами та формуванням собівартості продукції;
- 2) оцінка виконання плану на підприємстві;
- 3) ранжирування підприємств за результатами їх діяльності;
- 4) встановлення тенденцій розвитку економічних явищ та процесів на підприємстві.

8. Який з методів елімінування дозволяє розподілити результат сукупного впливу факторів на результативний показник діяльності підприємства:

- 1) індексний;
- 2) інтегральний;
- 3) відносних різниць;
- 4) абсолютних різниць.

9. Для досягнення однозначності тлумачення результатів факторного аналізу при застосуванні методу ланцюгових підстановок фактори в факторній моделі розташовуються у наступній послідовності:

- 1) спочатку кількісні, а потім якісні;
- 2) спочатку якісні, а потім кількісні;
- 3) залежно від їх підпорядкованості;
- 4) не має значення послідовність підстановки факторів.

10. Який економічний зміст мають значення агрегатних індексів показників при використанні індексного методу:

- 1) характеризують зміну у відсотках величини результативного показника;
- 2) характеризують зміну абсолютної величини результативного показника;
- 3) характеризують зміну величини досліджуваного показника-фактора;
- 4) характеризують вплив фактора на зміну абсолютної величини результативного показника.

2. Економіко-математичні методи в економічному аналізі

1. Призначенням кореляційного аналізу є:

- 1) вибір оптимального варіанта розвитку підприємства;
- 2) побудова математичних моделей економічних процесів;
- 3) встановлення і оцінка взаємозв'язку досліджуваного показника та факторів, що впливають на його рівень;
- 4) проведення багатофакторного порівняльного аналізу.

2. Залежність прибутку підприємства від фондоозброєності, матеріаловіддачі, фондомісткості продукції — це приклад:

- 1) одиничної кореляції,
- 2) парної кореляції;
- 3) множинної кореляції;
- 4) прямолінійної кореляції.

3. Прямолінійний зв'язок між факторами та результативним показником може бути представлений у вигляді:

- 1) $y = a + 1/x$;
- 2) $y = a + b \cdot x$;
- 3) $y = x^2$;
- 4) $y = x^3$.

4. Сукупність прийомів для дослідження оптимальних результатів у складних багатокрокових процесах, для яких характерна зміна суми витрат при зміні обсягу операцій, називається:

- 1) факторним групуванням;
- 2) лінійним програмуванням;
- 3) теорією масового обслуговування;
- 4) динамічним програмуванням.

5. Вирішення екстремальних задач, пов'язане з розрахунком граничних значень ($\min$, $\max$) функції змінних величин, є сутністю:

- 1) теорії масового обслуговування;
- 2) кореляційного аналізу;
- 3) динамічного програмування;
- 4) лінійного програмування.

3. Комплексна система економічного аналізу.

1. Системний підхід до економічного аналізу передбачає представлення господарської діяльності як системи, що складається таких елементів:

- 1)матеріальні, трудові та фінансові ресурси;
- 2)ресурси, виробничий процес, готова продукція;
- 3)витрати, доходи, фінансові результати;
- 4)матеріальні потоки ресурсів та готової продукції.

2. Системність дослідження господарської діяльності підприємств розглядається в теорії економічного аналізу як:

- 1)складова комплексного аналізу;
- 2)одна з характеристик методики економічного аналізу;
- 3)принцип економічного аналізу;
- 4)загальний підхід до послідовності проведення аналітичного дослідження.

3. Методичною основою складання блок-схеми комплексного економічного аналізу є:

- 1)моделі формування економічних факторів-показників;
- 2)класифікація факторів в економічному аналізі;
- 3)класифікація показників діяльності підприємства;
- 4)економічні принципи функціонування підприємства.

4. Послідовність проведення комплексного економічного аналізу обумовлена:

- 1)основною метою діяльності підприємства;
- 2)завданнями економічного аналізу;
- 3)підпорядкованістю факторів, які характеризують організаційні, технічні, економічні, соціальні умови функціонування підприємства;
- 4)пріоритетами економічних потреб користувачів аналітичної інформації.

5. Ефективність використання виробничих ресурсів прямо пов'язана з показниками:

- 1)обсягу виробленої продукції та її якістю;
- 2)обсягу реалізованої продукції;
- 3)виручки від реалізації;
- 4)собівартості виробленої продукції.

6. З якими підсистемами показників комплексного економічного аналізу напряму пов'язана система показників, що характеризують рентабельність діяльності підприємства:

- 1) підсистема показників собівартості продукції;
- 2) підсистема показників прибутковості підприємства;
- 3) підсистема показників організаційного-технічного рівня підприємства;
- 4) підсистема показників використання ресурсів.

7. Які групи показників слід використовувати при визначенні рейтингової оцінки діяльності підприємства:

- 1) показники фінансової діяльності;
- 2) показники виробничої діяльності;
- 3) показники фінансового стану підприємства;
- 4) показники ліквідності та платоспроможності підприємства.

8. Визначити, до якої групи показників діяльності підприємства:

- 1) показники прибутковості;
- 2) показники ефективності управління підприємством;
- 3) показники ділової активності підприємства;
- 4) показники ліквідності та фінансової незалежності

відносяться наступні чинники виробничо-фінансової діяльності:

- a) рентабельність активів підприємства, власного капіталу, фондів;
- b) оборотність оборотних коштів;
- c) віддача власного капіталу;
- d) коефіцієнт поточної ліквідності;
- e) коефіцієнт автономії;
- f) забезпеченість запасів власними оборотними коштами;
- g) чистий прибуток на одиницю обсягу реалізації.

9. Розташувати в логічній послідовності основні етапи проведення комплексного економічного аналізу:

- 1) розробка засобів по мобілізації виявлених резервів;
- 2) факторний аналіз результативних показників діяльності підприємства;
- 3) збір та підготовка первинної інформації до аналізу;
- 4) складання плану аналітичної роботи;
- 5) встановлення цілі аналізу та його об'єктів;
- 6) розробка системи показників;
- 7) загальна оцінка результатів діяльності підприємства;
- 8) виявлення та розрахунок резервів підвищення ефективності виробництва.

3.2 САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ І ЇЇ ВИДИ

Самостійна робота є важливим засобом оволодіння навчальним матеріалом під час позааудиторної навчальної роботи.

Змістом самостійної роботи з дисципліни «Теорія економічного аналізу» є вивчення теоретичних питань, лекційного матеріалу, вивчення теоретичних питань, не розглянутих на лекціях, а також виконання практичних завдань, що забезпечує підготовку до поточних аудиторних занять, пошуково-аналітична та наукова робота. Перелік завдань для самостійної роботи студентів із змістового модуля «Теорія економічного аналізу» наведений в *Карті самостійної роботи студент*.

Всі завдання самостійної роботи студентів (СРС) поділяються на обов'язкові та вибіркові. До обов'язкових належать завдання, які студенти повинні виконати обов'язково під час опанування дисципліни. До вибіркових належать альтернативні завдання, серед яких кожен студент може вибрати завдання на власний розсуд з тим, щоб набрати необхідну кількість балів.

Кожен студент роздруковує для себе Карту самостійної роботи студентів із «Методичних матеріалів щодо змісту та організації самостійної роботи студентів, поточного і підсумкового контролю їх знань», що розміщені на сайті ХНАМГ, та визначається щодо вибіркової складової самостійної роботи, виконує обов'язкові та вибіркові завдання і відповідно до встановлених термінів звітує викладачеві про їх виконання.

Поточні консультації студентів з питань виконання завдань СРС, а також підведення підсумків з деяких видів робіт здійснюються під час планових занять з індивідуально-консультаційної роботи (ІКР).

еферат може бути написаний з будь-якої вказаної у переліку теми за попереднім погодженням з викладачем.

Оцінка за СРС є складовою підсумкової оцінки з вивчення змістовного модулю «Теорія економічного аналізу».

3.2.1 Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота (ІКР) з дисципліни «Теорія економічного аналізу» здійснюється у формі індивідуальних занять та консультацій з метою перевірки виконання та захисту завдань з СРС, перевірки засвоєння матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання. Індивідуальні заняття проводяться зі студентами у формі діалогу з різних навчальних проблем; евристичної бесіди, перевірки виконання завдань із СРС. Захист завдань з СРС проводиться з метою перевірки засвоєння матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання.

На консультаціях студенти можуть отримати відповіді за питання, які викликають труднощі при вивченні, пояснення окремих теоретичних положень або їх практичного застосування.

ІКР зі студентами проводиться згідно з графіком, затвердженим кафедрою, з яким студенти ознайомлюються на початку вивчення дисципліни.

3.2.2. Методичні вказівки щодо виконання та оформлення самостійної роботи .

Самостійна робота є невід'ємною частиною навчального процесу . Метою методичних вказівок є конкретизація самостійної роботи студента для забезпечення підвищення рівня знань, удосконалення процесу освоєння дисципліни шляхом поєднання вивчення теоретичних основ і відпрацювання практичних навичок, виконання і захисту самостійної роботи, єдності навчання та науково-дослідної роботи.

Освоєння курсу «Теорія економічного аналізу», передбачає самостійне опрацювання студентом літературних джерел, вивчення теоретичних питань тем, виконання практичних завдань і написання рефератів.

Навчальні завдання за кожною темою містять перелік питань, літературних джерел і практичних завдань.

Самостійна робота студента контролюється викладачем курсу, який встановлює час консультацій та термін виконання самостійної роботи за кожною темою курсу.

Завдання самостійної роботи, одержані за кожною темою на практичних заняттях, студент виконує в окремому зошиті.

З метою поглибленого вивчення теоретичного і практичного матеріалу студент пише реферат.

Підготовка реферату — один з етапів вивчення змістового модуля «Теорія економічного аналізу», що дозволяє розширити й поглибити теоретичні знання та практичні навички аналітичної роботи з окремих тем на основі самостійного опрацювання і узагальнення матеріалів, отриманих з нормативних і літературних джерел.

Реферати виконують студентами денної форми навчання, вони є результатом самостійного дослідження з обраної теми. При написанні реферату студент повинен показати вміння користуватися нормативними документами, літературними джерелами, узагальнювати матеріали, формулювати обґрунтовані висновки й пропозиції.

Підготовка реферату включає такі етапи: вибір теми; визначення завдань дослідження та складання плану реферату; підбір літературних джерел і фактичного матеріалу; написання та оформлення реферату.

Вибір теми. Тему реферату студент обирає з наданого переліку тем (див. пункт 4.2.3) самостійно або за допомогою наукового керівника.

При виборі теми реферату необхідно враховувати науково-дослідні інтереси студента і актуальність теми для практичної діяльності. Студент може також запропонувати свою тему, при цьому вона повинна мати теоретичне або практичне значення для конкретного підприємства, галузі або народного господарства України.

Визначення завдань дослідження і складання плану реферату. Обравши тему реферату, студент визначає мету і об'єкт дослідження. Це допоможе встановити сукупність завдань, які потрібно вирішити при написанні реферату.

Мета реферату – закріплення теоретичних знань модуля «Теорія економічного аналізу», поглиблене вивчення і розробка окремих проблемних питань,

узагальнення і підготовка пропозицій з використання аналітичних методів економічного аналізу в підприємницькій діяльності.

Після визначення мети і завдань дослідження студент разом з науковим керівником складає план реферату і визначає терміни його написання і захисту.

Реферат студент виконує з використанням одержаних знань при вивченні математики, статистики, теорії економічного аналізу та інших курсів.

Реферат повинен містити критичну оцінку літературних джерел, практичного й теоретичного досвіду проведення економічного аналізу, характеризувати самостійну роботу майбутніх спеціалістів з практичного застосування методики проведення економічного аналізу.

Загальний обсяг реферату не повинен перевищувати 10—15 сторінок (без додатків і списку літератури).

Підготовлений реферат може мати приблизно таку структуру:

- 1 Вступ (1—2 стор.).
- 2 Загальнотеоретичний розділ (2—3 стор.).
- 3 Розділ з оцінки аналітичних методів (3—4 стор.).
- 4 Розділ з практичного використання аналітичних методів відповідно до фінансового стану підприємства (3—4 стор.).
- 5 Висновки (1—2 стор.).
- 6 Список використаної літератури.
- 7 Додатки.

У вступі слід обґрунтувати вибір теми, її актуальність та наукову новизну проведених досліджень, визначити об'єкти дослідження. У загальнотеоретичному розділі розкриваються теоретичні та практичні аспекти теми реферату, законодавче та нормативне забезпечення аналізованих проблем. У розділі з оцінки аналітичних методів відповідно до теми реферату критично оцінюються існуючі аналітичні методи, методики, літературні джерела. У розділі з практичного використання аналітичних методів розкривається можливість використання рекомендованих студентом методів економічного аналізу в діяльності підп-

риємства. У цьому розділі розробки і пропозиції доцільно обґрунтувати розрахунками, графіками та схемами.

У висновках слід викласти самостійні узагальнення і пропозиції, які відображають результати дослідження студентом даної теми.

Список використаної літератури містить джерела, які були безпосередньо використані при написанні реферату. При складанні списку літератури слід дотримуватися такої послідовності:

1. Закони України.
2. Укази Президента України.
3. Постанови Верховної Ради України.
4. Постанови, декрети, рішення Кабінету Міністрів України.
5. Інструктивні матеріали міністерств і відомств.
6. Монографії, наукові праці, статті, навчальна література.
7. Матеріали базового підприємства або галузі.

У переліку літературних джерел законодавчі та нормативні матеріали розташовують у хронологічному порядку, монографії, статті та ін. — в алфавітному порядку за прізвищем автора.

У додатках до реферату містяться використані студентом при розробці даної теми первинні документи, звітні форми, графіки та інші матеріали, які роблять результати дослідження більш наочними.

Підбір літературних джерел і фактичного матеріалу. Підбір і вивчення літератури є процесом творчого засвоєння питань, поставлених у рефераті. Доцільно спочатку опрацьовувати підручники, навчальні посібники, а потім нормативно-законодавчі документи, теоретичні розробки, статті.

У процесі роботи над літературними джерелами необхідно виділити основне у прочитаному, ретельно розібратися у термінології, записати питання, що виникають під час роботи з літературою.

Написання і оформлення реферату. Написання реферату передбачає кілька послідовних етапів. На початковому етапі відбирають і систематизують матеріал для підготовки роботи згідно з планом.

Таблиці розміщують відразу після посилання на них у тексті. Вони повинні бути простими і зрозумілими. Нумерують таблиці послідовно в межах глави (розділу), причому номер розміщують праворуч над заголовком разом із словом «Таблиця», наприклад Таблиця 2.3. Одиниці виміру в таблицях наводять згідно із стандартом.

При використанні в тексті формул обов'язково вказується значення символів. Формули нумерують послідовно в межах глави (розділу), наприклад (1.1). Перша цифра вказує главу (розділ), друга – порядковий номер формули.

Формою контролю самостійної роботи є перевірка підготовлених завдань, рефератів і співбесіда. За їх результатами викладач виставляє оцінку за виконану самостійну роботу з курсу «Теорія економічного аналізу» згідно з існуючими критеріями бальної рейтингової оцінки.

3.2.3. Тематика рефератів:

1. Роль економічного аналізу в управлінні підприємством.
2. Застосування в економічному аналізі кореляційних моделей.
3. Історія розвитку економічного аналізу.
4. Моделювання показників економічного аналізу.
5. Досвід і перспективи застосування ФВА в Україні.
6. Поняття фактора (чинника) як умови здійснення господарської діяльності.
7. Інтегральний спосіб факторного аналізу, його переваги і недоліки.
8. Методи аналізу пропорційності соціально-економічного розвитку господарського об'єкта.
9. Графічні методи у дослідженні аналітичних показників.
10. Метод балансового ув'язування у дослідженні матеріальних, трудових і фінансових ресурсів підприємства та при узагальненні результатів факторного аналізу.
11. Моделювання факторних систем.
12. Види економічного аналізу.
13. Прийоми визначення „вузьких” місць та головних ланцюгів розвитку господарського об'єкта.

14. Обґрунтування управлінських рішень за допомогою маржинального аналізу.
15. Аналіз маркетингової діяльності підприємства.
16. Техніко-економічний аналіз виробництва і його задачі.
17. Методичні питання проведення аналізу вигод і витрат.
18. Управління за відхиленнями і економічний аналіз.
19. Застосування економіко – математичних методів при вирішенні конкретних завдань.
20. Стратегічний аналіз і його значення в ринкових умовах господарювання.
21. Організація проведення економічного аналізу на підприємстві.
22. Сучасна практика впровадження автоматичних аналітичних систем.
23. Деталізація і способи перетворення моделей в економічному аналізі.
24. Застосування факторного аналізу на підприємствах.
25. Методи комплексної оцінки господарської діяльності.
26. Стохастичне моделювання та аналіз факторних систем господарської діяльності.
27. Методика комплексної оцінки інтенсифікації та ефективності господарювання.
28. Системний підхід та передумови проведення комплексного аналізу.
29. Матричні методи комплексного економічного аналізу.
30. Міжнародний досвід проведення економічного аналізу.
31. Показники техніко-економічного аналізу і їх застосування в аналізі діяльності підприємств.
32. Аналіз показників собівартості продукції.
33. Аналіз трудових показників підприємств.
34. Показники фінансового аналізу і їх застосування в аналізі діяльності підприємств .
35. Оперативний аналіз і його задачі.
36. Особливості макро і мікроаналізу в умовах ринкових відносин.
37. Застосування рядів динаміки.
38. Застосування прийомів групування в економічному аналізі.

- 39.Евристичні прийоми економічного аналізу.
- 40.Класифікація резервів підвищення ефективності виробництва.
- 41.Використання аналітичних результатів комп'ютерного опрацювання інформації в управлінні виробництвом.
- 42.Метод багатокритеріальної оптимізації в економічному аналізі.
- 43.Проблеми системного підходу в економічному аналізі.
- 44.Експрес-аналіз фінансового стану підприємства.
- 45.Стратегічний аналіз фінансового стану підприємства.
- 46.Аналіз і оцінка запасу (порогу) фінансової стійкості і платоспроможності підприємства.
- 47.Прогнозування прибутку підприємств.
- 48.Порівняльний аналіз показників рентабельності.
- 49.Методологічні основи аналізу інвестиційних проектів.
- 50.Вдосконалення методики рейтингової оцінки діяльності господарюючих суб'єктів.
- 51.Аналіз конкурентоспроможності виробництва і реалізації продукції.
- 52.Аналіз використання виробничої потужності.
- 53.Оперативний аналіз резервів виробництва і реалізації продукції.
- 54.Особливості аналізу продуктивності та інтенсивності праці.
- 55.Аналіз раціональної структури основних засобів.
- 56.Аналіз та оцінка раціональності матеріальних потоків.
- 57.Інформаційні потоки стратегічного та оперативного аналізу витрат підприємства.
- 58.Особливості аналізу ефективності витрат маркетингової діяльності.
- 59.Аналіз непродуктивних витрат.
- 60.Маржинальний аналіз та його характеристика.

3.3. ПРИКЛАДИ ЗАВДАНЬ ПОТОЧНИХ МОДУЛІВ

1. Теоретичне питання:

Сутність і види статистичних методів (10 балів)

2. Наведіть приклад рядів динаміки та алгоритм и розрахунку визначення темпів росту (приросту) показників та середніх величин. (10 балів)

3. Придумайте одну або кілька математичних моделей, назвіть економічні зв'язки між показниками, що відображені кожною моделлю (10 балів)

4. Відновіть пропущені проміжні розрахунки, які дозволили перетворити вхідну кратну модель у вихідну мультиплікативну (10 балів):

$$\Phi В = ВП / ОВФ = ... = ПВ_1 \times ПВ_2 \times \Phi \text{ мо},$$

де $\Phi В$ — фондівдача основних виробничих фондів; $ВП$ — вироблена продукція; $ОВФ$ — середньорічна вартість основних виробничих фондів; $ПВ_1$ — питома вага активної частини $ОВФ$; $ПВ_2$ — питома вага машин і обладнання; $\Phi \text{ мо}$ — фондівдача машин і обладнання.

5. Укажіть, до яких моделей застосовний метод відносних різниць.

Надайте алгоритм визначення впливу факторів у три факторній мультиплікативній моделі $y = a \cdot b \cdot c$, використовуючи спосіб відносних різниць (10 балів):

$\Delta a\% =$	$\Delta y_a =$
$\Delta b\% =$	$\Delta y_b =$
$\Delta c\% =$	$\Delta y_c =$
$\Delta y =$	

6. Для яких взаємозв'язків між результативним і факторними показниками застосовується математична модель $y = x_1 \times x_2$? Наведіть приклади економічної інтерпретації указаної моделі. Які методи моделювання можна використати, щоб перетворити вихідну модель у три -, чотири факторну? (10 балів):

7. Укажіть одну вірну (невірну) відповідь серед їх множини (10 балів)

1. *Сукупність прийомів для дослідження оптимальних результатів у складних багатокрокових процесах, для яких характерна зміна суми витрат при зміні обсягу операцій, називається:*

- 1) факторним групуванням;
- 2) лінійним програмуванням;
- 3) теорією масового обслуговування;
- 4) динамічним програмуванням.

2. *Вирішення екстремальних задач, пов'язане з розрахунком граничних значень (min, max) функції змінних величин, є сутністю:*

- 1) теорії масового обслуговування;
- 2) кореляційного аналізу;
- 3) динамічного програмування;
- 4) лінійного програмування.

3. *Системність дослідження господарської діяльності підприємств розглядається в теорії економічного аналізу як:*

- 1) складова комплексного аналізу;
- 2) одна з характеристик методики економічного аналізу;
- 3) принцип економічного аналізу;
- 4) загальний підхід до послідовності проведення аналітичного дослідження.

4. *Призначенням кореляційного аналізу є:*

- 1) вибір оптимального варіанту розвитку підприємства;
- 2) побудова математичних моделей економічних процесів;
- 3) встановлення і оцінка взаємозв'язку досліджуваного показника та факторів, які впливають на його рівень;
- 4) проведення багатфакторного порівняльного аналізу.

5. *Які групи показників слід використовувати при визначенні рейтингової оцінки діяльності підприємства:*

- 1) показники фінансової діяльності;
- 2) показники виробничої діяльності;
- 3) показники фінансового стану підприємства;
- 4) показники ліквідності та платоспроможності підприємства.

6. *До якого типу детермінованих факторних систем можна віднести залежність між факторами в моделі розрахунку рентабельності виробництва:*

- 1) кратна;
- 2) адитивна;
- 3) змішана;
- 4) мультиплікативна.

7. Методичною основою складання блок-схеми комплексного економічного аналізу є:
- 1) моделі формування економічних факторів-показників;
  - 2) класифікація факторів в економічному аналізі;
  - 3) класифікація показників діяльності підприємства;
  - 4) економічні принципи функціонування підприємства.
8. Послідовність проведення комплексного економічного аналізу обумовлена:
- 1) основною метою діяльності підприємства;
  - 2) завданнями економічного аналізу;
  - 3) підпорядкованістю факторів, які характеризують організаційні, технічні, економічні, соціальні умови функціонування підприємства;
  - 4) пріоритетами економічних потреб користувачів аналітичної інформації.
9. При якому методі аналізу факторів розподіл сукупного впливу між ними проводиться пропорційно частці кожного фактора у загальній сумі приросту факторів:
- 1) способі пропорційного ділення;
  - 2) спосіб часткової (дольової) участі;
  - 3) інтегральний метод;
  - 4) індексний метод.
10. При якому типі залежності між факторами у детермінованій моделі факторний аналіз можна провести за будь-яким способом елімінування:
- 1) адитивна;
  - 2) мультиплікативна;
  - 3) кратна;
  - 4) змішана.

8. Визначте способом абсолютних різниць і логарифмічним способом вплив факторів чисельності робітників і продуктивності праці на обсяг випущеної підприємством продукції. Виконайте перевірку правильності розрахунків балансовим способом і зробіть висновки (30 балів)

Таблиця 4.3 – Вихідні дані

Показники	Ум. позн.	За планом	Фактично	Абсолютне відхилення	% виконання плану	Відхилення в %
Чисельність робітників, чол.	Ч	35	33	-2		
Продуктивність праці, тис. грн.	СВ	1200	1400	200		
Випуск продукції (зарік)	ВП	42000	46200	4200		

Всього за виконання завдань проміжного змістовного модулю студент одержує 100 балів.

3.4. ПРИКЛАДИ ТИПОВИХ ЗАВДАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ЗАЛІК (ПМТК) - 200 БАЛІВ

Тестове завдання 1.

Укажіть одну вірну (невірну) відповідь (20 балів)

1. *Причина, що впливає на певний результат (наслідок), – це:*

1) резерв;	3) фактор;
2) індукція;	4) дедукція.

2. *Запас ресурсів, який свідомо не витрачається і підтримується на певному рівні як засіб, що забезпечує надійність і безперервність роботи у будь-якій системі, - це:*

1) фактор;	3) комплекс;
2) резерв;	4) баланс.

3. *Які бувають види аналізу залежно від часу їх проведення:*

- 1) попередній, оперативний, наступний, перспективний;
- 2) системний, оперативний, порівняльний, перспективний;
- 3) попередній, оперативний, прогнозний;
- 4) оперативний, наступний, прогнозний.

4. *Як називають аналіз, що здійснюється шляхом зіставлення даних кількох споріднених підприємств або орієнтуючись на показники кращих підприємств галузі:*

1) оперативний;	3) порівняльний;
2) прогнозний;	4) системний.

5. *Як інакше називають порівняльний аналіз:*

1) ретроспективний;	3) поточний;
2) перспективний;	4) міжгосподарський.

6. *Який аналіз застосовують для досліджень складних економічних проблем, великих виробничих комплексів, які поєднують з аналізом технічних, соціальних, демографічних і національних проблем, екологічних і політичних умов:*

1) ретроспективний;	3) статистичний;
2) стратегічний;	4) системний.

7. Який аналіз виконують на підприємствах і в його підрозділах безпосередньо в процесі господарської діяльності або відразу після закінчення окремих виробничих чи інших робіт:

1) оперативний;	3) попередній;
2) наступний;	4) прогнозний.

8. Який аналіз передуює виробничим подіям, передбачає їх наслідки, оцінює їхню ефективність:

1) поточний;	3) порівняльний;
2) прогнозний;	4) оперативний.

9. За характером впливу на результати господарської діяльності розрізняють фактори:

- 1) трудові та нетрудові;
- 2) внутрішньогосподарські, галузеві;
- 3) інтенсивні та екстенсивні;
- 4) регіональні, народногосподарські.

10. Розбір, розкладання, розчинення предметів або явищ на складові частини, властивості, ознаки – це:

1) порівняння;	3) моделювання;
2) аналіз;	4) елімінування.

11. Як називається основний метод курсу аналізу, за допомогою якого складне явище – господарська діяльність підприємства уявно розкладається на окремі, більш прості елементи, а потім вивчаються їхні кількісні та якісні сторони, зв'язки:

1) моделювання;	3) аналітичний;
2) елімінування;	4) статистичний.

12. Засіб аналітичного методу, за яким йдуть від загальних показників до деталізованих, послідовно розчленовуючи загальні показники на складові – це:

1) порівняння;	3) розкладання;
2) елімінування;	4) деталізація.

13. Метод, за допомогою якого предмет (явище) характеризується через співвідношення, вимірювання, зіставлення з іншими одноякісними предметами або явищами – це:

1) порівняння;	3) абстрагування;
2) деталізація;	4) абсолютизація.

14. Метод, при якому будуть зменшені предмети або умовні подоби (образи), які замінюють у нашій уяві дійсні предмети або явища – це:

1) елімінування;	3) порівняння;
2) моделювання;	4) деталізація.

15. Моделі можуть бути:

1) дійсні та недейсні;	3) матеріальні (фізичні) та абстрактні;
2) середні, великі, гігантські;	4) дрібні, середні, великі.

16. Метод, що ґрунтується на обмеженості, кінцевості величини матеріальних ресурсів і жорстких взаємозв'язках між окремими елементами сукупності – це:

1) деталізація;	3) порівняння;
2) статистичний;	4) балансовий.

17. Метод, суть якого полягає в тому, що, абстрагуючись від взаємовпливу факторів, послідовно розглядається вплив кожного фактора на результативний показник за незмінності інших факторів – це:

1) порівняння;	3) балансовий;
2) елімінування;	4) моделювання.

18. В якому статистичному методі аналізу таблиці служать накопиченню, опрацюванню і зберігання цифрової інформації:

1) табличний;	3) кореляційний;
2) динамічні ряди;	4) балансовий.

19. Письмове опитування працівників, причетних до якихось проблем або виробництва з метою з'ясування певних питань:

1) елімінування;	3) анкетний метод;
2) запит;	4) листування.

20. Впорядковані повідомлення про кількісний та якісний стан речей чи явищ, сукупність даних і знань про них – це:

1) анкета;	3) аналіз;
2) модель;	4) інформація.

Тестове завдання 2 (60 балів)

За даними активу балансу розрахуйте основні показники, що характеризують стан і структуру коштів підприємства. Визначте темпи росту узагальнюючих показників та середньорічні їх значення. Зробіть висновки

Таблиця 4.4 – Вихідні дані, тис.грн.

Показник	І рік		ІІ рік		ІІІ рік	
	На кінець року	%	На кінець року	%	На кінець року	%
I. Основні засоби та інші необоротні активи	3260		3400		3300	
з них основні засоби						
залишкова вартість	1044		1200		1500	
знос	1956		2200		1800	
II. Оборотні активи	2500		2800		3100	
з них:						
готова продукція	500		520		480	
товари за купівельною вартістю	40		30		40	
грошові засоби, розрахунки та інші активи	1840		2100		2400	
з них грошові засоби	220		150		180	
Разом	5760	100	6200	108	6400	111

Тестове завдання 3 (80 балів)

Застосуйте один із способів елімінування при розв'язанні задачі, вихідні дані якої наведені у табл. 4.5. Вибір способів здійснюєте самостійно, але треба проілюструвати вміння користуватися не менш ніж двома з них. Перевірку правильності розрахунку впливу факторів на результативний виконайте балансовим способом.

Зробіть висновки.

Алгоритм вирішення завдання опишіть за кроками.

Таблиця 4.5. Вихідні дані для аналізу прибутку

Показники	Період		Символ
	базисний	фактичний	
Прибуток від реалізації, тис.грн.	10	???	
Кількість реалізованої продукції, тис.т	100	110	
Середня реалізаційна ціна за 1 т, грн.	9	10,5	
Собівартість 1 т, грн.	8	9	

Тестове завдання 4 (10 балів)

Охарактеризуйте модель і розкрийте економічний зміст формули:

$$N^b = R * T^{\partial} * T^{\psi} * D^{\psi/\psi} .$$

Наведіть числовий приклад.

Тестове завдання 3 (30 балів)

Річна потреба деталей складає 5000 шт., на кожну партію запуску разові витрати становлять 250 грн. (заробітна плата наладчиків, амортизаційні відрахування, витрати електроенергії, псування і втрати деталей). Через те, що партія деталей (1000 шт.) споживається тривалий час, створюється перехідний запас, який дорівнює половині партії деталей (500 шт.). Збереження цих запасів пов'язано з визначеними витратами (заробітна плата комірників, витрати з утримання складських приміщень, втрати запасів і т.п.). Розрахунковим шляхом встановлено, що сума витрат на збереження запасів складає у середньому на рік 10 грн.

Виходячи з наведених даних, встановіть загальну суму витрат при запуску деталей партіями по 1000 шт.

4. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ПЕОМ

1. За даними підприємства, де Ви проходили практику (працювали), визначте показники формування фінансових ресурсів (прибутку чи збитку) за два періоди (роки, квартали чи місяці). Побудуйте модель формування прибутку і виконайте аналіз впливу факторів на формування прибутку.

При відсутності даних використовуйте форми звітності, наведені у додатках, замінивши кінцеву величину прибутку і за вашим вибором будь-яку складову (для збереження балансування) на дві останні цифри Вашого студентського квитка. Зробіть висновки.

Розрахунки проведіть у Ехе1.

2. За даними звітності визначте показники фінансового стану і їх динаміку за два періоди. Зробіть висновки. Розрахунки проведіть в Ехе1.

3. За даними звітності розрахуйте зміни величини впливу трудових ресурсів за два періоди. Складіть факторну модель залежності обсягу виробництва від трудових показників і розрахуйте вплив трудових факторів на результативний двома можливими способами. Використайте дані додатку 1. Зробіть висновки. Розрахунки проведіть в Ехе1.

4. За даними звітності визначте показники стану, руху і ефективності використання основних засобів за два періоди (Додаток «Основні фонди»). Проаналізуйте зміни результативного показника за рахунок складових факторів за вибраним Вами способом елімінування. Зробіть висновки. Розрахунки проведіть в Ехе1.

5. Виконайте аналіз змін динаміки структури собівартості реалізованої продукції в Ехе1 (форма №2). Покажіть одержані результати графічно. Зробіть висновки щодо одержаних результатів.

6. Проаналізуйте динаміку доходів підприємства за 2004 – 2007 роки. Визначте щорічні темпи росту і приросту показника, його середньорічні темпи зростання.

7. Проаналізуйте діяльність санаторно-курортного підприємства за допомогою ПЕОМ. Зробіть висновки (додаток 1)

8. За даними звітності про працю складіть факторну модель і виконайте її аналіз.

9. Проаналізуйте динаміку середньої плати персоналу а також залежність формування фонду оплати праці від чисельності і середньої заробітної плати за два періоди. Зробіть висновки щодо її змін. Визначте середнє значення оплати праці за 3 роки.

10. За даними додатків визначити вартість 1 ліжка-дня готелю та проаналізувати його динаміку. Покажіть зміни графічно.

Складіть факторну модель виручки від реалізації і проаналізуйте вплив факторів будь-яким із способів елімінування.

Виконання індивідуального завдання відповідно за останньою цифрою номера студентського квитка.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

	Бібліографічні описи, Інтернет адреси	Теми, де застосовується
	1. Основна література	
1.	Баканов Н.И., Шеремет А.Д. Теория экономического анализа.- М.: Финансы и статистика, 1997. – 416с.	1-5.
2.	Баканов Н.И., Шеремет А.Д. Теория анализа хозяйственной деятельности. - М.: Финансы и статистика, 1998.	1-5
3.	Мочаліна З.М. Методичні вказівки до практичних і самостійних занять з курсу "Теорія економічного аналізу", – Харків: ХНАМГ, 2004	1-9
4.	Мочаліна З.М. Навчально - методичний посібник до самостійного вивчення дисципліни "Теорія економічного аналізу", – Харків: ХНАМГ, 2004. – 189с.	1-9
5.	Мочаліна З.М. Теорія економічного аналізу. Дидактичні рекомендації до самостійної роботи студентів. Частина 1. – Харків: ХНАМГ, 2007 р.-	1-9
6.	Мочаліна З.М., Теорія економічного аналізу. Дидактичні рекомендації до самостійної роботи студентів. Частина 2. Харків, ХНАМГ, 2007	1-9
7.	Мочаліна З.М., Ачкасов А.В., Плакіда В.Т. Економічний аналіз. Навч. посібник – Харків: ХНАМГ, 2007. – 410с.	1-8
8.	Чумаченко М. та ін. Економічний аналіз. - К.: КНЕУ, 2002. - 586с.	1-3
9.	Мочаліна З.М. Методичні вказівки до виконання контрольних робіт з дисципліни „Теорія економічного аналізу” (для студентів заочної форми навчання” – ХНАМГ: 2007 (в електронному вигляді)	
	2. Додаткові джерела	
1	Бутинець Ф.Ф., Мних Є.В., Олійник О.В. Економічний аналіз: Практикум: – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 416с.	
2	Доля В.Т. Метод складних процентів в економічному аналізі: Навч.-метод. посібник – Харків: ХДАМГ, 1998.	6
3	Доля В.Т. Модели и методы анализа производительности ресурсов предприятия. Уч.-метод. пособие – Харьков: ХДАМГ, 1997	9
	3. Методичне забезпечення	
1	Мочаліна З.М. Методичні вказівки до проведення практичних і семінарських занять з курсу „Теорія економічного аналізу” – Харків: ХНАМГ, 2004	1-9
2	Мочаліна З.М. Методичні вказівки до виконання контрольних робіт з дисципліни „Економічний аналіз” (для студентів заочної форми навчання” – Харків: ХНАМГ, 2004	1-9

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1

Основні показники фінансово-господарської діяльності САНАТОРІЮ

№ п/п	Найменування показників	Од. вимі- ру	2005 р.	2006р.	2007 р.
1.	Основні виробничі показники				
1.1.	Кількість цілорічно розгорнутих ліжок	од.	752	420	420
1.2.	Кількість максимально розгорнутих ліжок	од.	752	420	420
1.3.	Середньоспискова чисельність працюючих	чол.	189	165	169
1.4.	Кількість відпочиваючих	чол	4420	3701	4023
1.4. 1.	у т.ч. : - громадян України	«	3796	3398	3705
1.4. 2.	- громадян країн СНД	«	617	303	318
1.4. 3.	- громадян країн далекого зарубі- жжя	«	7	-	-
1.5.	Кількість проведених ліжко-днів	ліжко- днів	75760	67790	67847
2	Фінансові показники				
2.1	Виторг від реалізації продукції (робіт, послуг)	тис. грн	5091,3	5062,5	6241,5
2.1. 1.	у т.ч.: -ПДВ	тис. грн	550,9	520,4	610
2.1. 2.	- від продажу путівок (проживання, фінансування)	тис. грн	4436,6	4421,8	5431,8
2.1. 3.	-додаткові послуги	тис. грн	103,8	120,3	285,4
2.2.	Результат від іншої реалізації (оренда, % до одержання й ін.)	тис. грн	21,2	255,7	
2.3.	Витрати на виробництво реалізованих послуг	тис. грн	4640,7	4791,8	5241,4
2.3. 1.	у т.ч.: - витрати на оплату праці	тис. грн	926,5	969	1340,1
2.4.	Фінансовий результат	тис. грн			
2.4. 1.	Прибуток			6	35,4
2.4. 2.	Збиток	тис. грн	79,1	-	-
3.					
3.1.	Платежі в бюджет (фактично сплачені)	тис. грн	473,2	593,7	683
3.1. 1.	у т.ч.: - плата за землю	тис. грн		247,3	243,5
3.1. 2.	- податок на прибуток	тис. грн	102,6	-	-
3.1. 3.	-ПДВ	тис. грн	186	193,7	269,4
3.1. 4.	- прибутковий податок	тис. грн	145,1	132,5	152
3.1. 5.	- інші податки	тис. грн	39,5	20,2	18,1
4.	Платежі в пенсійний Фонд (фактично сплачені)	тис. грн	356,4	349,5	439,2
	Виторг від реалізації продукції (робіт, послуг) із ПДВ	тис. грн	5091,3	5062,5	6241,5
	Питома вага платежів у бюджет у виторзі від реалізації	%	7,0	6,9	7,0

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ ПІДПРИЄМСТВА

Стаття	Код рядка	2004	2005	2006	2007
1	2	3	4	5	6
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	5091,30	4351,50	6241,50	5062,50
Податок на додану вартість	015	550,90	474,10	610,00	520,40
Інші вирахування з доходу	030				
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	4540,40	3877,40	5631,50	4542,10
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	040	4244,60	3431,00	5241,40	4250,10
Валовий:	050	295,80	446,40	390,10	292,00
- прибуток (збиток)					
Інші операційні доходи	060	7,80	10,60	285,40	255,70
Адміністративні витрати	070	174,40	133,60	304,40	262,40
Витрати за збут	080	7,00	5,60	10,80	14,20
Інші операційні витрати	090	156,50	130,80	227,30	217,50
Фінансові результати від операційної діяльності:	100	-34,30	187,00	133,00	53,60
- прибуток (збиток)					
Доход від участі в капіталі	110				
Інші фінансові доходи	120	9,70	2,50	10,80	
Інші доходи	130	3,70			
Фінансові витрати	140		17,00	7,00	2,20
Витрати від участі в капіталі	150				
Інші витрати	160	58,20	46,50	101,40	45,40
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:	170	-79,10	126,00	35,40	6,00
- прибуток (збиток)					
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180		37,80	8,80	1,50
Фінансові результати від звичайної діяльності:	190	-79,10	88,20	26,60	4,50
- прибуток (збиток)					
Чистий:	220		88,20	26,60	4,50
- прибуток					
- збиток	225	79,10			
II. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ					
Матеріальні затрати	230	2679,80	2050,70	3064,80	2919,00
Витрати на оплату праці	240	926,60	708,00	1340,10	969,00
Відрахування на соціальні заходи	250	331,90	246,00	488,50	366,20
Амортизація	260	325,00	366,50	251,70	182,50
Інші операційні витрати	270	319,20	329,80	622,70	298,30
Разом	280	4582,50	3701,00	5767,80	4735,00

БАЛАНС

на 1.12 2005 р.

Актив	Код	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. НЕОБОРОТНІ АКТИВИ			
Нематеріальні активи:			
залишкова вартість	010	9,80	6,90
первісна вартість	011	15,10	15,10
накопичена амортизація	012	5,30	8,20
Незавершене будівництво	020	3689,70	3834,10
Основні засоби:			
залишкова вартість	030	8141,70	8308,00
первісна вартість	031	15066,70	15447,50
знос	032	6925,00	7139,50
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040		
інші фінансові інвестиції	045		
Довгострокова дебіторська заборгованість	050		
Відстрочені податкові активи	060		
Інші необоротні активи	070		
Усього за розділом I	080	11841,20	12149,00
II. ОБОРОТНІ АКТИВИ			
Запаси:			
виробничі запаси	100	130,30	129,90
тварини на вирощуванні та відгодівлі	110		
незавершене виробництво	120		
готова продукція	130		
товари	140		
Векселі одержані	150		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160	90,60	39,30
первісна вартість	161		
резерв сумнівних боргів	162		
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	170	149,10	232,60
за виданими авансами	180	5,00	9,70
з нарахованих доходів	190		
із внутрішніх розрахунків	200		
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	28,00	44,60
Поточні фінансові інвестиції	220		
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
у національній валюті	230	44,80	3,70
в іноземній валюті	240		
Інші оборотні активи	250	63,60	73,30
Усього за розділом II	260	511,40	533,10
III. Витрати майбутніх періодів	270		111,50
БАЛАНС	280	12352,60	12793,60

Пасив	Код	На початок звітної періоду	На кінець звітно- го періоду
1	2	3	4
I. ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	300	7185,20	7203,60
Пайовий капітал	310		
Додатковий вкладений капітал	320		
Інший додатковий капітал	330	4267,30	4267,30
Резервний капітал	340	4,50	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	220,50	141,40
Неоплачений капітал	360		
Вилучений капітал	370		
Усього за розділом I	380	11677,50	11612,30
II. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНИХ ВИТРАТ І ПЛАТЕЖІВ			
Забезпечення виплат персоналу	400		
Інші забезпечення	410		
	415		
	416		
Цільове фінансування	420		80,00
Усього за розділом II	430	0,00	80,00
III. ДОВГОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Довгострокові кредити банків	440		
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450		
Відстрочені податкові зобов'язання	460	41,30	34,00
Інші довгострокові зобов'язання	470		
Усього за розділом III	480	41,30	34,00
IV. ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Короткострокові кредити банків	500		
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510		
Векселі видані	520		
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	280,30	743,20
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з одержаних авансів	540		
з бюджетом	550		
з позабюджетних платежів	560		
зі страхування	570	6,40	11,20
з оплати праці	580	23,60	37,20
з учасниками	590	0,40	3,40
із внутрішніх розрахунків	600	320,90	264,90
Інші поточні зобов'язання	610	2,20	2,60
Усього за розділом IV	620	633,80	1062,50
V. Доходи майбутніх періодів	630		4,80
БАЛАНС	640	12352,60	12793,60

БАЛАНС
на _1.12___ 2006_ р.

Актив	Код	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. НЕОБОРОТНІ АКТИВИ			
Нематеріальні активи:			
залишкова вартість	010	6,90	5,80
первісна вартість	011	15,10	15,10
накопичена амортизація	012	8,20	9,30
Незавершене будівництво	020	3834,10	3689,70
Основні засоби:			
залишкова вартість	030	8308,00	8651,70
первісна вартість	031	15447,50	15846,80
знос	032	7139,50	7195,10
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040		
інші фінансові інвестиції	045		
Довгострокова дебіторська заборгованість	050		
Відстрочені податкові активи	060		
Інші необоротні активи	070		
Усього за розділом I	080	12149,00	12347,20
II. ОБОРОТНІ АКТИВИ			
Запаси:			
виробничі запаси	100	129,90	95,30
тварини на вирощуванні та відгодівлі	110		
незавершене виробництво	120		
готова продукція	130		
товари	140		
Векселі одержані	150		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160	39,30	
первісна вартість	161		
резерв сумнівних боргів	162		
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	170	232,60	247,10
за виданими авансами	180	9,70	1,90
з нарахованих доходів	190		
із внутрішніх розрахунків	200		
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	44,60	261,90
Поточні фінансові інвестиції	220		
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
у національній валюті	230	3,70	22,90
в іноземній валюті	240		
Інші оборотні активи	250	73,30	71,50
Усього за розділом II	260	533,10	700,60
III. Витрати майбутніх періодів	270	111,50	170,10
БАЛАНС	280	12793,60	13217,90

Пасив	Код	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	300	7203,60	7203,60
Пайовий капітал	310		
Додатковий вкладений капітал	320		100,00
Інший додатковий капітал	330	4267,30	4267,30
Резервний капітал	340		0,20
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	141,40	145,30
Неоплачений капітал	360		
Вилучений капітал	370		
Усього за розділом I	380	11612,30	11716,40
II. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНИХ ВИТРАТ І ПЛА- ТЕЖІВ			
Забезпечення виплат персоналу	400		
Інші забезпечення	410		
	415		
	416		
Цільове фінансування	420	80,00	45,30
Усього за розділом II	430	80,00	45,30
III. ДОВГОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Довгострокові кредити банків	440		
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450		
Відстрочені податкові зобов'язання	460	34,00	35,50
Інші довгострокові зобов'язання	470		
Усього за розділом III	480	34,00	35,50
IV. ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Короткострокові кредити банків	500		85,00
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510		
Векселі видані	520		
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	743,20	944,70
Поточні зобов'язання за розрахунками: з одержаних авансів	540		200,00
з бюджетом	550		
з позабюджетних платежів	560		
зі страхування	570	11,20	12,60
з оплати праці	580	37,20	44,20
з учасниками	590	3,40	30,80
із внутрішніх розрахунків	600	264,90	96,00
Інші поточні зобов'язання	610	2,60	0,40
Усього за розділом IV	620	1062,50	1413,70
V. Доходи майбутніх періодів	630	4,80	7,00
БАЛАНС	640	12793,60	13217,90

БАЛАНС
на _1.12_ 2007_ р.

Актив	Код	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. НЕОБОРОТНІ АКТИВИ			
Нематеріальні активи:			
залишкова вартість	010	5,80	4,90
первісна вартість	011	15,10	15,10
накопичена амортизація	012	9,30	10,20
Незавершене будівництво	020	3689,70	3689,70
Основні засоби:			
залишкова вартість	030	8651,70	8598,10
первісна вартість	031	15846,80	15976,80
знос	032	7195,10	7378,70
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040		
інші фінансові інвестиції	045		
Довгострокова дебіторська заборгованість	050		
Відстрочені податкові активи	060		
Інші необоротні активи	070		
Усього за розділом I	080	12347,20	12292,70
II. ОБОРОТНІ АКТИВИ			
Запаси:			
виробничі запаси	100	95,30	71,40
тварини на вирощуванні та відгодівлі	110		
незавершене виробництво	120		
готова продукція	130		
товари	140		
Векселі одержані	150		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160		436,50
первісна вартість	161		
резерв сумнівних боргів	162		
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	170	247,10	266,40
за виданими авансами	180	1,90	
з нарахованих доходів	190		
із внутрішніх розрахунків	200		
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	261,90	170,40
Поточні фінансові інвестиції	220		15,50
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
у національній валюті	230	22,90	2,80
в іноземній валюті	240		
Інші оборотні активи	250	71,50	17,70
Усього за розділом II	260	700,60	980,70
III. Витрати майбутніх періодів	270	170,10	
БАЛАНС	280	13217,90	13273,40

Пасив	Код	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	300	7203,60	7303,60
Пайовий капітал	310		
Додатковий вкладений капітал	320	100,00	
Інший додатковий капітал	330	4267,30	4268,90
Резервний капітал	340	0,20	1,50
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	145,30	167,10
Неоплачений капітал	360		
Вилучений капітал	370		
Усього за розділом I	380	11716,40	11741,10
II. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНИХ ВИТРАТ І ПЛА- ТЕЖІВ			
Забезпечення виплат персоналу	400		
Інші забезпечення	410		
	415		
	416		
Цільове фінансування	420	45,30	45,30
Усього за розділом II	430	45,30	45,30
III. ДОВГОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Довгострокові кредити банків	440		
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450		
Відстрочені податкові зобов'язання	460	35,50	44,30
Інші довгострокові зобов'язання	470		
Усього за розділом III	480	35,50	44,30
IV. ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Короткострокові кредити банків	500	85,00	110,00
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510		
Векселі видані	520		
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	944,70	883,10
Поточні зобов'язання за розрахунками: з одержаних авансів	540	200,00	
з бюджетом	550		
з позабюджетних платежів	560		
зі страхування	570	12,60	20,20
з оплати праці	580	44,20	67,20
з учасниками	590	30,80	69,80
із внутрішніх розрахунків	600	96,00	288,10
Інші поточні зобов'язання	610	0,40	2,00
Усього за розділом IV	620	1413,70	1440,40
V. Доходи майбутніх періодів	630	7,00	2,30
БАЛАНС	640	13217,90	13273,40

II. Основні засоби. Звіт за 2005 рік (Фрагмент з Приміток до фінансової звітності)

Групи основних засобів	Код рядка	Залишок на початок року		надійшло за рік	Переоцінка (дооцінкау-цінка)		Вибуло за рік		Нарахована амортизації за рік	Втрати від зменшен-ня ко-рис-ності	Інші зміни за рік		Залишок на кі-нець року		у тому числі			
		первісна (переоціне-на) вартість	знос		первісної вартості	зносу	первісна вартість	знос			первісної вартості	зносу	первісна вартість	знос	одержані за фінан-совою орендою		передані в опера-тивну аренду	
															первісна вартість	знос	первісна вартість	знос
Земельні ділянки	100																	
Капітальні витрати на поліпшення земель	110																	
Будинки,споруди та передавальні пристрої	120	13104,7	5969,8	315,0					79,9			15,2	13419,7	6064,9				
Машини та обладнан-ня	130	977,3	506,7	19,3				20,5	20,5	15,9		-686,6	-350,6	289,5	151,5			
Транспортні засоби	140	37,9	9,8						5,0				37,9	14,8				
Інмтрументи, прила-ди, інвентар(меблі)	150	686,6	308,7	73,4				51,5	51,5	177,9		686,6	350,6	1395,1	785,7			
Робоча і продуктивна худоба	160																	
Багаторічні насажден-ня	170																	
Інші основні засоби	180																	
Бібліотечні фонди	190	10,5	5,2	1,3					0,7				11,8	5,9				
Малоціні необоротні матеріальні активи	200	249,7	124,8	84,7				40,9	20,5	12,4			293,5	116,7				
Тимчасові (нетитульні) споруди	210																	
Природні ресурси	220																	
Інвентарна тара	230																	
Предмети прокату	240																	
Інші необоротні ма-теріальні активи	250																	
Разом	260	15066,7	6925,0	493,7	0,0	0,0	112,9	92,5	291,8	0,0	0,0	15,2	15447,5	7139,5	0,0	0,0	0,0	0,0

II. Основні засоби. Звіт за 2006 рік

Групи основних засобів	Код рядка	Залишок на початок року		надійшло за рік	Переоцінка (дооцінка +,уцінка -)		Вибуло за рік		Нарахо-вано аморти-зації за рік	Втрати від зменшення кори- сності	Інші змі- ни за рік		Залишок на кі- нець року		у тому числі			
		первісна вартість	знос		первісної вартості	зносу	первісна вартість	знос			первісної вартості	зносу	первісна вартість	знос	одержані за фінан-совою орендою		передані в опера- тивну аренду	
															первісна вартість	знос	первісна вартість	знос
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Земельні ділянки	100																	
Капітальні витрати на поліпшення земель	110																	
Будинки,споруди та пере- давальні пристрої	120	13419,6	6064,9	447,5					88,5				13867,1	6153,4				
Машини та обладнання	130	289,5	151,5	3,6					10,7				293,1	162,2				
Транспортні засоби	140	37,9	14,8						2,8				37,9	17,6				
Інмтрументи, прилади, інвентар(меблі)	150	1395,1	785,7	60,3			113,6	113,6	75,5				1341,8	747,6				
Робоча і продуктивна ху- доба	160																	
Багаторічні насадження	170																	
Інші основні засоби	180																	
Бібліотечні фонди	190	11,8	5,9										11,8	5,9				
Малоціні необоротні ма- теріальні активи	200	293,6	116,7	28,0			26,5	13,3	5,0				295,1	108,4				
Тимчасові (нетитульні) споруди	210																	
Природні ресурси	220																	
Інвентарна тара	230																	
Предмети прокату	240																	
Інші необоротні ма- теріальні активи	250																	
Разом	260	15447,5	7139,5	539,4	0,0	0,0	140,1	126,9	182,5	0,0	0,0	0,0	15846,8	7195,1	0,0	0,0	0,0	0,0

II. Основні засоби – Звіт за 2007 рік

Групи основних засобів	Код рядка	Залишок на початок року		надійшло за рік	Переоцінка (дооцінка, уцінка)		Вибуло за рік		Нараховано амортизації за рік	Втрати від зменшення ко-рис-ності	Інші зміни за рік		Залишок на кінець року		у тому числі			
		первісна вартість	знос		первісної вартості	зносу	первісна вартість	знос			первісної вартості	зносу	первісна вартість	знос	одержані за фінансовою орендою		передані в оперативну аренду	
															первісна вартість	знос	первісна вартість	знос
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Земельні ділянки	100																	
Капітальні витрати на поліпшення земель	110																	
Будинки,споруди та передавальні пристрої	120	13867,1	6153,4						110,1				13867,1	6263,5				
Машини та обладнання	130	293,1	162,2	53,8			7,0	7,0	16,4				339,9	171,6				
Транспортні засоби	140	37,9	17,6						3,8				37,9	21,4				
Інструменти, прилади, інвентар(меблі)	150	1341,8	747,6	111,5			21,3	21,3	67,9				1432,0	794,2				
Робоча і продуктивна худоба	160																	
Багаторічні насадження	170																	
Інші основні засоби	180																	
Бібліотечні фонди	190	11,8	5,9										11,8	5,9				
Малоцінні необоротні матеріальні активи	200	295,1	108,4	31,9			38,9	38,9	52,6				288,1	122,1				
Тимчасові (нетитульні) споруди	210																	
Природні ресурси	220																	
Інвентарна тара	230																	
Предмети прокату	240																	
Інші необоротні матеріальні активи	250																	
Разом	260	15846,8	7195,1	197,2	0,0	0,0	67,2	67,2	250,8	0,0	0,0	0,0	15976,8	7378,7	0,0	0,0	0,0	0,0

Звіт про використання робочого часу за січень – грудень 2007 року

Розділ I. Використання робочого часу

Назва показників	Код рядка	За період з початку року	
		людино-години	працівники, осіб
А	Б	1	2
Фонд робочого часу, всього (рядки 3020+3040)	3010	338061	X
Відпрацьовано, всього **	3020	300989	X
з них надурочно	3030	716	X
Невідпрацьована, всього (сума рядків з 3050 по 3160, за винятком у тому числі:	3040	37072	
щорічні відпустки (основні та додаткові)	3050	21073	102
тимчасова непрацездатність	3060	4522	23
навчальні відпустки та інші неявки, передбачені законодавством	3070	1795	X
неявки у зв'язку з тимчасовим переведенням для роботи на іншому підприємстві	3080		X
неявки з дозволу адміністрації	3090	5643	X
відпустки за ініціативою адміністрації	3100		
з них тривалістю понад 3 місяці підряд	3110		
неявки у зв'язку з переведенням на скорочений робочий день, тиждень	3120	4039	25
простої	3130		X
масові невиходи на роботу (страйки)	3140		X
прогули	3150		X
неявки у зв'язку з міжсезонням ***	3160		X
Довідково: середньо облікова чисельність штатних працівників облікового складу	3170	X	169
гог. персонала норма часов	3180		

* Тільки для підприємств державного сектору.

** Із форми №1-ПВ (термінова) місячна, рядок 1060, гр.2 за відповідний період. *** Заповнюють сільськогосподарські підприємства на працівників, зайнятих в основній діяльності.

Розділ II. Рух робочої сили

Назва показників	Код рядка	За період з початку року	
		Всього, осіб	з НИХ ЖІНКИ
А	Б	1	2
Прийнято працівників	5010	130	96
Вибуло працівників, усього	5020	141	99
з них: з причин скорочення штатів	5030		X
за власним бажанням, звільнено за прогул та інші порушення трудової дисципліни, невідповідність займаній посаді	5040	39	X
Облікова чисельність штатних працівників на кінець звітного періоду	5050	129	X
з них: працювали в умовах вимушеної неповної зайнятості	5060	25	
Кількість вакансій на кінець звітного періоду	5061	-	X
Станом на 31 грудня звітного року			
Із рядка 5050 - осіб: постійних працівників	5070	129	X
іноземних громадян	5080	-	X

Розділ III. Інформація про укладення колективних договорів станом на 1.01. 2008 р.

Назва показників	Код рядка	Всього	З них виконано
А	Б	1	2
Кількість укладених колективних договорів, одиниць	6010	1	X
з них зареєстрованих	6020	1	X
Чисельність працівників, які охоплені колективними договорами, осіб	6030	129	X
Сума витрачених коштів на запровадження не передбачених законодавством пільг та виплат працівникам і членам їхніх сімей, тис. три. (з одним десятковим знаком)	6040		X
Розмір установленої мінімальної місячної тарифної ставки (окладу), грн. (з двома десятковими знаками): у галузевій угоді	6050	332	X
у колективному договорі	6060	332	X
Кількість зобов'язань у колективному договорі, що підлягали виконанню на момент складання звіту, з питань: зайнятості	6070	6	6
оплати праці	6080	10	10
охорони праці	6090	23	23

Звіт про використання робочого часу

за січень – грудень 2006 року

(заповнюється за I квартал, I півріччя, 9 місяців, рік)

Розділ I. Використання робочого часу

Назва показників	Код рядка	За період з початку року	
		людино-години	працівники, осіб
А	Б	1	2
Фонд робочого часу, всього (рядки 3020+3040)	3010	330936	X
Відпрацьовано, всього **	3020	271038	X
з них надурочно	3030		X
Невідпрацьована, всього (сума рядків з 3050 по 3160, за винятком у тому числі:	3040	59898	
щорічні відпустки (основні та додаткові)	3050	27455	127
тимчасова непрацездатність	3060	7848	49
навчальні відпустки та інші неявки, передбачені законодавством	3070	1883	X
неявки у зв'язку з тимчасовим переведенням для роботи на іншому підприємстві	3080		X
неявки з дозволу адміністрації	3090	16661	X
відпустки за ініціативою адміністрації	3100		
з них тривалістю понад 3 місяці підряд	3110		
неявки у зв'язку з переведенням на скорочений робочий день, тиждень	3120	6051	48
простої	3130		X
масові невиходи на роботу (страйки)	3140		X
прогули	3150		X
неявки у зв'язку з міжсезонням ***	3160		X
Довідково: середньо облікова чисельність штатних працівників облікового складу	3170	X	165
*с учетом мед., педагог. персонала норма часов	3180		

* Тільки для підприємств державного сектору.

** Із форми №1-ПВ (термінова) місячна, рядок 1060, гр.2 за відповідний період. *** Заповнюють сільськогосподарські підприємства на працівників, зайнятих в основній діяльності.

Розділ II. Рух робочої сили

Назва показників	Код рядка	За період з початку року	
		Всього, осіб	з них ЖІНКИ
Прийнято працівників	5010	92	73
Вибуло працівників, усього	5020	94	75
з них: з причин скорочення штатів	5030		X
за власним бажанням, звільнено за прогул та інші порушення трудової дисципліни, невідповідність займаній посаді	5040	16	X
Облікова чисельність штатних працівників на кінець звітного періоду	5050	140	X
з них: працювали в умовах вимушеної неповної зайнятості	5060	48	
Кількість вакансій на кінець звітного періоду	5061	-	X
Станом на 31 грудня звітного року			
Із рядка 5050 - осіб: постійних працівників	5070	140	X
іноземних громадян	5080	-	X
	5090		
	5100		

Розділ III. Інформація про укладення колективних договорів
станом на 1 січня 2007 року
(1 квітня, 31 грудня)

Назва показників	Код рядка	Всього	З них вико- нано
А	Б	1	2
Кількість укладених колективних договорів, одиниць	6010	1	X
з них зареєстрованих	6020	1	X
Чисельність працівників, які охоплені колективними до- говорами, осіб	6030	140	X
Сума витрачених коштів на запровадження не передбаче- них законодавством пільг та виплат працівникам і членам їхніх сімей, тис. три. (з одним десятковим знаком)	6040		X
Розмір установленої мінімальної місячної тарифної став- ки (окладу), грн. (з двома десятковими знаками): у галузе- вій угоді	6050	237	X
у колективному договорі	6060	237	X
Кількість зобов'язань у колективному договорі, що під- лягали виконанню на момент складання звіту, з питань: зайнятості	6070	4	4
оплати праці	6080	10	10
охорони праці	6090	23	23
	6100		

Звіт про використання робочого часу
за січень – грудень 2006 року
Розділ I. Використання робочого часу

Назва показників	Код рядка	За період з початку року	
		людино-години	працівники, осіб
А	Б	1	2
Фонд робочого часу, всього (рядки 3020+3040)	3010	375678	X
Відпрацьовано, всього **	3020	333310	X
з них надурочно	3030	998	X
Невідпрацьована, всього (сума рядків з 3050 по 3160, за винятком у тому числі:	3040	42368	
щорічні відпустки (основні та додаткові)	3050	20709	106
тимчасова непрацездатність	3060	11426	57
навчальні відпустки та інші неявки, передбачені законодавством	3070	3045	X
неявки у зв'язку з тимчасовим переведенням для роботи на іншому підприємстві	3080		X
неявки з дозволу адміністрації	3090	5153	X
відпустки за ініціативою адміністрації	3100		
з них тривалістю понад 3 місяці підряд	3110		
неявки у зв'язку з переведенням на скорочений робочий день, тиждень	3120	2035	37
простої	3130		X
масові невиходи на роботу (страйки)	3140		X
прогули	3150		X
неявки у зв'язку з міжсезонням ***	3160		X
Довідково: середньо облікова чисельність штатних працівників облікового складу	3170	X	189
*с учетом мед., педагог. персонала норма часов	3180		

* Тільки для підприємств державного сектору.

** Із форми №1-ПВ (термінова) місячна, рядок 1060, гр.2 за відповідний період. *** Заповнюють сільськогосподарські підприємства на працівників, зайнятих в основній діяльності.

Розділ II. Рух робочої сили

Назва показників	Код рядка	За період з початку року	
		Всього, осіб	з НИХ ЖІНКИ
Прийнято працівників	5010	143	106
Вибуло працівників, усього	5020	145	104
з них: з причин скорочення штатів	5030	9	7
за власним бажанням, звільнено за прогул та інші порушення трудової дисципліни, невідповідність займаний посаді	5040		X
Облікова чисельність штатних працівників на кінець звітного періоду	5050	142	X
з них: працювали в умовах вимушеної неповної зайнятості	5060		
Кількість вакансій на кінець звітного періоду	5061	-	X
Станом на 31 грудня звітного року			
Із рядка 5050 - осіб: постійних працівників	5070	142	X
іноземних громадян	5080	-	X
	5090		
	5100		

6 Розділ III. Інформація про укладення колективних договорів станом на 1 січня 2006 року

(1 квітня, 31 грудня)

Назва показників	Код рядка	Всього	З них виконано
А	Б	1	2
Кількість укладених колективних договорів, одиниць	6010	1	X
з них зареєстрованих	6020	1	X
Чисельність працівників, які охоплені колективними договорами, осіб	6030	142	X
Сума витрачених коштів на запровадження не передбачених законодавством пільг та виплат працівникам і членам їхніх сімей, тис. три. (з одним десятковим знаком)	6040		X
Розмір установлені мінімальної місячної тарифної ставки (окладу), грн. (з двома десятковими знаками): у галузевій угоді	6050	185/205	X
у колективному договорі	6060	185/205	X
Кількість зобов'язань у колективному договорі, що підлягали виконанню на момент складання звіту, з питань: зайнятості	6070	4	4
оплати праці	6080	10	10
охорони праці	6090	23	23
	6100		

Звіт з праці 2007_року
Розділ І. Склад фонду оплати праці та інші виплати

Назва показників	Код рядка	За період з початку
1. Фонд оплати праці штатних працівників, всього (ряд. 4020+4030+4080)	4010	1289,8
у тому числі: Фонд основної заробітної плати	4020	800,2
Фонд додаткової заробітної плати, всього	4030	444,1
з нього: - надбавки та доплати до тарифних ставок та посадових окладів	4040	313,4
- премії та винагороди, що носять систематичний характер (щомісячні, щоквартальні)	4050	
- виплати в порядку компенсації втрати заробітної плати згідно чинного законодавства: у зв'язку з порушенням термінів її виплати	4060	
внаслідок зростання споживчих цін	4070	
Заохочувальні та компенсаційні виплати, всього	4080	45,5
з них: - матеріальна допомога	4090	32,5
- соціальні пільги, що носять Індивідуальний характер	4100	
2. Оплата за невідпрацьований час (із ряд. 4030, 4080)	4110	114,6
3. Натуральна оплата праці, нарахована продукцією, що дозволена до виплати працівникам (із ряд. 4010)	4120	
Виплати, що не входять до фонду оплати праці:		
4. Доходи, дивіденди, проценти згідно акцій, внесків та договорів оренди земельних ділянок та майна, що нараховані до сплати (у грошовій та натуральній формі): - штатним працівникам облікового складу	4130	
- особам, які не перебувають в обліковому складі	4140	
Продаж продукції в рахунок заробітної плати:		
5. Продано продукції та надано послуг штатним працівникам в рахунок заробітної плати	4150	
	4160	
	4170	

*Тільки для підприємств державного сектору.

** одним десятковим знаком.

Розділ II. Кількість та фонд оплати праці окремих категорій працівників (за період з початку року)

Назва показників	Код рядка	Середньо-облікова чисельн. осіб	Фонд оплати праці, тис грн "	Відпрацьовано людинодин
А	Б	1	2	3
Із загальної кількості штатних працівників облікового складу				
- жінки	7010	114	873,2	203034
- працівники оплата яких фінансується за рахунок коштів Державного та місцевого бюджетів	7020	-		X
Працівники, які не перебувають на обліковому складі				
- сумісники	7030	12	49,2	X
- працюючі за договорами цивільно-правового характеру	7040	1	1,1	
	7050			

Розділ III. Розподіл працівників за величиною заробітної
плати

за грудень 2007 року.

(заповнюється за останній місяць кварталу - березень червень вересень грудень)

Назва показників	Код рядка	Фактично, осіб
А	Б	1
Чисельність штатних працівників на кінець місяця всього 1) (сума р 8020-8150)	8010	129
у т ч нараховано заробітної плати у звітному місяці ¹ у розмірі однієї мінімальної заробітної плати до 150 грн	8020	
від 150,01 до 290	8030	
від 290,01 до 310	8040	10
від 310,01 до 332	8050	18
від 332,01 до 400	8060	25
від 400,01 до 453	8070	23
від 453,01 до 500	8080	12
від 500,01 до 600	8090	16
від 600,01 до 750	8100	14
від 750, 01 до 900	8110	7
від 900,01 до 1000	8120	4
від 1000,01 до 1350	8130	
від 1350,01 до 2000	8140	
від 2000 и выше	8150	
Довідково: чисельність штатних працівників, які повністю відпра- цювали місяць	8160	72
Із них працівники, у яких нарахована заробітна плата була в межах мі- німальної заробітної плати, встановленої законодавством	8170	18
Довідкова. Облікова кількість працівників на кінець місяця, яким вста- новлено тарифну ставку (оклад, посадовий оклад) нижчий від прожит- кового мінімуму, встановленого законодавством для працездатної особи	8180	93
	8190	

¹¹ Включаються дані про чисельність працівників які відпрацювали 50% і більше табельного фонду робочого часу, встановленого на цей місяць, або перебували в оплачуваних відпустках, відрядженнях та були відсутні з інш причин зі збереженням середнього заробітку Не враховуються ті, які прийняті на роботу з неповним робочим днем

Звіт з праці 2007_року

Розділ I. Склад фонду оплати праці та інші виплати

Назва показників	Код рядка	За період з початку року,
А	Б	І
1. Фонд оплати праці штатних працівників, всього (ряд. 4020+4030+4080)	4010	926,8
у тому числі: Фонд основної заробітної плати	4020	476,9
Фонд додаткової заробітної плати, всього	4030	433,7
з нього: - надбавки та доплати до тарифних ставок та посадових окладів	4040	354,8
- премії та винагороди, що мають систематичний характер (щомісячні, щоквартальні)	4050	
- виплати в порядку компенсації втрати заробітної плати згідно чинного законодавства: у зв'язку з порушенням термінів її виплати	4060	
внаслідок зростання споживчих цін	4070	
Заохочувальні та компенсаційні виплати, всього	4080	16,2
з них: - матеріальна допомога	4090	11,0
- соціальні пільги, що мають Індивідуальний характер	4100	
2. Оплата за невідпрацьований час (із ряд. 4030, 4080)	4110	78,9
3. Натуральна оплата праці, нарахована продукцією, що дозволено до виплати працівникам (із ряд. 4010)	4120	
Виплати, що не входять до фонду оплати праці:		
4. Доходи, дивіденди, проценти згідно акцій, внесків та договорів оренди земельних ділянок та майна, що нараховані до сплати (у грошовій та натуральній формі): - штатним працівникам облікового складу	4130	
- особам, які не перебувають в обліковому складі	4140	
Продаж продукції в рахунок заробітної плати:		
5. Продано продукції та надано послуг штатним працівникам в рахунок заробітної плати	4150	
	4160	
	4170	

*Тільки для підприємств державного сектору.

** одним десятковим знаком.

Розділ II. Кількість та фонд оплати праці окремих категорій працівників (за період з початку року)

Назва показників	Код рядка	Середньо-облікова чисельн.. осіб	Фонд оплати праці, тис грн "	Відпрацьовано людиногодин
А	Б	І	2	3
Із загальної кількості штатних працівників облікового складу				
- жінки	7010	89	594,2	178234
- працівники оплата яких фінансується за рахунок коштів Державного та місцевого бюджетів	7020	-		X
Працівники, які не перебувають в обліковому складі				
- сумісники	7030	13	39,8	X
- працюючі за договорами цивільно-правового характеру	7040	1	2,4	
	7050			

Розділ III. Розподіл працівників за розмірами заробітної
плати

за грудень 2004 года.

(заповнюється за останній місяць кварталу - березень червень вересень грудень)

Назва показників	Код рядка	Фактично, осіб
А	Б	1
Чисельність штатних працівників на кінець місяця всього 1) (сума р 8020-8150)	8010	139
у т ч нараховано заробітної плати у звітному місяці ¹ у розмірі однієї мінімальної заробітної плати до 150 грн	8020	
від 150,01 до 290	8030	9
від 290,01 до 310	8040	25
від 310,01 до 332	8050	19
від 332,01 до 400	8060	22
від 400,01 до 453	8070	21
від 453,01 до 500	8080	4
від 500,01 до 600	8090	7
від 600,01 до 750	8100	12
від 750, 01 до 900	8110	9
від 900,01 до 1000	8120	9
від 1000,01 до 1350	8130	2
від 1350,01 до 2000	8140	
від 2000 и выше	8150	
Довідково: чисельність штатних працівників, які повністю відпра- цювали місяць	8160	78
Із них працівники, у яких нарахована заробітна плата була в межах мі- німальної заробітної плати, встановленої законодавством	8170	
Довідкова. Облікова кількість працівників на кінець місяця, яким вста- новлено тарифну ставку (оклад, посадовий оклад) нижчий від прожит- кового мінімуму, встановленого законодавством для працездатної особи	8180	
	8190	

¹¹ Включаються дані про чисельність працівників які відпрацювали 50% і більше табельного фонду робочого часу, встановленого на цей місяць, або перебували в оплачуваних відпустках, відрядженнях та були відсутні з інш причин зі збереженням середнього заробітку Не враховуються ті, які прийняті на роботу з неповним робочим днем

Звіт з праці 2007_року

Розділ I. Склад фонду оплати праці та інші виплати

Назва показників	Код рядка	За період з початку року,
А	Б	1
1. Фонд оплати праці штатних працівників, всього (ряд.	4010	888,1
у тому числі:		
Фонд основної	4020	465,0
Фонд додаткової заробітної плати, всього	4030	416,3
з нього: - надбавки та доплати до тарифних ставок та посадових окладів	4040	325,9
- премії та винагороди, що носять систематичний характер (щомісячні, щоквартальні)	4050	33,9
- виплати в порядку компенсації втрати заробітної плати згідно чинного законодавства: у зв'язку з порушенням термінів її виплати	4060	
внаслідок зростання споживчих цін	4070	
Заохочувальні та компенсаційні виплати, всього	4080	6,8
з них: - матеріа-	4090	6,8
- соціальні пільги, що носять Індивідуальний харак-	4100	
2. Оплата за невідпрацьований час (із ряд. 4030, 4080)	4110	56,5
3. Натуральна оплата праці, нарахована продукцією, що дозволена до виплати працівникам (із ряд. 4010)	4120	
Виплати, що не входять до фонду оплати праці:		
4. Доходи, дивіденди, проценти згідно акцій, внесків та договорів оренди земельних ділянок та майна, що нараховані до сплати (у грошовій та натуральній формі): - штатним працівникам облікового складу	4130	
- особам, які не перебувають в обліковому складі	4140	
Продаж продукції в рахунок заробітної плати:		
5. Продано продукції та надано послуг штатним працівникам в рахунок заробітної плати	4150	
	4160	
	4170	

*Тільки для підприємств державного сектору.

** одним десятковим знаком.

Розділ II. Кількість та фонд оплати праці окремих категорій працівників (за період з початку року)

Назва показників	Код рядка	Середньо-облікова чисельн.. осіб	Фонд оплати праці, тис грн "	Відпрацьовано людиноголин
А	Б	1	2	3
Із загальної кількості штатних працівників облікового складу				
- жінки	7010	127	598,9	223972
- працівники оплата яких фінансується за рахунок коштів Державного та місцевого бюджетів	7020	-		X
Працівники, які не перебувають на обліковому складі				
- сумісники	7030	2,9	35,2	X
- працюючі за договорами цивільно-правового характеру	7040	6	3,2	
	7050			

Розділ III. Розподіл працівників за розмірами заробітної плати

за грудень 2003 года.

(заповнюється за останній місяць кварталу - березень червень вересень грудень)

Назва показників	Код рядка	Фактично, осіб
А	Б	1
Чисельність штатних працівників на кінець місяця всього 1) (сума р 8020-8150)	8010	142
у т ч нараховано заробітної плати у звітному місяці ¹ у розмірі однієї мінімальної заробітної плати до 150 грн	8020	
від 150,01 до 290	8030	31
від 290,01 до 310	8040	12
від 310,01 до 332	8050	28
від 332,01 до 400	8060	12
від 400,01 до 453	8070	23
від 453,01 до 500	8080	4
від 500,01 до 600	8090	5
від 600,01 до 750	8100	5
від 750, 01 до 900	8110	3
від 900,01 до 1000	8120	15
від 1000,01 до 1350	8130	4
від 1350,01 до 2000	8140	
від 2000 и выше	8150	
Довідково: чисельність штатних працівників, які повністю відпрацювали місяць	8160	82
Із них працівники, у яких нарахована заробітна плата була в межах мінімальної заробітної плати, встановленої законодавством	8170	
Довідкова. Облікова кількість працівників на кінець місяця, яким встановлено тарифну ставку (оклад, посадовий оклад) нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законодавством для працездатної особи	8180	
	8190	

¹¹ Включаються дані про чисельність працівників які відпрацювали 50% і більше табельного фонду робочого часу, встановленого на цей місяць, або перебували в оплачуваних відпустках, відрядженнях та були відсутні з інш причин зі збереженням середнього заробітку Не враховуються ті, які прийняті на роботу з неповним робочим днем

Виконавець _____

Керівник _____

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Мочаліна З. М., «Теорія економічного аналізу». Модульний варіант:
навч. посіб.

Укладач: Мочаліна Зоя Миколаївна.

Редактор: М.З. Аляб'єв

Відповідальний за випуск: Т.В. Момот

Комп'ютерна верстка: Ю. П. Степась.

План 2008 , поз. 129 Л

Підп. до друк 10.04.08	Формат 60х 84 1 / 16	Папір офісний
Друк на ризографі.	Обл.- вид. Арк. 12,5.	
Тираж 150 прим.	Зам. №	

61002, м. Харків, ХНАМГ, вул. Революції, 12

Сектор оперативної поліграфії ІОЦ ХНАМГ.

61002, м.Харків, вул. Революції,12